

ENERJİ POLİTİK

İKİ AYLIK GÜNCEL ENERJİ VE POLİTİKA DERGİSİ

EYLÜL-EKİM SAYISI

200 TL

YIL 1 - SAYI 2

ANKARA
SUMMIT | SOMMET

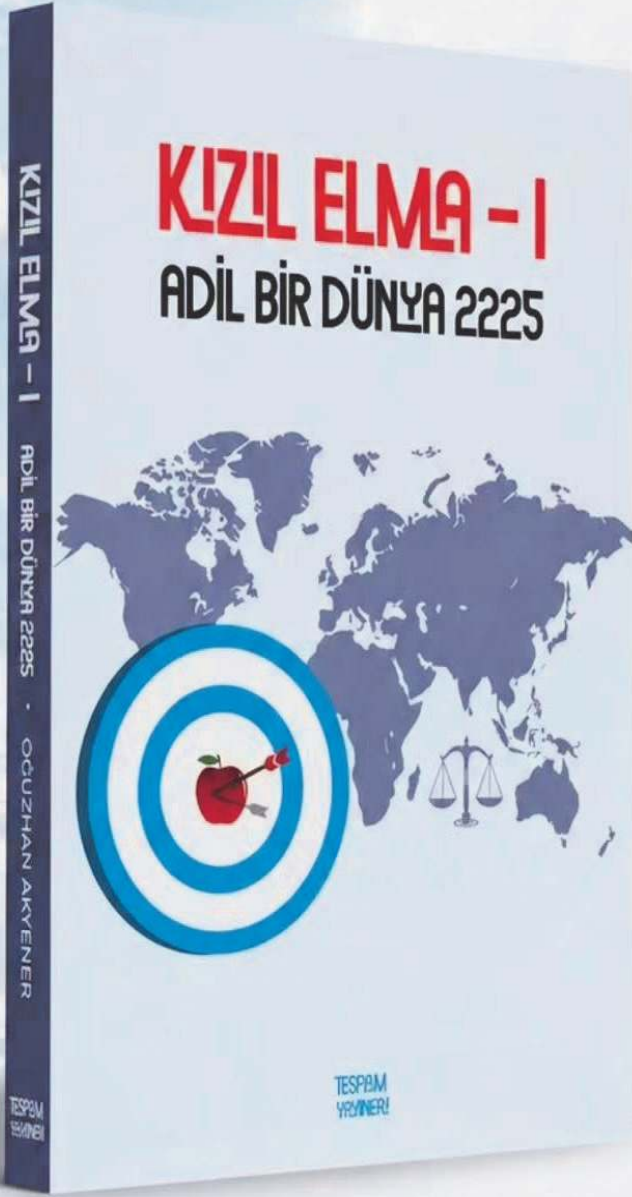
7-8 VII 2026

NATO
+
OTAN

TESPAM YAYINEVİ GURURLA SUNAR!

KIZILELMA 1: ADİL BİR DÜNYA 2225

2225 yılına yönelik medeniyetler merkezli
heyecan verici bir kurgu üzerinden
geleceği tasavvur eden
benzersiz bir eser.

GELECEĞE DAİR
CESUR BİR TASAVVUR

MEDENİYETLER MERKEZLİ
EŞSİZ BİR KURGU

ADALET, BARIŞ VE
İNSANLIK İÇİN YENİ BİR VİZYON

2225'E UZANAN
HEYECAN DOLU BİR YOLCULUK

“

GELECEĞİ TASAVVUR ETMEK,
BUGÜNÜ ANLAMAKTIR.

YAZAR
OĞUZHAN AKYENER
TESPAM BAŞKANI

TÜM KİTAPÇILARDA
VE ONLINE
SATIŞ NOKTALARINDA!

KÜNYE

TESPAM TEKNOLOJİ VE YAZILIM A.Ş.

TESPAM YAYINLARI adına sahibi:
Oğuzhan AKYENER

Genel Yayın Yönetmeni:

Fahrettin Damga

Yayın Kurulu:

Fahrettin Damga - Emrah Küymen -
Cüneyt Polat - Yekba Ahmet Duruk

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Yekba Ahmet Duruk

Grafik Tasarım / Design:

Ayşe Gezer

DANIŞMA KURULU:

Oğuzhan Akyener

(TESPAM Başkanı)

Prof. Dr. Aygün Attar

(TADİV Başkanı)

Prof. Dr. Levent Kenar

(TESPAM Teknoloji Başkanı)

Doç. Dr. Emete GÖZÜGÜZELLİ

(ASBÜ Öğretim Üyesi)

Cemalettin TÜNEY

İlyas TONGUÇ

Yayın adresi:

Kızılırmak mah. 1450 sk. No: 9/5

Çankaya / ANK

Tel: 0530 542 53 80

İçerik: Enerji içerikli

Yaygın Süreli yayın / 2 aylık

Yayın Dili: Türkçe

Mail: tespamyayinlari@gmail.com

Basım: Sayfa Basım Sanayi Ticaret
Ltd. Şti.

Sertifika No: 77079

Adres: Pursaklar Tevfik İleri
Mahallesi Emek Caddesi, Polat Sk.
No:2, 06145 Pursaklar/Ankara

ISSN Numarası 3149-8701

Fahrettin DAMGA
Genel Yayın Yönetmeni

NATO GÜÇ MÜ, YÜK MÜ?

Dergimizin 2. Sayısından merhaba sevgili dostlar.

İran Savaşı'nı tüm yönleriyle ele aldığımız ilk sayımıza gösterdiğiniz ilgi için hepinize çok teşekkür ederiz. Elbette yayın hayatına yeni başlayan bir dergi için bu destek elbette çok önemli ve bizim için motivasyon kaynağı. Bunun için desteğini esirgemeyen herkese minnet borçluyuz.

Bu sayımızda 36. Zirvesi 6-7 Temmuz tarihlerinde ülkemizde gerçekleştirilen NATO'yu konu ediyor ve birbirinden kıymetli yazarlarımız eliyle "NATO güç mü, yük mü?" sorusuna cevap arıyoruz.

Kuşkusuz Ankara zirvesi hem NATO'nun geleceği açısından hem de Türkiye'nin ittifak içerisindeki konumunun yeni dengeler ve savunma sanayiinde sağlanan yükseliş çerçevesinde yeniden değerlendirilmesi açısından oldukça önemliydi.

Ankara Zirvesi'ne 32 ülkenin devlet ya da hükümet başkanları ile birlikte 100 bakan ve binden fazla diplomat katıldı.

Zirveye sadece üye ülkelerden değil üye olmamasına rağmen özel davetli olarak katılan ülkeler de vardı.

Ayrıca Türkiye katılımcı ülkelere yerli savunma sanayi ürünlerini sunma ve tanıtma fırsatı da buldu. Son dönemde askeri tedarik konusunda sıkıntı yaşayan ittifak üyelerine ihtiyaçlarını karşılayabilecek potansiyele sahip olduğunu da net olarak gösterdi.

Son dönemde özellikle İran savaşı sırasında müttefiklerinden yeterli desteği bulamamaktan şikayetçi olan ve ittifak ile arası limoni olan ABD Başkanı Trump da zirvenin Ankara'da olması ve başkanlığının Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından yapıldığı için katıldığını ifade etmesi oldukça dikkat çekici ve Türkiye'ye verdiği önemin açık işaretiydi.

Türkiye yaptığı mükemmel ev sahipliğiyle büyük takdir topladı. Özellikle Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde verilen yemeğe gelen konukları karşılarlarken mehter takımının seslendirdiği her ülkeye özel marşlar millet olarak hepimizin gururunu okşadı. Gücünü tarihinden alan Türkiye Cumhuriyeti vurgusu dikkat çekiciydi. İlgili ülke medyalarında konuyla ilgili yayınlanan haberlerle verilen mesajların net bir şekilde alındığı görüldü.

Zirve sonunda Türkiye'nin ittifak içerisindeki

konumu daha da güçlenirken yükselen savunma sanayisinin ürünleriyle net bir tedarikçi olabileceğini de birinci elden ilgili ülkelerin karar vericileri olan özel konuklara göstermiş oldu.

Ayyıldız Sitesi'nde yapılan basın toplantısı da dikkat çekiciydi. Türkiye Cumhuriyeti Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet komutanlıklarının bir arada toplandığı Ayyıldız Sitesi'nin de ilk kes zirve vesilesiyle açılması da önemliydi. Etimesgut Askeri Havalimanı da Protokol havalimanı olarak düzenlenip zirve öncesi hizmete alındı.

Tüm bu yaşananlar NATO bünyesinde konumu giderek yükselen Türkiye'nin bir nevi gövde gösterisi ve kendisine biçilen görev ve sorumluluğu yerine getirebilecek güç ve kuvvette olduğunun göstergesiydi.

Zirve'nin sonuç bildirgesinde beklenenin aksine ÇİN yerine daha çok RUSYA vurgusu önemliydi. NATO'nun odağının henüz ABD gibi ÇİN değil Ukrayna savaşı üzerinden RUSYA olduğu ortaya koydu. Bu sebeple Ankara Zirvesi Avrupa'nın kaygılarının ABD'ye göre daha ağır bastığı bir zirve görüntüsü verdi.

Üye ülkelerin savunma harcamalarını artıracak olmaları Türkiye'nin bu pazardan pay alma ihtimalini de güçlendirdi. Hem satış hem de iş birliği fırsatları hiç olmadığı kadar yükseldi. Yakın dönemde zirvenin etkilerini her anlamda sahada görmek mümkün olacak.

Türkiye açısından üye olduğumuz tarihten itibaren yaklaşık her 10 yılda bir yaşadığımız darbelerin arkasında olduğu bilinen NATO hep tartışmalıydı. Ankara Zirvesi bu döngünün kırıldığı bir zirve olabilir mi? sorusunun cevabı önemli. Bağımsız ve kendi çıkarları çerçevesinde karar alabilen Türkiye'nin ittifak üyeleri tarafından hazmedilip hazmedilemediğini zaman gösterecek. Her anlamda yükselen Türkiye ittifak içerisinde giderek artan etkisiyle yönetilebilir yönlendirilebilir bir ülke olmaktan gelecekte de bugünkü kadar uzak olacak mı? yaşayarak göreceğiz.

Bu sayımızda zirvede yaşananları ve sonuçlarını yazarlarımız eliyle yorumlarken tüm bu sorulara da cevap arayacağız.

Umarız bu sayımız bu manada beklentilerinizi karşılayabilen bir sayı olur.

İlgi ve desteğiniz için şimdiden çok teşekkür ederiz.

İçindekiler

Emine Erdoğan, NATO marjında lider eşleriyle bir araya geldi
Sayfa 5'te

Cüneyt Polat
DÜNDEN YARINA NATO
Sayfa 7'de

OĞUZHAN AKYENER
ANKARA'NIN AĞIRLIĞI:
DÖNÜŞEN NATO, YÜKSELEN TÜRKİYE!
Sayfa 20'de

BÜLENT ERANDAÇ
YENİ DÜNYA DÜZENİNDE
NATO'NUN GELECEĞİ
Sayfa 26'da

ANIL ÇAĞLAR ERTAN
İki Katmanlı Mimari: Ankara Zirvesi
ve Türkiye'nin NATO'nun Yeni Enerji
Mimarisindeki Merkezi Rolü
Sayfa 34'te

MUSA KAZIM ARICAN
Güvenlik Felsefesi (NATO Örneği)
Açısından Türkiye'nin Millî Savunma
Doktrini: Planlama İlkeleri ve
Samimiyet Sorunsalı
Sayfa 38'de

İsmail Can

KORE SAVAŞI, KIBRIS BARIŞ
HAREKATI, TCG MUAVENET OLAYI,
ÇUVAL HADİSESESİ, BÖLÜCÜ TERÖR
ÖRGÜTÜ VE NATO'DA GEÇEN 3
ÇEYREK ASIRIN KISA ÖZETİ
Sayfa 46'da

Hüsametin İnaç

NATO ZİRVESİNİN
JEOPOLİTİK KODLARI
Sayfa 60'da

RECEP BÜLENT ŞENSES

NATO'NUN BUKALEMUN ÖZELLİĞİ VE
2026 ZİRVESİ

Sayfa 66'da

ATA ALTUN

Kıbrıs ve NATO

Sayfa 78'de

ALİ FUAT GÖKÇE

JEOPOLİTİK DENKLEMİN
GÜNCEL ADRESİ
"HÜRMÜZ BOĞAZI"

Sayfa 86'da

LEVENT ERSİN ORALLI

NATO 3.0: ÇOK ALANLI
CAYDIRICILIĞIN
KURUMSALLAŞMASI

Sayfa 102'de

İçindekiler

Türkiye'nin ev sahipliğinde gerçekleşen 36. NATO Zirvesi, ittifakın geleceği açısından da küresel güvenlik mimarisinin geleceği bakımından da kritik öneme sahipti. NATO 3.0 söylemi olarak ifade edilen yeni konseptle düzenlenen Ankara Zirvesi, pek çok lider ve uzman tarafından NATO tarihinin en kritik zirvesi olarak kabul edilmiştir.

İletişim Başkanlığı, "medya ve yayın koordinatörlüğü" görevini yürüterek, yayıncı kuruluş TRT personeli dahil zirve alanlarında, otellerde, basın servislerinde, havalimanlarında 500, yan etkinlikler ve kriz iletişimi kapsamında 350 olmak üzere toplamda 850 personel ile görev yaptı.

Dünyanın dört bir yanından, 3 bine yakın gazeteci, televizyon ekibi, foto muhabiri, dijital medya temsilcisi ve uluslararası yayın kuruluşu zirveyi takip etmek için akreditasyon başvurusunda bulundu. Üçte ikisi yabancı olmak üzere toplam 2.500 gazetecinin katıldığı Ankara Zirvesi, bugüne kadarki NATO zirveleri içinde en yüksek basın mensubuna ev sahipliği yaptı.

Akreditasyon Ofisi, İletişim Başkanlığımızda kuruldu ve 5 gün boyunca basın mensuplarının kartları buradan teslim edildi. Kartını teslim alan her gazeteciye, özel olarak hazırlanan basın çantası hediye edildi.

NATO Uluslararası Medya Merkezi, toplamda 141 milyon 700 bin kaynak ile dünyanın en büyük 3. Kütüphanesi olan Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesinde kuruldu.

Uluslararası basın mensupları belirlenen 7 otelde konakladı, 45 otobüs ile ulaşimleri sağlandı. Her otobüste yabancı dil bilen İletişim Uzmanları 24 saat vardiya usulü görev yaptı. Basın otellerinde kurulan info-desk'ler-

de yine 24 saat görev yapan İletişim Uzmanları, basın mensuplarına her konuda yardımcı olarak, farklı kurumlar zirve marjında düzenlenen tüm etkinlikler konusunda detaylı bilgilendirme yaptı.

Basın mensupları için Millet Kütüphanesinde 1.800 çalışma alanı, 54'ü sabit olmak üzere 100'e yakın canlı yayın noktası, röportaj alanları, tv ve radyo stüdyoları, basın mikserleri, info-desk'ler, yönlendirme tabelaları, 40 montaj odası, en büyüğü 400 kişilik toplam 11 basın toplantısı odası, 75 duyuru ve yayın ekranı (IPTV) ile buna ait tüm planlama ve altyapı çalışmaları tamamlandı. Sağlanan güçlü internet altyapısı ile canlı yayınlarda tek bir kopukluk yaşanmadı. Bu, bugüne kadar bir NATO zirvesinde medya için sağlanan en geniş olanaklar olarak kayda geçti.

Yayıncı kuruluş TRT, İletişim Başkanlığı koordinasyonu ve sorumluluğunda görev yaptı ve zirveyi 96 kamera ve 18 canlı yayın aracı ile 26 farklı noktadan tüm dünyaya yayınladı. Ayrıca Anadolu Ajansı, havalimanları başta olmak üzere birçok alanda pool görüntüleri dünya basınına servis etti. Bu, NATO zirveleri arasında bugüne kadar yapılmış en geniş kapsamlı yayıncılık faaliyeti oldu.

Ankara'da zirve haftası boyunca, şehir genelinde toplam 5.000 adet açık hava iletişim noktasında (billboard, dijital ekran, bina giydirme, vb.), dört ayrı konseptte tanıtım yapıldı. Bu konseptler, NATO zirvesine yönelik mesajlar, Türkiye'nin COP31 Başkanlığı, savunma sanayi ürünleri ve GoTürkiye (turizm tanıtım) kampanyası oldu. Ankara'ya yönelik tanıtım faaliyeti, NATO zirveleri arasında en geniş kapsamlı şehir markalama çalışması olarak kayda geçti.

EMİNE ERDOĞAN, NATO MARJINDA LİDER EŞLERİYLE BİR ARAYA GELDİ

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan, 36. NATO Devlet ve Hükûmet Başkanları Zirvesi kapsamında Ankara'da bulunan devlet ve hükûmet başkanlarının eşlerini Çankaya Köşkü'nde ağırladı.

Emine Erdoğan, tarihin, bir gücü var etmenin, onun sonuçlarını da sahiplenmeyi gerektirdiğini defalarca gösterdiğini hatırlatarak "Bu sorumluluktan kaçan her anlayış, sonunda insanlığa ağır bedeller ödetmiştir. Ne var ki hiçbir yasa, hiçbir filtre, bir çocuğun kalbindeki boşluğu sevgi ve sahici insan ilişkileri gibi dolduramaz. Tekno-koloniyalizme karşı kanunlardan daha güçlü kalkan, sağlam bağlar kurmuş bir yürek ve sorgulayan bir akıldır" değerlendirmesinde bulundu. Erken yaşta bu gelişimsel kazanımları edinen çocukların, dijital dünyanın nesnesi değil, bilinçli özneleri olacağını ifade eden Emine Erdoğan, "Burada niyetimiz çocuklarımızı çağın imkânlarından mahrum bırakmak değildir, bu imkânları onların onuruna, güvenliğine ve gelişimine layık hâle getirmektir" dedi. Konuşmasının başında 60 çocuktan bahsettiğini anımsatan Emine Erdoğan, şunları kaydetti: "Ben bu konuşmayı yaparken 300'den fazla çocuk daha o kapıdan içeri girdi. Onları kapının ardında neyin karşılayacağı, bizlerin bugün göstereceği iradeye bağlı. Tek bir omzun taşıyamayacağı bu sorumluluğu birlikte üstleneceğimize, çocuklarımız için her tür sömürgeci özgürleşmiş, daha güvenli ve insani bir dijital gelecek inşa edeceğimize yürekten inanıyorum."

LİDER EŞLERİ DE KONUŞMA YAPTI

Emine Erdoğan, konuşmasının ardından ilk sözü, dijital dünyanın, çocuklar üzerindeki etkilerine uzun zamandır dikkati çeken ve

tecrübeli bir eğitimci olduğunu belirttiği Fransa Cumhurbaşkanı'nın eşi Brigitte Macron'a verdi.

Macron'un konuşmasının ardından, Litvanya Cumhurbaşkanı'nın eşi Diana Nausėdienė, Finlandiya Cumhurbaşkanı'nın eşi Suzanne Elizabeth Innes-Stubb, Romanya Cumhurbaşkanı'nın partneri Mirabela Gradinaru, Polonya Cumhurbaşkanı'nın eşi Marta Nawrocka, Ukrayna Cumhurbaşkanı'nın eşi Olena Zelenska, Güney Kore Devlet Başkanı'nın eşi Kim Hea Kyung, Slovenya Başbakanı'nın eşi Urska Bacovnik Jansa, Arnavutluk Başbakanı'nın eşi Linda Rama, Çekya Başbakanı'nın eşi Monika Babisová, Danimarka Başbakanı'nın eşi Bo Tengberg, Yunanistan Başbakanı'nın eşi Mareva Grabowski-Mitsotakis, Karadağ Başbakanı'nın eşi Milena Spajic, Estonya Başbakanı'nın partneri Evelin Oras, Kanada Başbakanı'nın eşi Diana Fox Carney, Almanya Başbakanı'nın eşi Charlotte Merz ve Avrupa Birliği Komisyonu Başkanı'nın eşi Heiko von der Leyen de birer konuşma yaptı.

Toplantıya, Belçika Başbakanı'nın eşi Veerle Hegge ve Lüksemburg Başbakanı'nın eşi Marjolijne Frieden de katıldı.

Kim Hea Kyung, programa, Türkiye'ye önceki gelişinde Emine Erdoğan'ın hediye ettiği sof kumaşından yapılan şal ve çantayla geldi. Emine Erdoğan, Fransızca "Hoş geldiniz" diyerek karşıladığı Brigitte Macron'un yanı sıra Olena Zelenska ile uzun süre sarılarak sohbet etti.

TÜRK MUTFAĞI LEZZETLERİNİ TATTILAR

Yuvarlak masa toplantısının ardından Emine Erdoğan, lider eşleriyle öğle yemeğinde bir araya geldi. Konuk lider eşleri, Türk gastronomisini yansıtan lezzetlerin tadına bakarak Türk mutfağını yakından tanıma fırsatı buldu.

Yemekte, misafirlere fava, Urla enginarı, Anadolu usulü kabak çiçeği dolması ve asma yaprağı dolması, keşkek ile Emiralem çileğinin de aralarında bulunduğu eşsiz lezzetler ikram edildi. Lider eşleri yemeklerini, İznik çinisi örneklerini barındıran salonda ve Türk nakış kültürünü yansıtan masa örtülerinin üzerinde yedi.

Öğle yemeğinin ardından Emine Erdoğan ve lider eşleri, aile fotoğrafı çekti.

Geleneksel el sanatı ürünleri, yakından gördüler

Emine Erdoğan ve lider eşleri, aile fotoğrafı sonrası geleneksel el işçiliğini ve Türk dokuma kültürünün zenginliklerini yansıtan kumaşlar, nakışlar ve işlemelerin yer aldığı bir koleksiyonu inceledi.

Misafir lider eşleri, Mezopotamya, Anadolu toprakları, Osmanlı ve Türk devletlerinin görsel hafızasına ait eserleri de yakından görme fırsatı buldu. Lider eşlerinin, Türk lezzetlerine ve el

sanatlarına olan hayranlıkları yüzlerine yansıdı. Program sonunda Emine Erdoğan, yakından ilgilendiği misafirlerini tek tek uğurladı.

2004 yılında İstanbul'da düzenlenen 17. NATO Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi ile 2026 yılında Ankara'da gerçekleştirilen 36. NATO Zirvesi Türkiye'nin nereden nereye geldiğini gözler önüne seren örneklerle sahne oluyor. 2004'te dönemin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, 48 ülke liderini eşleriyle ağırladığı Dolmabahçe Sarayı'ndaki yemeğe, dönemin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan'ı başörtülü olduğu gerekçesiyle davet etmemiştir.

Sezer'in eşi Semra Sezer, lider eşlerine yönelik çay davetine Emine Erdoğan'ı davet etmedi.

Günümüzde NATO zirvesi 22 yıl aradan sonra yeniden Türkiye'nin ev sahipliğinde gerçekleştiriliyor.

Eski Türkiye'nin aksine bugün ileri teknoloji, savunma sanayii yatırımları, devasa anlaşmalar gündemi belirliyor.

Liderler, Türkiye'nin global arenadaki yetkinliğinden, askerî ve siyasi gücünden övgüyle bahsediyor.

Gazeteci-Yazar-Belgesel Yapımcısı

Cüneyt Potat

DÜNDEN YARINA NATO

Türkiye 2026 yılı temmuz ayı başında tüm dünyada ilk haber olarak duyurulan ve tüm dünyanın yakından takip ettiği bir organizasyona ev sahipliği yaptı. NATO liderler zirvesi **7-8 Temmuz** tarihlerinde Ankara'da gerçekleşti. **NATO'nun 36. Zirvesi** olan bu organizasyon her anıyla tarihe geçti desek yeridir. Şimdiye kadar yapılan en görkemli NATO liderler zirvesi olma özelliğine sahip bu organizasyon tüm dünyaya parmak ısırttı. Dost-düşman herkesin takip ettiği bu zirve başlangıcından bitişine kadar her an titizlikle planlanmış, her noktasında Türkiye'nin dünyaya verdiği mesajlarla dolu bir organizasyon oldu. Bu zirveye çok iyi hazırlandığı görülen Türkiye, ilk defa savunma sanayi konularının konuşulduğu toplantıları zirve programına aldırmasıyla önemli bir adımı da atmış oldu. Bu tabi ki gün be gün gelişen Türk savunma sanayinin kendini bir kez daha göstermesine vesile oldu. Türkiye adına oldukça başarılı geçen bu zirve, ittifak içerisinde Türkiye'nin vazgeçilmezliğini bir kez daha tescilledi. Zaman zaman Türkiye'nin ittifak içindeki yerini ve önemini sorgulayan kimilerinin organizasyon sonundaki halleri tarihe not olarak düşüldü.

Tabi bu noktada Türkiye kamuoyu içinde de birçok başlık konuşuldu ve değerlendirildi. ABD'den sonra en büyük ikinci askeri güce sahip olan ve ciddi anlamda mali destek sağlayan

Türkiye'den şu ana kadar neden bir NATO genel sekreteri çıkmadığı sorusu önemli bir ayrıntı olarak göze çarptı. Ve tabi Türkiye'nin NATO macerası içinde yaşadığı belli başlı olaylarda gündeme geldi. Bu noktada bizde geçmişe doğru uzanıp, dünden yarına Türkiye'nin NATO macerasına bir göz atalım...

NATO ya da diğer bir deyişle Kuzey Atlantik Anlaşması örgütü. 2. Dünya Savaşı'nın sonunda kurulan ve soğuk savaş döneminin simgesi olan iki kutuplu eski dünyadan kalan tek yapıdır. Bir savaş ve güvenlik örgütü olarak kurulan NATO, kurulduğu dönemin emperyal zihniyetini taşıyan, gerçek anlamda eski dünyadan kalan bir organizasyondur. İki kutuplu dünyanın sona ermesinin ardından NATO 20. yüzyılın son bölümünde sözde konseptini ve yapısını değiştirmiş, kendine yeni hedefler seçmiştir. Emperyal Batının kendi icat ettiği küresel terör ve örgütleri NATO'nun yeni hedefidir. Amaç dünya barışının korunmasıdır. Tabii çekirdek batılıların anladığı dünyanın barışının sağlanması. Oysaki başından beri bu ittifaka sonuna dek bağlı kalmış ve verilen görevleri harfiyen yerine getirmiş Türkiye'nin terör mağduriyeti sözde müttefikleri tarafından hep göz ardı edilmişti. Müttefikin diğerini desteklemediği böylesi bir ittifakı tarih boyunca görmek pek mümkün olmasa gerek.

2.DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ TÜRKİYE

Kurtuluş savaşı sonrası kurulan Türkiye Cumhuriyeti Kemal Atatürk liderliğinde yeniden yapılanmanın yollarını arıyordu. Bu arada Batı ile olan mesafe korunurken Sovyet düzeniyle yakın ilişkiler kuruluyordu. Hatta Başbakan İsmet İnönü bizzat Moskova'ya gidip, Stalin'le Kızıl Meydan'da Enternasyonal Marşını dinlemişti. Bu arada batıyla mesafeli duruşun kopuş değil akıllı bir duruş olduğunu belirtmekte fayda var. Mustafa Kemal Atatürk, batı ve doğudan konukları ağırlıyor, Amerikan büyükelçisi ile kameralara söylevler veriyordu. Aynı oranda Sovyetlerle de sıkı ilişkiler yürütülüyordu. General Vorosilov'un meşhur ziyareti Taksim anıtında ebedileştirilmişti. Aslında o dönem salim kafayla irdelendiğinde peş peşe savaşlardan çıkan Türkiye'nin akıllı bir denge politikası izlediği görülebilir. Tıpkı 2. Abdülhamit'in denge politikaları gibi.

Bu noktada Mustafa Kemal'in Avrupa'da yaşanan yeni oluşum ve kaynaşmaları yakından takip ettiğini belirtmekte fayda var. Avrupa'nın ortasında ilk savaşın yenik tarafı Almanya'da Adolf Hitler ve Nazileri gün be gün güçlenirken, İtalya'da Mussolini deliliğinin dozunu arttırdıkça arttırıyordu. Dünyanın tehlikeli bir virajı dönmeye çalıştığı böylesi bir dönemde 1938 sonbaharında Mustafa Kemal Atatürk vefat etti. Yaşanan şok sürerken İsmet İnönü Cumhurbaşkanı oluyordu. Bu durum Türkiye

için ilginç bir süreci de beraberinde getirecekti. İsmet İnönü, Mustafa Kemal'in denge politikalarının aksine ittifaklar arayışı içindeydi. Aynı dönemde Türkiye'nin dış politikasında Nazi Almanya'sı ve Faşist İtalya ile yakın ilişkileri görmek mümkündü. Türkiye'den gönderilen heyetler Alman fabrikalarını inceliyor ve yaklaşmakta olan savaşın hazırlıklarını yerinde görüyordu. Çok geçmeden Nazi Almanya'sının bir bahane ile Polonya'yı işgal etmesiyle yeni bir dünya savaşı başladı.

2.DÜNYA SAVAŞI GÜNLERİ

Yaklaşık 20 yıl arayla dünya yeniden birbirine girdi. Kudretli Alman orduları çok geçmeden Paris'e giriyor, Adolf Hitler keyifle poz veriyordu. İngilizlerin durumu da pek parlak değildi. Her ne kadar Manş denizi doğal bir kalkan olsa da Avrupa ve Afrika'da Almanlara karşı peş peşe yenilgiler alındı. Böylece bir ortamda Japon saldırıları sonucu Amerika da savaşa dahil oldu. Artık savaş dünya geneline yayılmıştı. Bu dönemde Türkiye'nin de yaşananları yakından izlediğini görebiliriz. Eski bir alışkanlık mıdır bilemiyoruz Almanya'ya alttan alta bir yakınlık beslendiği söylenebilir. Almanya'ya ciddi anlamda demir, bakır, kobalt gibi madenlerin ihracatı sürüyordu. Çok geçmeden Amerikalıların Normandiya'da karşı kıyıya çıkmasıyla savaşın şekli değişti. Almanların bir de bunun üzerine Sovyetlere saldırısı ve ağır kış şartları Avrupa'da savaşı sona yaklaştırmışken İngiliz Savaş Bakanı Winston Churchill Adana'ya geliyor ve milli şef İsmet İnönü ile birebir görüşüyordu. Amaç Türkiye'yi de kendi yanlarında savaşa çekebilme idi. İsmet İnönü böylesi bir savaş ilanının Türkiye adına fayda getirmeyeceğini düşünmüş olsa gerek, kurnaz manevralarla bu baskıları bertaraf etti. Ancak yine de Roosevelt ve Churchill'le aynı karede yer almayı ihmal etmiyordu. Bu arada aynı günlerde Türkiye'de devlet ricali bıyiksız kalmıştı. Türki-

ye'nin yön değiştirme hamlesiyle tüm badem bıyıklar usturaya teslim olmuştu. Peşi sıra İngiliz ve Fransızlarla imzalanan saldırmazlık anlaşmaları Türkiye'nin savaş sonrası oluşacak yeni düzendeki seçimini de gösteriyordu.

SOĞUK SAVAŞ VE NATO

Şubat 1948'de Çekoslovakya'da demokrasinin askıya alınarak iktidarın Sovyet yanlısı Komünistlere geçmesi Batı Avrupa'da büyük bir paniğe neden oldu. Bu gelişmeden çok kısa bir süre sonra 17 Mart 1948'de Belçika, Hollanda, Fransa, Lüksemburg ve İngiltere Brüksel paktını imzaladı. Bu çerçevede aynı yılın Eylül ayında Batı Avrupa Birliği adı altında askeri bir yapı kuruldu. Ancak başta İngiliz ve Fransızlar büyüyen Sovyet tehdidine karşı Amerika'nın hamiliğine ihtiyaç olduğunu düşünerek harekete geçtiler. Çok geçmeden Amerikalı senatör Arthur Vandenburg bir rapor hazırlayarak senatoya sundu. Bu raporda bir saldırı durumunda tek ya da kolonyal olarak savunma hakkının kullanılması ve barışın korunmasına katkıda bulunulması yer alıyordu. Amerikan Senatosu tarafından karar haline getirilen bu rapor 11 Haziran 1948'de kabul edildi. Ardından yürütülen temaslara 4 Nisan 1949'da Kuzey Atlantik Anlaşması üzerinde uzlaşıldı. Böylece soğuk savaş döneminin ilk örgütlü askeri bloğu oluşturulmuş oldu. Bu noktada ilk NATO Genel Sekreteri Lord Ismay'ın sözü öne çıkmaktadır: "NATO Amerika'yı içeride, Sovyetleri dışarıda ve Almanya'yı aşağıda tutmak için kurulmuştur".

İlginçtir, Almanlar çıkardıkları bu Dünya Savaşı'nda da yeniliyor ve yine çok ağır bir faturayla karşı karşıya kalıyordu. Savaş bitmişti bitmesine ama Batı Avrupalılar için yeni bir tehlike belirmişti. Sovyet Rusya! Savaşın sonuyla kendi farkına varan Sovyet İmparatorluğu Avrupa'nın ortasına kadar ilerlemiş ve Batı Avrupa'yı tehdit eder bir konum almıştı. Aslında Avrupa yeni kurulacak iki kutuplu bu yeni düzenin oyun tahtası olacaktı. Her ne kadar Batı, Sovyetleri bir tehdit olarak görüyorsa da Sovyetler de hemen hemen aynı duyguları paylaşıyordu. Bolşevik devrimi sırasında batının

bu hareketi evinde boğma çabaları, Dünya Savaşı başlamadan Sovyetlerin ittifak çabalarının reddedilmesi Sovyetler için haklı nedenlerdi. Bu nedenle olsa gerek Sovyetler Doğu Avrupa'da kurtardıkları bölgelerde kendilerine yakın yönetimler ve sistemler oluşturmaya başladılar. Bu da Amerika ile Sovyetlerin arasındaki soğukluğu giderek arttıracaktı. Bu soğukluğu ve gerginliği Yalta ve Postam konferanslarında görmek mümkün olacaktı. Taraflar arasındaki görüş ayrılıkları hemen gün yüzüne çıkıyordu. Özellikle savaş sonrası kurtarılan bölgelerin ne olacağı sorunu ciddi bir gerginliğe

neden olmuştu. 1945 yılıyla birlikte Almanya'nın ikiye ayrılması süreci fiilen başladı. Berlin'in ortasına çekilen duvar artık demir perde olarak anılacaktı. Yani Amerika'nın korktuğu başına geliyordu. Doğu Avrupa'da Sovyet etki alanının genişlemesinden ciddi rahatsızlık duyan Amerika, ekonomik gücü ve nükleer silah teknolojisiyle Sovyetleri dizginlemek istediysen de bunda başarılı olamadı. Özellikle 1947 yılında yaşanan Berlin bunalımı iki gücü karşı karşıya getiriyor ve böylece soğuk savaş adı verilecek yeni bir süreç başlamış oluyordu.

NATO ÜYELİĞİNE GİDEN YOL

5 Nisan 1946'da Missouri zırhlısının İstanbul ziyareti ve Cumhurbaşkanı İnönü ile yapılan görüşmeler NATO için ilk adımlar sayılabilir. ABD 1944'te vefat eden Washington büyükelçimiz Münir Ertegün'ün cenazesini Missouri zırhlısıyla göndermişti. Daha o günlerden itibaren Türkiye'nin bu yapıda yer alma çabaları görülmektedir. Milli Şef İsmet Paşa'nın başlattığı bu girişimler ilginç bir şekilde İngiliz vetosuyla karşılaştı. NATO'nun kurulması Sovyetlerle Amerika'nın arasının iyice açılmasına neden olacaktı. Sovyetler bu duruma sert tepki gösteriyorlardı. Özellikle 1955'te Batı Almanya'nın NATO'ya dahil edilmesi Sovyetlerin misilleme yapmasına neden oldu. Bu hamleye Sovyetler Varşova paktını kurarak cevap verdi. Böylece dünyada yeni dengelerin olduğu yeni bir mücadele başlıyordu. NATO'nun kurulması ve Türkiye'nin bu güce dahil olmak istemesinin altında Sovyetlerin Doğu Anadolu'daki talepleri ve boğazlarda söz sahibi olma çabaları yatmaktaydı. 19 Mart 1945'te Sovyetler 1925 tarihli Türk-Sovyet dostluk ve tarafsızlık antlaşmasını yenilemeyeceklerini açıklayıp, boğazlar ve Kars-Ardahan üzerinde hak iddia etmişlerdi.

Her ne kadar Türkiye NATO'ya dahil edilmemişse de stratejik konumu nedeniyle gözden çıkarılabilecek bir ülke de değildi. Türkiye'nin kaybedilmesi gerektiğini bilen emperyal akıl 1947 Truman doktrini ve 1948 Marshall planlarıyla Türkiye ve Yunanistan'ın Sovyet yayılmacılığına karşı askeri ve ekonomik olarak desteklenmesi yoluna gitti. Batılılara verdiği sözü tutmaya çalışan İnönü hükümeti Türkiye'de demokratik adımlar atmaya

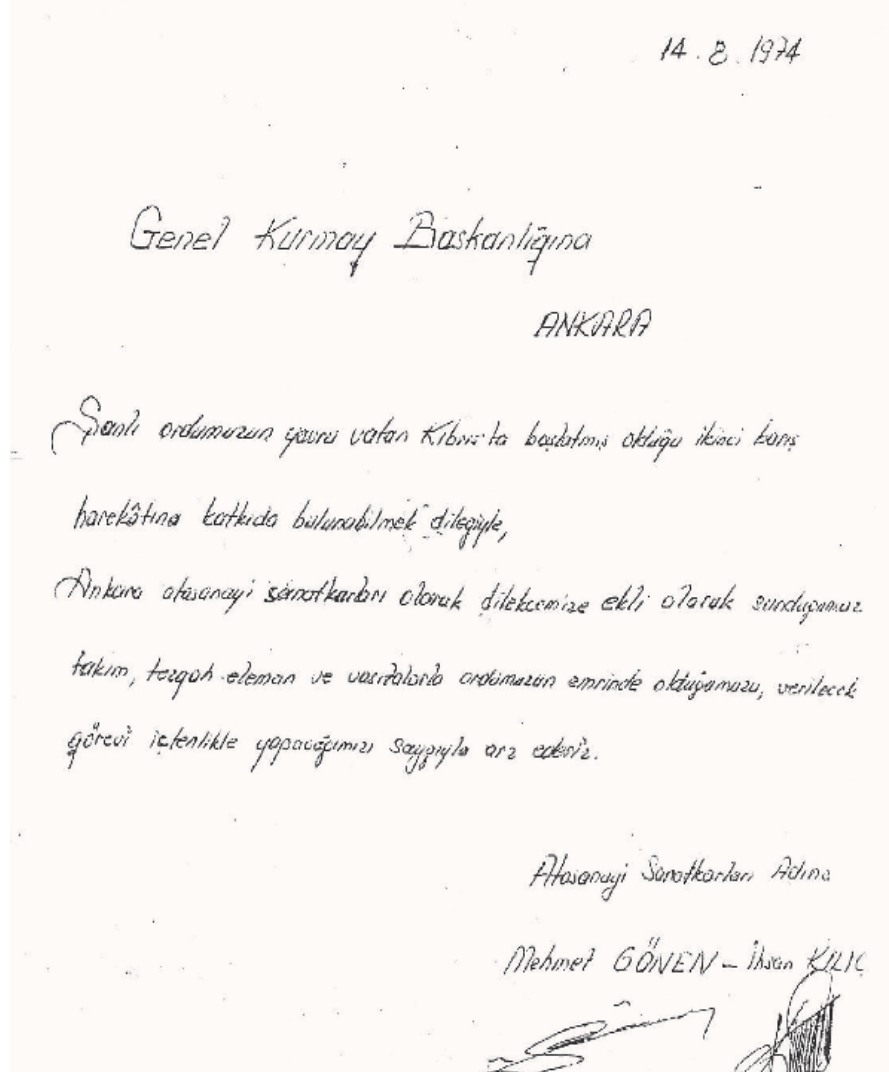
çalışıyordu. Bunlardan biri 1946 seçimleriydi. Pek demokratik olmayan bu seçimler gelecek seçimlerin habercisiydi aslında! Türkiye ilk bağımsız genel seçimlerinden 3 gün önce 11 Mayıs 1950 günü NATO'ya ilk resmi üyelik başvurusunu yapıyor ve coğrafi konum ileri sürülerek reddediliyordu. Oysaki aynı coğrafi konum nedeniyle Marshall planına dahil edilmişti.

14 Mayıs 1950 Türkiye'de yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Demokrat parti CHP iktidarına son veriyor ve ezici bir üstünlükle genel seçimleri kazanıyordu. Seçim sonrasında Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar'ı köşke çağıran İsmet İnönü, kendisinden dış politikada uygulanan stratejilerin devam edeceğine dair söz aldı. Zaten demokratların da fazlaca bir şansı yoktu. Marshall yardımları Türkiye'nin kanayan yaralarına tampon olacaktı. Bu dönemde Menderes hükümetlerinin girişimlerinin sonuçsuz kalması ilginçtir (1 Ağustos 1950). Burada da yine İngiliz ayak oyunlarını görmek mümkün. Böylesi bir ortamda Amerika'nın Fransızların başlattığı işi bitirme adına Kore'ye müdahalesi ve uluslararası camiayı yanına alma çabalarına Türkiye olumlu yanıt verecekti. Türkiye Kore'ye General Tahsin Yazıcı komutasında bir alay gönderiyordu. Alayımızın kahramanlık dolu başarıları; Kunuri (Kasım 1950), Kumyangjang-ni (Ocak 1951) ve Vegas (Mayıs 1953) muharebelerinde adeta Amerikan ordularını yok olmaktan kurtarıları sonucu Türkiye NATO'ya dahil edilecekti. Hoş hiçbir kitapta yer vermeseler de Amerikalılar Kore'de paçayı Türk askerinin cesareti ve kahramanlığıyla kurtarmıştı.

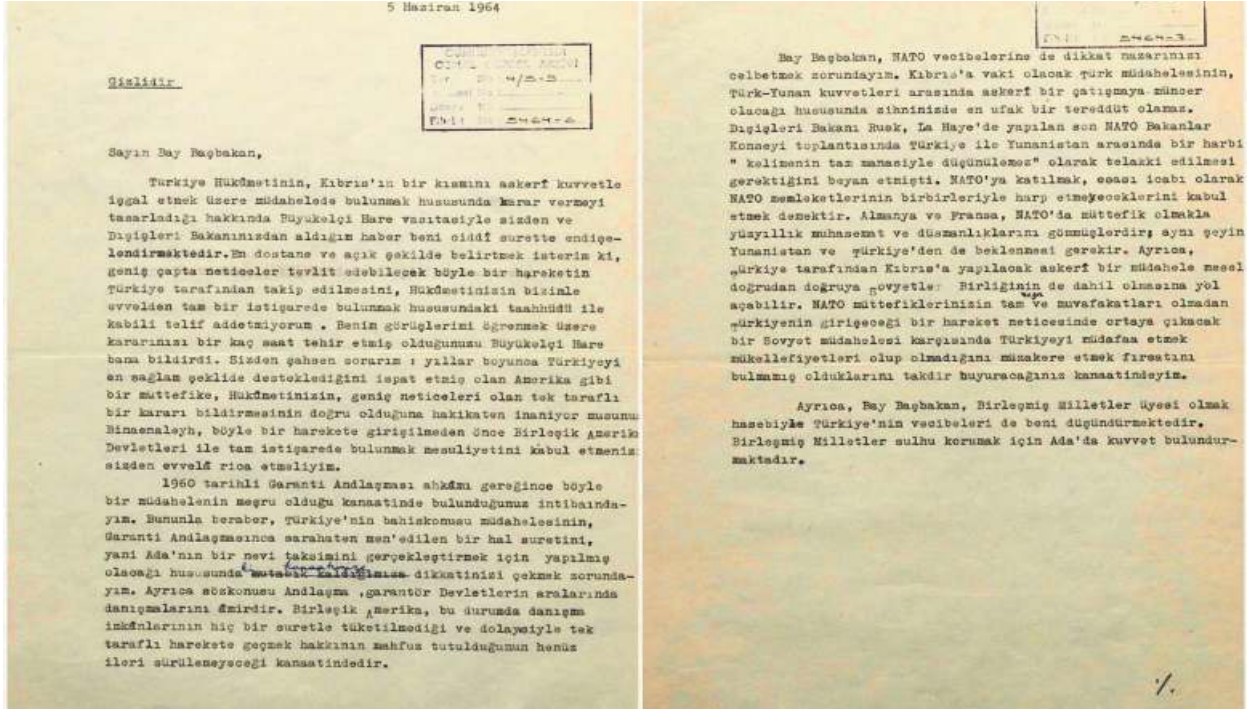
KÜBA KRİZİ, KIBRIS, JOHNSON MEKTUBU

60 sonrası kurulan koalisyonun başbakanı İsmet İnönü'ydü. İsmet Paşa içeride yatışmamış cunta kalıntılarıyla uğraşırken, Kıbrıs konusunun giderek kontrolden çıktığını görüyordu. Türkiye soydaşlarının Rum terörüne kurban gitmesini istemiyordu. Türkiye'nin olası bir müdahalesi Yunanistan'ın da olaya katılması ve 2 NATO üyesinin karşı karşıya gelmesi demektir. Gerginlik bu şekilde gelişirken farklı bir gerginlik bu sefer tüm dünyayı sardı. ABD'nin Türkiye'ye nükleer başlıklı Jüpiter füzeleri yerleştirilmesi (Haziran 1961) üzerine Sovyetler de Küba'ya nükleer başlıklar yerleştirdi. Ekim 1962 ile dünya gerildikçe geriliyordu. Kennedy ile Kruşçev'in birbirlerine yazdıkları mektuplarla bunalım aşılmaya çalışılırken Ekim sonunda ABD gemilerinin ablukayı kaldırmasıyla Kruşçev'in füzeleri sökme kararları gerilimi yumuşatacaktı. Bu olayın üzerinden bir yıl geçmeden ABD başkanı Kennedy faili meçhul (!) bir suikast sonucu hayatını kaybederken yerine Amerikan derin devletinin kuklası başkan yardımcısı Johnson geçiyordu. Johnson'ın ilk NATO icraatı Türkiye ile ilgiliydi. Kıbrıs'ta yaşananlar konusunda TBMM'nin 16 Mart 1964'te hükümete müdahale yetkisi vermesi üzerine Johnson'ın Türkiye'ye karşı yazdığı mektup, nezaket kurallarını aşan bir küstahlıktaydı. Johnson 5 Haziran 1964'te İsmet İnönü'ye iletilen mektubunda olası bir müdahalenin sıkıntılarından bahsederek; çıkacak bir savaşta Sovyetlerin Türkiye'yi işgal edebileceğini, böylesi bir durumda da NATO'nun Türkiye'yi savunmada isteksiz olacağından dem vuruyordu. Bu nezaketsiz mektup Türkiye'ye, körü körüne NATO'ya bağlanmanın neler getirdiğini

göstermesi bakımından önemliydi. Mektup sonrasında ABD'ye giden İsmet İnönü'ye Johnson'ın daha nazik olduğunu söyleyebiliriz (21 Haziran 1964). Ancak hala NATO finansmanı ile çalışan Özel Harp yapılanması mevcuttu. Ve her an yeniden harekete geçebilirdi. Nitekim bunun için çok beklenmeyecekti. Aynı dönemde NATO içinde çatılganlık olduğu su yüzüne çıkıyordu. Fransız devlet başkanı De Gaulle ABD'nin Avrupa üzerindeki baskısından oldukça rahatsızdı. Bu amaçla Avrupa topluluğunu harekete geçirmeye çalıştıysa da bunda başarılı

olamadı. Ardından aldığı ani bir kararla Fransa'yı NATO'nun askeri kanadından çıkardı. NATO'nun merkezi Paris'ten taşınıyor ve Fransızlar NATO üslerinin kapatılmasını istiyordu. NATO karargahının Brüksel'e taşınması bir anlamda Paris'i olası bir nükleer saldırının hedefi olmaktan çıkaracaktı. Çok geçmeden meşhur Prag baharı adı altında yaşanan isyan hareketleri Sovyet kuvvetlerince çok sert bir şekilde bastırıldı. Bu durumu Sovyetler NATO'ya bağlayınca NATO ve Varşova Paktı yine karşı karşıya geliyordu.

KIBRIS BARIŞ HAREKATI VE AMBARGOLAR

60'ların sonu 70'lerin başı 2 kutup arasında nükleer silahların sınırlandırılması anlaşmaları, AGİG konferansı gibi olumlu gelişmeleri de yansıtıyordu. 1970'lerle birlikte Türkiye'de Kıbrıs'ın bir an önce kurtarılması yönünde ciddi bir kamuoyu oluşmaya başladı. Çok geçmeden adada akan kanı durdurma adına Türkiye adaya gidiyordu. Türk birlikleri 20 Temmuz 1974'te Kıbrıs'a çıkarken Türkiye büyük bir yükü omuzlayıp ateşten gömleği de

giyiyordu. Barış Harekâtı nedeniyle ciddi bir ABD ambargosuyla karşı karşıyaydık. Yani NATO müttefiki ülkeler bizi yine yalnız bırakıyordu. 20 Temmuz 1974'le başlayan süreçte NATO'nun rengi de net olarak görülüyordu. Harekattan kısa bir süre sonra Yunanistan'da askeri cunta devrildi. Bundan yaklaşık bir ay sonra 5 Şubat 1975'te Yunanistan NATO'nun askeri kanadından çekildiğini açıkladı.

NATO ÜYELİĞİ VE ÖZEL HARP DAİRESİ

Bu arada Sovyet tümenlerinin ve nükleer aktivitelerinin de mutlaka hesaba katıldığını bilmekte fayda var. Amerikalılar Türkiye ve Yunanistan'ı birlikte aday göstererek hem cepheyi genişletiyor hem de etki alanlarını güçlendiriyordu. Bunu sonraki yıllarda bu iki ülkede NATO eliyle kurulan gizli örgütlenmelerin operasyonlarıyla net olarak görmek mümkün olacaktı. Türk tugayı Kore'de kahramanca mücadelesine devam ederken 1951 yılı içinde Türkiye ve Yunanistan NATO'dan davet aldı. Türkiye Büyük Millet Meclisi 19 Şubat 1952'de oy birliğiyle NATO'nun davetini kabul etti. Aynı dönemde Yunanistan da NATO'ya dahil oldu. Türkiye'nin NATO'ya dahil olmasıyla birlikte çeşitli kademelerden subaylar ve NATO kurumları Türkiye'ye taşınıyordu. 11 Haziran 1952'de LAND SOUTH EAST karargâhı faaliyete geçti. Türkiye Sovyetlere en yakın müttefik olması nedeniyle soğuk sa-

vaşın ilk yıllarında gözde olacaktı. Bu arada özel Harp Dairesi adındaki yapılanmanın da temelleri atılıyordu. Görevi olası bir Sovyet işgalinde halkı örgütleyerek gayri nizami bir savaş yapmak olan Özel Harp Dairesi bunun yerine başka işlere ağırlık verecekti. Çok geçmeden özel harp dairesinin ilk icraatıyla karşılaşılıyordu. Atatürk'ün Selanik'teki evine bomba atıldığı iddiasıyla İstanbul karıştırıldı. Hükümetin haberinin olduğu söylenen bu olayda yıllar yılı bir arada yaşayan Türkler ve gayrimüslim azınlıklar birbirine giriyordu. Gale yana gelen gruplar Rumlara, Ermenilere ve diğerlerine ait ev ve iş yerlerini talan ediyordu. Yaşanan çirkinliklerin haddi hududu kalmamıştı. Manzara ve bilanço korkunçtu. Yıllar sonra özel harp dairesinin başında bulunmuş olan Orgeneral Sabri Yirmibeşoğlu 6-7 Eylül olayları için "başarılı bir özel harp operasyonu" diyecekti.

“BİZİM ÇOCUKLAR BAŞARDI”

Türkiye barış harekâtı nedeniyle ambargoya uğrarken bunu delme adına girişimlerde de bulunuyordu. ABD temsilciler meclisinin bu girişimleri reddetmesi üzerine Türkiye ABD üslerini kapattı (Temmuz 1975). Ardından Sovyetlerle yakınlaşma ve Sovyetlerin Afganistan'ı işgali bir anda NATO'nun yanımda bitmesini sağlayacaktı. Aynı dönemde Türkiye'de sağ ve sol fraksiyonlar arasındaki gerginlik şiddete dönüşmüştü. Yaşanan olaylar çığ gibi büyüyor ve Türkiye'de bir iç savaşın emareleri görülmeye başlıyordu. Özellikle 1 Mayıs 1977'de Taksim olayları baştan sona bir özel harp operasyonu olarak durmaktadır. Yıllar sonra darbeyi yapanların dediği gibi Türkiye'de darbe ortamı olgunlaştırılıyordu. Sivas, Çorum ve Maraş olaylarıyla toplum bir iç savaşın eşiğine getirili-

yordu. Aynı silahla sağcı ve solcuların öldürüldüğü olaylar yaşanıyordu. Türkiye hızla bir darbeye sürüklenmekteydi. Türkiye'nin kıvama geldiğine kanaat getirilince “bizim çocuklar başardı” ifadesiyle NATO Türkiye'de darbe olduğunu öğreniyordu (12 Eylül 1980).

Darbeye iş başına gelen askeri yönetim 1979 yılında NATO tarafından hazırlanan EGE denizinin statüsüyle ilgili anlaşmayı kabul etti. Bunun hemen ardından Türkiye vetoyu da kaldırınca 20 Ekim 1980'de Yunanistan yeniden NATO'nun askeri kanadına alındı. İlginçtir aynı gün Türkiye'ye uygulanan ambargoda kalkıyordu! Ancak Türkiye'nin iyi niyetli yaklaşımlarına Yunan tarafı aynı karşılığı vermeyecekti. EGE denizindeki sorunlar artarak sürecekti.

KONSEPT DEĞİŞİKLİĞİ, ÇEKİÇ GÜÇ VE MUAVENET

1989 yılıyla birlikte 2 kutuptan biri olan Varşova Paktı Sovyetlerin çöküşüyle anlamını yitirdi. Sovyet devi hızla parçalanıyordu. Artık NATO'nun varoluş nedeni ortadan kalkmıştı. Ancak her şeye rağmen NATO ayakta kalmalıydı. Emperyal birtakım yapıların hayatlarını idame ettirmeleri için bu şarttı.

Nitekim Sovyetler ortadan kalkarken NATO'da konsept ve hedef tanımını değiştiriyordu. Artık NATO'nun yeni hedefi küresel terördü. Nedense bunun için İslam coğrafyası ve Ortadoğu seçilmişti. 1991'de patlak veren Körfez savaşı bir kez daha Türkiye'yi ön plana çıkardı. Ancak müttefikler Türkiye'ye en büyük sorununda yardımcı olmuyordu. Oysaki NATO konseptini terör olarak belirlemişti. Ancak müttefiklerimiz bu konuda yardımcı olmaktan çok ambargolarla Türkiye'nin terörle mücadelesini baltalayacaktı. Almanların garip tutumları, Fransızların bölgeye gönderdikleri temsilcilerle terör örgütüne destek olur yaklaşımları Türkiye kamuoyunca unutulmayacaktı. Bir de buna Çekiç Güç eklenince iş içinden çıkılmaz bir hal alıyordu. Bu dönemde Çekiç Güç'e ait helikopterlerin terör örgütüne lojistik destek sağladığının bilindiği iddiaları önemliydi. Aynı dönemde yaşadığımız bir olay dikkat çekicidir. 2 Ekim 1992 günü Ege'de yapılan NATO kararlılık tatbikatında Muavenet isimli muhribimiz Amerikan Saratoga uçak gemisinden ateşlenen bir füzeyle kaptan köşkünden vuruldu. Bu olayda 5 denizcimiz şehit düştü. Amerikalılar buna kaza dese de böylesi bir kaza literatürde yok-

tu. Ancak iddialar vardı. Bizce en önemlisi şöyleydi: Çekiç Güç'e ait ABD helikopterlerinin terör örgütüne verdiği destek tespit edilmiş ve helikopterler düşürülmüştü. Bunun üzerine de ABD'de olmaya-
cık bir kazayla intikam almıştı.

Bu olaydan birkaç yıl sonra Türkiye ile Yunanistan Ege'deki Kardak adacıkları nedeniyle savaşın eşiğine geliyordu. NATO'nun tavrı yine aynıydı! İki tarafa da şirin görünüp arabulucu pozisyonu takınarak hiçbir şey yapmadan sonucu beklemek. Nitekim bu krizde de aynısını yaparak sonucu beklediler.

VETOLAR VE KRİZLER

NATO'nu en yetkili karar organı NATO konseyidir. Konseyde her üye daimî temsilci sıfatıyla bir büyükelçi bulundurur. Konsey kararları oy birliğiyle alındığından her üyenin veto yetkisi vardır. Zaman zaman bu veto hakkı nedeniyle krizler de çıkmaktadır. Böylesi bir olay 1997'de yaşandı. Türkiye NATO'nun genişlemesiyle ilgili süreci uygun bulmuyor ve veto kartını kullanıyordu. Ancak ilginçtir dönemin ABD başkanı Clinton verdiği bir demeçte NATO'nun Türkiye'li ya da Türkiye 'siz mutlaka genişleyeceğinizi belirtmişti. Genel sekreter Javier Solana ise "veto hakkını kullanan ülkenin bu kararın sorumluluğunu taşıması gerektiğini" söyleyerek resmen Türkiye'yi tehdit ediyordu. Ancak Türkiye ne yazık ki bu günlerde 28 Şubat post-modern darbesini yaşadığı için bunu yutmak zorunda kaldı. Böylece Türkiye'de NATO'nun en büyük gücü ABD ve onun doğal müttefiki İsrail'e karşı çıkacak kimse kalmamış, belirli semboller kullanılarak Türk halkı manipüle edilmiş, istenen sonuç alınmıştı. Yani yine mükemmel bir özel harp operasyonu vardı ortada!

Veto hakkı ile ilgili yaşanan bir diğer kriz 2009 yılındaydı. Danimarka eski başbakanı Andreas

Rasmussen'in genel sekreterliğe getirilme sürecinde Türkiye'nin itirazıyla karşılaşıldı. Türkiye haklı itirazlarını dile getirerek bu ismin yanlış olduğunu vurguluyordu. Rasmussen'in başkanlığı döneminde Danimarka'da İslamiyet'i karalayan karikatür olaylarında bunları destekler tavrı unutulmamıştı. Dünyanın bir bölümünün tepkilerini alan, bunları dikkate almayacak kadar tek düze düşünen, küçük zekalı birinin seçimine itiraz edilmesi yanlış değildi. Olayın diğer üyelerin araya girmesi ve belirli güvencelerin verilerek çözülmesi de kendi içinde normaldi. Ancak bu olay Türkiye'nin NATO'yu ve NATO içindeki yerini sorgulamasına neden oldu. Türkiye'nin itirazına ve vetosuna neden olan bir diğer olay da İsveç'in NATO'ya dahil olma sürecinde yaşandı. Mayıs 2022'de İsveç ve Finlandiya NATO üyeliği için baş vuruda bulundu. Türkiye özellikle İsveç'in başvurusunu kabul etmedi. Yıllar yılı Türkiye'ye karşı terör örgütlerini destekleyen, bölücü terör örgütüne ülkesinde sonsuz özgürlük sağlayan bir yönetime güvenilemeyeceğini ifade etti. Üye ülkelerin araya girmeleri, alınan garantiler ve imzalanan 3'lü anlaşmalar sonucu Türkiye üyeliğe evet dedi.

TÜRKİYE'NİN İLK ASKERİ DARBESİ

Soğuk savaşın ciddi anlamda tüm dünyada hissedildiği dönemde 2 blok arasındaki çekişme lider ülkelerin başkanlarının konuşmalarında kendini gösteriyordu. Berlin'le başlayan gerginlik Küba kriziyle yeni bir boyut kazanırken, 2 bloğun rekabeti uzaya kadar taşınıyordu. Bu arada Türkiye ve Yunanistan arasında Kıbrıs konusu sorun olmaya başlamıştı. 2 müttefikin gerilim yaşayacağını hesap etmelerine rağmen ABD ve İngiltere'nin sorunu çözmek yerine kangren olmasını beklemesi gelecekteki yaklaşımların da habercisiydi.

1950'li yılların sonlarıyla birlikte Türkiye, yaşadığı ekonomik sıkıntıları aşma adına büyük müttefiki ABD'nin kapısını çalıp yeni krediler konusunda destek arayışına girse de ABD'den istediği desteği bulamayacaktı. Bunun üzerine yeni arayışlara giren Türkiye Sovyetlerle bir takım yakınlaşma hamleleri yapıyordu. Bu durum büyük müttefik ABD'nin hiç hoşuna gitmeyecekti. Türkiye ise

NATO için elini taşın altına koymaktan geri durmuyordu. 18 Eylül 1959'da Türkiye ile ABD arasında 15 adet Jüpiter SM-78 balistik füzesinin konuşlanması anlaşması imzalandı. Aslında Türkiye'nin 50'lerin ikinci yarısıyla başlattığı dış politika girişimleri İngilizlerin de işine gelmiyordu. Destekler gibi yapsa da İngilizler Türkiye'nin Ortadoğu'ya girmesini istemiyordu. Çok geçmeden ordu içinde filizlenen cuntalar harekete geçiyor ve Türkiye tarihinin ilk darbesiyle karşılaşılıyordu. Bu darbede ilginç ayrıntılardan biri Merkez Bankası kasalarının buhar olup uçan yaklaşık 77 ton altındır. Bu altınlara ne olmuş? Nereye gitmişti?

60 darbesinin ardından ne yazık ki idamlar gerçekleşiyor tarihimize kara bir leke sürülüyordu. Ancak ilginçtir Türkiye'yi NATO'dan çıkarmak için bir girişim olmamıştır. Aynı dönemde dünya adeta NATO ve Varşova Paktı'nın oyun tahtası olmuş, peş peşe hamlelerle 3. Dünya savaşı beklenir hale gelmişti.

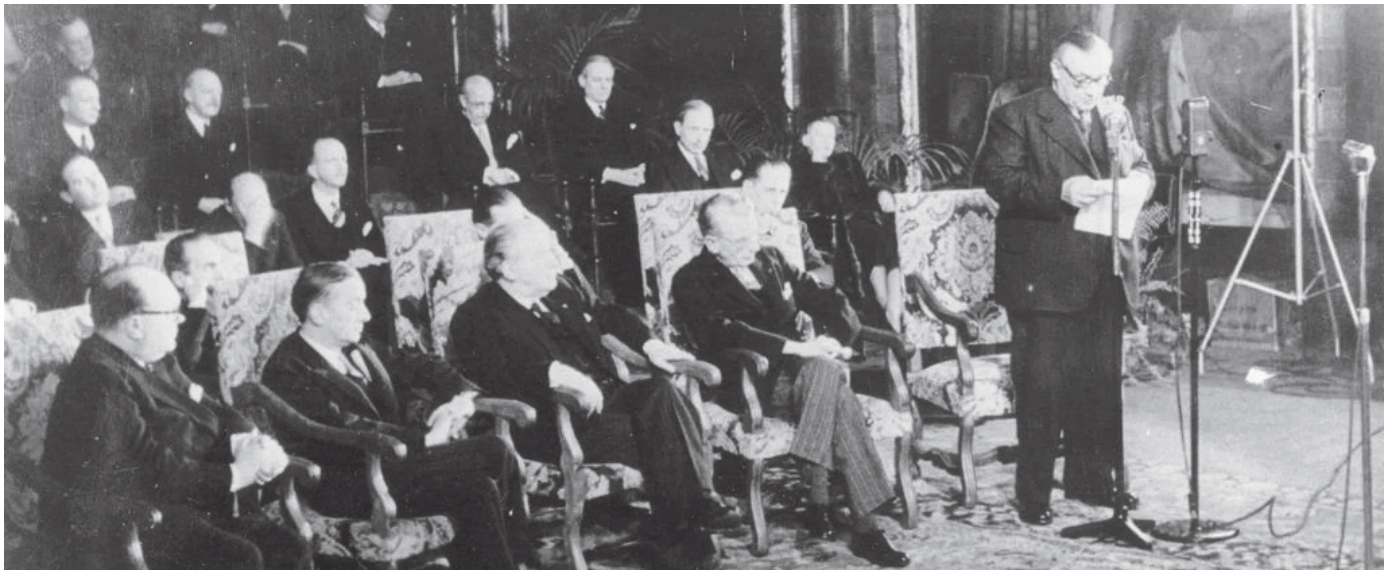
S-400, CAATSA, MÜTTEFİKLİK BİLİNCİ

Terör örgütlerinin Suriye'den Türkiye'ye roket atışları ne yazık ki birçok vatandaşımızın hayatını kaybetmesine ve yaralanmasına neden oldu. Türkiye 15 Temmuz hain darbe ve işgal girişimine ve bu girişimin ordu içinde oluşturduğu sıkıntılı duruma rağmen Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı operasyonlarıyla Kuzey Suriye'de terör örgütlerine karşı, tek başına, müthiş bir mücadele başlattı. Ancak Suriye'den atılan roketlere karşı kendisini koruması gerekiyordu. Çünkü müttefiklerimiz NATO savunma sistemlerini bölgeden çekmişti. Bu neden ve amaçla 2017 yılında Türkiye Rusya ile S-400 hava savunma sistemi anlaşmasını imzaladı. Suriye konusunda bizi yalnız bırakan NATO'dan gelen tepkiler bir yana Haziran 2019'da ABD savunma bakan vekili Patrick Shanahan'dan bir uyarı mektubu aldık. Başkan Johnson vari bu mektupta S-400'leri almamız halinde F-35 programından çıkarılacağımız ve yaptırımlar uygulanacağı tehditkâr bir ifadeyle iletiliyordu. Bu olaydan yaklaşık bir ay sonra 12 Temmuz 2019'da S-400'lerin ilk teslimatı yapıldı. Bunun üzerine Aralık 2019'da Türkiye resmen F-35 programından çıkarıldı. Aralık 2020'de CAATSA yaptırımlarının uygulanacağı açıklandı ve 2021 itibariyle yaptırımlar uygulanmaya başladı. Bir NATO müttefikine yapılan bu uygulama NATO'nun sorgulanmasına neden oldu.

Türkiye Rusya- Ukrayna savaşında gerekli refleksleri gösteren bir tavır aldı. NATO üyeleri arasında tavrı en net olan ülke Türkiye'ydi. Montrö sözleşmesine uyararak boğazları savaş gemilerine kapadı. NATO kararlarını destekledi ancak Rusya'ya yaptırım uygulamadı. İki tarafı İstanbul'da bir araya getirerek barış masasını kurdu. Tam imzalar atılacakken bir başka NATO müttefikleri İngiltere'nin kirli oyunları nedeniyle Ukrayna masadan çekildi. Ancak Türkiye tahıl koridorunu açarak dünyayı

olası bir buğday krizinden kurtaran taraf oldu. 7-8 Temmuz 2026'da Ankara'da yapılan NATO liderler zirvesinde ABD başkanı Donald Trump Türkiye'nin F-35 programına yeniden dönmesi ve F110 motorlarının verilmesi yönünde adımlar atılacağı mesajını verdi. Türkiye de S-400 sistemlerinin 3.bir ülkeye satışıyla ilgili çalışıldığı mesajını verdi. Türkiye kısa zamanda savunma sanayinde geldiği noktayla hemen her kesimi hayrete düşürmeye devam ediyor. 80'li 90'lı yıllarda terörle mücadelenin en yoğun yaşandığı dönemlerde bize destek vermeyip üzerine köstek olmaya çalışan (müttefiklerimiz) Türkiye'nin geldiği noktayla ilgili hayranlık ifadeleri pek de önemli olmasa gerek. Türkiye NATO için ne derece önemli ve değerli olduğunu 2026 itibariyle göstermeye devam ediyor. Her ne kadar zaman zaman Türkiye'nin NATO üyeliği hem ülkemizde hem de NATO müttefikleri arasında tartışılrsa da Türkiye şimdilik NATO'da kalmaya ve NATO içinde aktif olarak rol almaya devam edecek...

“Enerji dönüşümünü kontrol eden, yüzyılın gücünü de kontrol edecektir.” Türkiye ise, tam da bu noktada, edilgen bir seyirci değil, bilfiil bu denklemin içindeki bir aktördür. NATO içinde ABD’den sonra en büyük ikinci orduya sahip olmak elbette önemli bir göstergedir. Lakin asıl belirleyici olan, Ankara’nın aynı anda dört ayrı kriz hattına -Karadeniz, Doğu Akdeniz, Suriye, İran- doğrudan temas eden, “360 derece güvenlik” mantığının merkezine oturan eşsiz coğrafi konumudur. Rusya-Ukrayna Savaşı’nda İstanbul’un mirasını taşıyan arabuluculuk kapasitesi, Şubat ayında Hamaney’in öldürülmesiyle Orta Doğu’da açılan boşlukta üstlenilen dengeleyici rol, savunma sanayiinde gelinen “kendi göbeğini kendi kesme” noktası... Velhasıl, Ankara Zirvesi’nin sembolik dilinin -on altı bayrak, Mehteran- ardında son derece somut bir gerçeklik yatmaktadır. Bununla birlikte, objektif olmak, bu tabloyu pembe bir masala indirgememeyi de gerektirir. Yunanistan ile Ege ve Doğu Akdeniz’deki gerilim, Şubat ayındaki yumuşamanın ardından Mayıs’tan itibaren yeniden tırmanmıştır. Deniz yetki alanları, karasuları, hatta “casus belli” söylemi hâlâ masadadır. Bu gerilimin ne tam bir sükûnete ne de sıcak bir çatışmaya evrileceğini düşünmesek de; bilakis, caydırıcılık diplomasının iç içe geçtiği kontrollü bir kriz hattı olarak sürmeye devam edecektir. Aynı şekilde, ittifak üyeliğinin kendisi de risksiz değildir. S-400 krizinin hatırlattığı yaptırım riski, 5. Madde’nin teorik olarak Türkiye’yi istemediği bir çatışmaya sürükleyebilme ihtimali, kritik mineral iş birliğinin beraberinde getirebileceği yeni bağımlılıklar... Bunların hiçbirini gözden kaçırılmamalıdır.

Peki Türkiye eksen mi değiştiriyor? Kanaatimce, bu soru yanlış sorulmaktadır. Ankara’nın Rusya’ya yaptırım uygulamazken Ukrayna’nın toprak bütünlüğünü savunması, Batı ittifakının bir parçası olarak kalırken Suriye ve İran denkleminde bağımsız hamleler yapabilmesi -eksen değişikliği değil, tam tersine, mevcut Batı ekseninde kalarak pazarlık gücünü ve manevra alanını genişletme stratejisidir. Nitekim bu “eksen genişlemesi”, geçmişteki Patriot bataryası hayal kırıklığının Türkiye’yi savunma sanayiinde kendi ayakları üzerinde durmaya zorlamasıyla aynı mantığın devamıdır: risk, her seferinde Ankara’nın kapasitesini artıran bir dinamiğe dönüşmüştür. Kaldı ki Türkiye bir gün elbette kendi asli eksen olan: “Merkez Ülke” duruşuna dönecektir. Şu an yaşananlar bir nevi ön hazırlıklardır. Lakin mevcut tabloda bir eksen değişimi değil!

Sonuç olarak, hiç şüphesiz, NATO üyeliği Türkiye için hiçbir zaman bedelsiz olmamıştır ve olmayacaktır da. Ama coğrafyanın dayattığı çok cepheli güvenlik ortamında, bu üyeliğin sağladığı caydırıcılık şemsiyesi, teknoloji iş birliği imkânı ve diplomatik manevra alanı, hiçbir alternatifin tek başına sunamayacağı bir toplam fayda üretmektedir. Trump sonrası dönemde -ister bir “süreklilik”, ister bir “onarım”, ister bir “parçalanma” senaryosu gerçekleşsin- ortak payda bellidir: ABD’nin Avrupa’nın tek garantörü olma rolünden sıyrılması, artık geri döndürülmesi güç bir eğilim hâline gelmiştir. Ve bu eğilim, kendi savunma sanayiini büyük ölçüde yerleştirmiş, coğrafi olarak vazgeçilmez, arabuluculuk kapasitesi yüksek müttefikleri -Türkiye başta olmak üzere- ittifakın geleceğinde daha da merkezî bir konuma taşıyacaktır. Velhasıl, Ankara Zirvesi’nde dalgalanan on altı bayrak, yalnızca geçmişin bir hatırlatıcısı değildi; bilakis, önümüzdeki on yılın hangi eksenle şekilleneceğinin de sessiz bir işaretidir!

TESPAM Başkanı

Özgürhan Akyener

ANKARA’NIN AĞIRLIĞI: DÖNÜŞEN NATO, YÜKSELEN TÜRKİYE!

Ankara Zirvesi’nin ardından bırakılan miras, sadece bir ev sahipliği değil; NATO’nun tarihindeki en köklü dönüşümün ve Türkiye’nin bu dönüşümdeki ağırlığının da bir muhasebesidir.

Beştepe’nin girişinde o gün on altı ayrı bayrak dalgalanıyordu. Her biri, bin yılı aşkın bir devlet geleneğinin farklı bir uğraşına işaret ediyordu. Mehteranın vurduğu her adım, protokolün çok ötesinde bir mesaj taşıyordu aslında: Buraya, tarihin en eski ittifaklarından birinin en genç, en dinamik ve en köklü üyesi ev sahipliği yapıyordu! 7-8 Temmuz’da Ankara’da toplanan NATO liderleri, sadece bir zirveye değil, ittifakın yeniden dönüşümüne tanıklık ettiler. NATO belki de günümüzde kuruluşundan bu yana geçirdiği en derin kırılmayı yaşıyor. 1949’un Sovyet tehdidine karşı kurulmuş kolektif caydırıcılık mimarisinden, 1990’ların kriz yönetimi anlayışına, 2014 sonrası kolektif savunmaya dönüşten bugüne uzanan bu yetmiş yedi yıllık seyri dört evrede okumak mümkündür. Velhasıl, içinde bulunduğumuz dönem -adını ne koyarsak koyalım- çok kutuplu bir rekabetin ve ittifak içi gerilimin eşzamanlı yaşandığı bir “NATO 4.0” evresidir. Bu evrenin en çarpıcı özelliği ise, tehdidin artık yalnızca dışarıdan değil, bizzat kurucu gücün kendi taahhüdünün istikrarsızlığından da gelmesidir.

Bu bağlamda, Washington’ın son bir yıldır sergilediği tablo bir hayli öğreticidir. Almanya’dan beş bin asker çekilmesi, Avrupa’daki askeri varlığın tarihsel seviyelerin altına inecek olması, Grönland’ı -bir NATO müttefikinin egemen toprağını- ilhak etme söyleminin zirve kürsüsünden dahi tekrarlanması... Bütün bunlar, hiç şüphesiz, ittifakın en büyük gücünün aynı zamanda en büyük belirsizlik kaynağına dönüştüğünü göstermektedir. Mamafih, aynı zirvede Trump’ın söylemini birdenbire yumuşatıp müttefiklerini övmesi de, bu dalgalı üslubun -paradoksal biçimde- artık ittifakın günlük siyasetinin sıradan

bir parçası hâline geldiğinin işaretidir. Bütün bu gerilime rağmen, Ankara Zirvesi’nin somut çıktıları da göz ardı edilmemelidir. Müttefikler, 2025 Lahey’de taahhüt edilen -2035’e kadar GSYİH’nin yüzde 5’i- hedefine yönelik olarak savunma yatırımlarını 139 milyar doların üzerinde artırdıklarını duyurdular. 50 milyar doları aşkın yeni savunma sanayii tedariki ve 40 milyar dolarlık bir karşı-drone paketi masaya kondu. Ukrayna’ya 2026-2027 için 70 milyar avroluk destek taahhüt edildi. Bu rakamlar, İttifakın -tüm iç gerilimine rağmen- hâlâ kaynak seferber edebilen, kararlı bir yapı olduğunu göstermektedir. Bu bakımdan NATO’yu yalnızca başarılarıyla okumak kadar eksik bir bakış olduğu sonucuna da varılabilecektir.

İşte tam da bu çalkantılı tabloda, bir başka cephe daha sessizce ama son derece belirleyici biçimde şekillenmektedir: enerji ve kritik mineraller cephesi! Hürmüz Boğazı’ndaki tanker trafiğinin savaş sonrasında neredeyse üçte bire düşmesi, sigortacıların risk primlerini tavana vurması, gübreden çipe uzanan her üretim zincirinin bu darboğazdan geçmesi... İşte bütün bunların ötesinde asıl mesele, yirmi stratejik mineralin on dokuzunda Çin’in rafineri tekeli elinde tutmasıdır! Batı’nın bu bağımlılığı kırması için tanınan süre, uzmanlara göre on iki ila on sekiz ay gibi son derece dar bir pencereden ibarettir. ABD’nin MP Materials’a ortak olması, “Project Vault” stoklama programının devreye girmesi, elli ülkeyi bir araya getiren kritik mineral zirveleri... Bütün bu hamleler, aslında tek bir gerçeği tasdik etmektedir: enerji dönüşümünü kontrol eden, yüzyılın gücünü de kontrol edecektir.

(E) Diplomat

Vahit Özdemir

7-8 TEMMUZ 2026 TARİHLERİ ARASINDA ANKARA'DA YAPILAN NATO ZİRVESİ

Türkiye'de ilk defa NATO zirvesi 2004 tarihinde İstanbul'da yapıldı.

Devrin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer herhalde NATO zirvesinin ülkemizi dünyaya ciddi şekilde tanıtacağını düşünmemiş veya düşünememiş olmalı ki elimize geçen tarihi tanıtım fırsatını maalesef iyi değerlendiremedik.

2004'de AK Parti Hükümeti henüz vesayet-ten kurtulamamıştı.

7-8 Temmuz 2026 tarihleri arasında Ankara'da NATO zirvesi yapıldı.

NATO'ya üye 32 ülkenin Devlet ve Hükümet Başkanları en üst seviyede mükemmel bir şekilde ağırlandılar.

NATO zirvesi için güvenlik güçlerimiz ciddi şekilde yabancı devlet ve hükümet başkanlarını en iyi şekilde korudular.

Güvenlikle ilgili hiç bir sıkıntı yaşanmadı.

NATO zirvesi dolayısıyla Türkiye'nin bir Orta Doğu veya Doğu ülkesi olmadığı, açıkça bir Avrupa ülkesi olduğumuz yabancı basın mensupları tarafından dünyaya duyuruldu.

NATO zirvesi dolayısıyla Türkiye milyon dolarlara yaptıramayacağı her türlü tanıtımı bu vesileyle en iyi şekilde yaptırmış oldu. 400.000 nüfuslu bir ada ülkesi olan ve geçimini balıkçılıkla sağlayan İzlanda'nın herhangi bir askeri yoktur.

İzlanda'yı NATO korumaktadır.

İzlanda'nın genç ve güzel Başbakanı Bayan Krístrún Frostadóttir Külliye'nin muhteşem binalarından ciddi şekilde etkilenmiştir. Tarihi ve turistik Ankara Kalesini ziyaret eden ve halkımızla yakın temas kuran İzlanda Başbakanı Türkiye'ye hayran kalmıştır.

Bu vesileyle aylık masrafı sadece 20.000

dolar tutan küçük ada ülkelerine birer Konsolosluk açarak şanlı bayrağımızın dünyanın en küçük ülkelerinde dahi dalgalanması mümkündür.

Eğer Türkiye Cumhuriyeti Birleşmiş Milletlerde Daimi Temsilci bulunduran veya stratejik konuma haiz 50 küçük ülkeye birer Konsolosluk açarsa bunun yıllık toplam masrafı 12.000.000 dolar civarındadır.

Bu yıllık 12 milyon dolarlık masraf Hazine ve Maliye Bakanlığımız için küçük bir çerez parasıdır.

Türkiye şu anda dünyada en fazla Büyükelçliği/Konsolosluğu olan 3'üncü bir devlet konumundadır.

Bu durum sevindirici bir gelişmedir.

NATO zirvesi dolayısıyla Ankara ciddi bir tamirat geçirmiş ve bozuk yolların tamamı asfaltlanmıştır.

Ankara Esenboğa Uluslararası Havalimanı şehir merkezine 40 km. mesafededir.

İleride Esenboğa Havalimanı'nın ihtiyaca cevap veremeyeceği de dikkate alınarak NATO zirvesi için Ankara'da 2'inci bir Uluslararası Havalimanı inşa edilmiştir.

2000 yılında Sabiha Gökçen Havalimanında inekler ve koyunlar otlarken şimdi hava trafiğini karşılamakta zorlanmaktadır.

Her zaman büyük düşünmek gerekir.

Ankara'nın nüfusunun hızla artmakta olduğunu bilmem hatırlatmağa gerek var mı?

Türkiye NATO'ya SSCB'nin toprak ve boğazlar üzerinde hak talepleri, güvenlik endişelerinden dolayı Kore Savaşına TBMM kararı olmaksızın asker gönderme kararı aldı ve 18 Şubat 1952'de üye oldu.

Türkiye'nin savaş sonrası dış politikada yalnız kalması ve Batı güvenliğine dahil olma ihtiyacı vardı.

Kore Savaşı'nda Türk askerinin gösterdiği kahramanlık ve Batı'ya olan sadakati-mizi ve askeri gücümüzü bu vesileyle ispatlamış olduk.

NATO'nun 2027'deki zirvesi Arnavutluk'ta yapılacaktır.

Yekba Ahmet Duruk

NATO, ABD, BABAM

Babam Emekli Teknisyen Astsubay Kıdemli Başçavuş Timur Duruk 1952 yılında İstanbul Halicioğlu İstihkam okulunda ABDliler tarafından iş nakinası teknisyenliği eğitimi aldı. TSK kendisine astsubay rütbesi verdi. Askerlik eğitimi: Yanaşık düzen ve silah eğitimi verilmedi. Bu nedenle gittikleri birliklerde komutanlar onlara selam verme ritüelini kaldırmış. Askeri meslek hayatını ABD üslerinde geçirmiş. Belçika browning 7,65 silahını hiç kullanmadı.

ABD askerleri Ramazan ayında asla açıktan yiyip içmezlermiş. Türklere saygı çerçevesinde davranırlarmış. Ablama ve bana kalem getirmiş-

ler. Babam geç evlendiği için çocuklar küçük, oyuncaklar da getirmişler. Merdiveni uzayıp kısalan itfaiye aracı, pervanesi dönen helikopter vb. Türkiye de bulunmayan oyuncaklar.

Menderes hükümetinin yaptığı yol çalışmalarında ABD iş makinalarının çok payı var. Babamda bu yol çalışmalarında bulunmuş. Çubuk yolunu yaparken Menderes sabah şafakla şantiyelere gelirmiş. Bizimkiler uyku tulumunda yatarken. 1952 yılında ülkemiz NATO'ya kabul edilince dolayısıyla ABD ile hem hal oluyoruz. Dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar Türkiye küçük Amerika olacaktır diyor.

Amerikan üsleri Türkiye toplum hayatını çok etkilemiştir. Sinop ve Merzifon bu konuda detaylı sosyal psikoloji açısından araştırılmalıdır.

1952 yılında Türkiye NATO'ya girince ülkede önemli gelişmeler olmuş. 1947 senesinde başlayan Marshall yardımları artmış. Meşhur süttozu hikayesinin başlaması.

1960'lı yıllarda barış gönüllüsü olarak kaslı yakışıklı genç erkekler ve sarışın genç güzel kızlar kırsal alana gelmişler. Tezek yapımında dahi çalışmışlar. Köylü ile çok yakın ilişkiler kurmuşlar. Toplumun genetik, etnik, sosyal kodlarını belirlemişlerdir. Bugün ABD bizimle ilgili önemli bilgilere sahiptir.

Gençliğinde sol ve komünist görüşlü olanlar nedense sonra en büyük kapitalistler olmuşlar. Atatürk ve milli mücadele son 20 sene içerisinde önem arz etmeye başladı. Batı hayranlığı gözleri adeta kör etmişti. Türk bayrağı ve takıları yeni yeni akım oldu.

Osman Durmuş bakanımızı rahmetle analım. Oktar Babuna ve ekbinin sinsi planına engel olarak kanlarımızın ABD'ye gitmesine engel olmuştur. Bu konu ciddi irdelenmeli ve arkasında kimler olduğu açıklanmalıdır.

Hollywood filmler ile rock roll, country müzik yoluyla ülke kültür sanat dünyasını etkilemiş. Cüneyt Arkın'ın tarihi filmleriyle alay edenler Sylvester Stallone Rocky filmlerine ağlamış, Rambo karakterine hayran kalmıştır.

Indiana Johns ile kamçılı adamın ortadoğuyu terbiye etmesine zihnen hazırlanmıştır. Teknoloji gücü ve 25. kare sihir olarak kullanılmıştır. Fast food yiyecekler ve fizzy drink asitli içecekler çocuklar için özendirilmiş ve alışkanlık haline getirilmiştir. Mayonez ve ketçap ve de patates kızartması garnitür haline getirilmiştir. Bira kahvehanelerde bile satılan sıradan bir içecek şekline dönüştürüldü.

Barış Manço lahburger şarkısı çok önemli bir tespittir. Rahmetli müzik yönlendirmesi yalındığını ve ritim, frekans ayarlamaları yapıldığını söylüyordu. Şarkıcılar ve dans grupları planlanıyordu.

Ankara İzmir caddesinde Amerikan Pasajında ABD malları satılmış. Hatta 2.el iç çamaşırları bile. Amerikan mali parfüm kullanmak bir ayrıcalık olarak görülmüş. Yurt dışından üst üste

çamaşır giyip ülkeye gelen insanlar oldu. Devlet statüsünü kullanıp kaçak içki ve sigara getirenler oldu. Amerikan bandıralı sigaralar daha pahalı ve kaçak satıldı.

Kot pantolon modası başlamış. Kovboyların ütüsüz kıyafetleri. Bugün bizde artık kot giymeyen yok. Mao Çin'e tek tip kıyafet giydiremedi ama biz jeans giyimi topluma mal ettik.

Kızılay Gama Gürüş yanında Amerikan Haberler Ajansı ve yanında CIA üssü otel ülkemizin zihin kodlarını belirlemiş. Yaşam tarzı ve düşünce biçimi belirlenmiştir. Amerikan rüyası Türkiye için abartılmıştır.

Medya dünyasında bugün bile Amerika hegemonyası sürüyor. Biri hükümet yanlısı diğeri muhalif iki büyük ABD kanalı ağırlıklı yayın ve propaganda yapıyorlar.

Üniversitede hocalar ABD üniversitelerinin propagandasını yapmaya devam ediyor. Referanslar yurt dışı kaynaklı. Yabancı dil eğitimi ile zihin yapısı kodlanıyor. Bizim medeniyetimizin düşünce insanları ve sanatçıları gözardı ediliyor.

DefneJoy gibi baba ABDli anne Türk sahipsiz çocuklar var. Aile birlikteliği olmadığı için çocuklar çok sıkıntılı oluyor. Bu arada Defne Joy ölümünü araştıran yok.

Cevat Şakir Kabaağaçı'nın kızı İsmet Noonan ABDli bir askerle evlenip mutlu bir hayat sürmüştür. Çocukları da iyi yetişmiş.

ABD dolayısıyla NATO toplum hayatımıza büyük etki etmiştir. Bu konu ile ilgili bir üniversitemiz araştırma merkezi olarak belirlenmeli. 1800 lü yıllarda başlayan Amerikalı misyonerlerden başlayarak, Amerikan kolejleri, ABD'ye giden Osmanlı vatandaşları araştırılmalı.

ABD büyükelçisi Tom Barrack Lübnan asıllı. Aziz Sancar ve birçok bilimadamı orada yaşıyor. Osmanlı tebası birçok insan ABD'ye yerleşiyor.

Sözün özü ABD ve ülkemizle olan ilişkiler tarihi özel olarak araştırılmalıdır.

Gazeteci

Bülent Eranda

YENİ DÜNYA DÜZENİNDE NATO'NUN GELECEĞİ

2 1. yüzyılın ikinci çeyreğindeyiz. Dünya, 2. Dünya Savaşı sonrasında kurulan uluslararası sistemin yeniden şekillendiği büyük bir güç mücadelesinden geçiyor

ABD'nin küresel liderliği devam etmekle birlikte Çin ekonomik, teknolojik ve askerî kapasitesini hızla artırmakta; Rusya askerî ve nükleer gücüyle etkisini korumaya çalışmakta; Türkiye, Brezilya, Hindistan, Körfez ülkeleri gibi bölgesel güçler ise daha bağımsız stratejik alanlar oluşturuyor. Bu dönüşüm NATO'nun geleceğini de doğrudan etkilemektedir. 1949'da Sovyetler Birliği'ne karşı kurulmuş olan NATO, bugün artık yalnızca Avrupa'nın savunma örgütü değildir. Rusya tehdidi, Çin ile stratejik rekabet, siber savaş, yapay zekâ, uzay, insansız sistemler, enerji güvenliği ve kritik altyapıların korunması ittifakın geleceğini belirleyen başlıca konular hâline geldi. NATO'nun 2026 Ankara Zirvesi bu dönüşüm açısından özellikle önemli değerlendirmelere konu oldu.

Ankara Zirvede NATO üyeleri kolektif savunma ve 5. madde taahhüdünü yeniden teyit ederken, Avrupa'nın savunma sorumluluğunun artırılması, savunma sanayi üretiminin genişletilmesi, yapay zekâ, insansız sistemler, siber ve uzay kabiliyetlerinin geliştirilmesi konularında önemli kararlar alırken, Hürmüz Boğazının serbest deniz yolu olduğu, İran'ın nükleer silah yapamaya başladığının sonuç bildirinde yer alması, gelecek için dikkatı çeken bir parametre olacağı benziyor.

Hürmüz Boğazı'na atf yapam NATO'nun ilgi alanını Basra Körfezine uzatması, berabe-

rinde NATO'nun Asya'ya açılması manasına da geliyor

NATO'nun Asya açılımı ve ABD'nin Asya-Pasifik stratejisi, küresel jeopolitik güç dengesini Çin'i çevreleme odaklı yeniden şekillendirmeyi amaçlayan bütünlük bir askeri-politik hamledir.

ABD'nin Obama dönemindeki "Pivot to Asia" (Asya Ekseni) politikasıyla başlayan bu süreç, günümüzde NATO'nun stratejik konseptlerine resmen girmiş ve Transatlantik güvenliği ile Hint-Pasifik güvenliğini birbirine bağlayan bir doktrine dönüşmüştür.

1. ABD'nin Asya-Pasifik'e Yönelmesinin (Pivot to Asia) Nedenleri

ABD, küresel liderliğini sürdürmek için askeri, ekonomik ve diplomatik ağırlık merkezini Ortadoğu ve Avrupa'dan Asya-Pasifik bölgesine kaydırmıştır:

Çin'in Küresel Güç Olma Hedefi: Çin'in ekonomik büyümesini askeri modernizasyonla birleştirmesi, Güney Çin Denizi'ndeki yapay adalar üzerinden hakimiyet kurması ve Tayvan üzerindeki baskısını artırması ABD'nin bölgedeki birincil ulusal güvenlik tehdidi haline gelmiştir.

Ekonomik Merkez Kaç Kuvveti: Dünya ticaretinin ve deniz taşımacılığının en kritik rotalarının (Malakka Boğazı gibi) bu bölgede yer alması, küresel GSYİH büyümesinin merkezinin Asya olması ABD'yi ticari yolları kontrol etmeye zorlamaktadır.

İttifaklar Zinciri Kurma: Washington; tek başına Çin'i dengelemek yerine bölgedeki demokratik ortaklarıyla (Japonya, Güney Kore, Avustralya, Hindistan) çok katmanlı güvenlik mimarileri inşa etmeyi hedeflemektedir.

2. NATO'nun Asya Açılımı ve Mekanizmaları Avrupa merkezli bir savunma paketi olan NATO, özellikle 2022 Madrid ve sonraki zirvelerinde Çin'i ilk kez "sistemik sına/meydan okuma" olarak tanımlayarak etki alanını genişletmiştir:

AP4 (Asya-Pasifik Dörtlüsü) İttifakı: NATO; Japonya, Güney Kore, Avustralya ve Yeni Zelanda (AP4) ile kurumsal ilişkilerini en üst düzeye çıkarmıştır. Bu ülkelerin liderleri düzenli olarak NATO zirvelerine ortak sıfatıyla katılmaktadır.

Siber ve Teknoloji İşbirliği: Yapay zeka, kuantum bilgisayarlar, yarı iletken tedarik zinciri güvenliği ve siber savunma alanlarında AP4 ülkeleriyle NATO arasında ortak standartlar ve istihbarat paylaşım mekanizmaları kurulmaktadır.

Deniz Güvenliği ve Ortak Tatbikatlar: İngiltere, Fransa ve Almanya gibi Avrupa NATO üyeleri, Asya-Pasifik sularına savaş gemileri göndererek seyrüsefer serbestisi tatbikatlarına katılmakta ve bölgedeki askeri görünürlüklerini artırmaktadır.

3. Bölgesel Güvenlik Mimarisi: Mini-Lateral Ortaklıklar

ABD, bölgede geniş kapsamlı bir "Asya NATO'su" kurmanın zorluğu (bölge ülkelerinin Çin ile olan yoğun ekonomik bağı nedeniyle) karşısında, daha esnek ve küçük gruplardan oluşan "mini-lateral" ittifaklara yönelmiştir: İttifak Adı Üye Ülkeler Temel Odak Noktası ABD, Japonya, Hindistan, Avustralya Deniz güvenliği, teknoloji standartları ve bölgesel altyapı projeleri üzerinden Çin'in Kuşak ve Yol İnisiyatifi'ni dengelemek.

AUKUS ABD, İngiltere, Avustralya Avustral-

ya'ya nükleer enerjili denizaltı teknolojisi sağlama odaklı, doğrudan askeri-teknolojik caydırıcılık ittifakı.

Camp David Üçlüsü ABD, Japonya, Güney Kore Tarihse anlaşımlıkları olan Tokyo ve Seul'ü, Kuzey Kore ve Çin tehdidine karşı ortak radar ve istihbarat ağı altında birleştirmek.

4. Karşılıklı Tehdit Algıları ve Dinamikler Bu stratejik hamle, küresel siyaseti iki büyük bloklu bir kutuplaşmaya doğru sürüklemektedir:

Ukrayna Savaşı ve Rusya-Çin Yakınlaşması: NATO, Kuzey Atlantik güvenliğinin Hint-Pasifik'ten ayrılamayacağını savunmaktadır. Rusya'nın Ukrayna'daki askeri operasyonlarına Çin'in (ve Kuzey Kore'nin) verdiği lojistik ve ekonomik destek, NATO'nun Asya'ya yönelme gerekçesini Avrupalı müttefikler nezdinde meşrulaştırmıştır.

Çin'in Perspektifi:

Pekin yönetimi, ABD ve NATO'nun bu hamlelerini "Soğuk Savaş zihniyeti" ve Çin'i çevrelemeyi amaçlayan bir "Asya NATO'su kurma girişimi" olarak nitelendirmekte, bu durumun bölgede silahlanma yarışını ve gerilimi tırmandırdığını iddia etmektedir.

Özet Değerlendirme

ABD'nin Asya-Pasifik eksenini ve NATO'nun Asya açılımı, coğrafi sınırların ötesinde "küresel bir güvenlik ekosistemi" yaratma çabasıdır. Bu süreç, Tayvan Boğazı ve Güney Çin Denizi gibi bölgeleri dünyanın en riskli jeopolitik kırılma hatları haline getirirken; Avrupa ve Asya'daki demokratik güçleri, otoriter bloklara (Çin-Rusya-Kuzey Kore-İran) karşı tek bir savunma hattında birleştirmeyi amaçlamaktadır.

TÜRKİYE’NİN ETKİLİ ROLÜ

Ankara Nato zirvesinde Türkiye’nin konumu, önümüzdeki 20-30 yılın en önemli jeopolitik gelişmelerin merkezine oturdu.

Türkiye NATO’nun güneydoğu kanadından stratejik merkezine Türkiye’nin NATO açısından önemi artık yalnızca coğrafi konumundan kaynaklanmamaktadır. Türkiye; Karadeniz, Balkanlar, Kafkasya, Doğu Akdeniz, Orta Doğu ve Avrupa arasında bağlantı sağlayan bir ülke olmanın yanında, büyük bir askerî kapasiteye ve giderek gelişen savunma sanayisine sahiptir.

Karadeniz’de Rusya ile NATO arasındaki denge, Kafkasya’da Azerbaycan-Ermenistan ilişkileri, Suriye ve Irak’taki gelişmeler, Doğu Akdeniz enerji hatları, İran kaynaklı güvenlik riskleri ve Avrupa’nın Orta Doğu’ya ulaşan enerji ve ticaret yolları Türkiye’nin jeopolitik önemini artırmaktadır.

Bu nedenle Türkiye’nin NATO içerisindeki rolü gelecekte “güneydoğu kanadında OYUN KURUCU ÜLKE ” şeklinde tanımlanacak

Türkiye,Avrupa-Atlantik sistemi ile Avrasya, Orta Doğu ve Türk dünyası arasında stratejik bağlantı-Oyun kurucu ülkesi olacaktır.

2026 Ankara Zirvesi’nin Türkiye’de yapılması da sembolik açıdan önemlidir.

NATO, Ankara’da sadece askerî savunmayı değil, savunma sanayii ve üretim kapasitesini de gündeme taşımıştır.

NATO’nun yeni Sanayi-NATO İşbirliği Stratejisi Ankara Zirvesi’nde kabul edilmiş; ittifakın savunma sanayiinin üretim kapasitesini büyütmesi, yenilikçiliği

hızlandırması ve kritik tedarik zincirlerini güvenceye alması hedeflenmiştir.

Bu Türkiye açısından büyük bir fırsattır. Savunma sanayii Türkiye’nin stratejik gücünü değiştiriyor

Türkiye’nin önümüzdeki dönemde NATO içerisindeki ağırlığını artırabilecek en önemli unsurlardan biri savunma sanayiidir.

Türkiye’nin resmî verilerine göre savunma ve havacılık ihracatı 2025 yılında 10 milyar doların üzerine çıkmış, savunma projelerinin toplam hacmi ise 100 milyar dolar seviyesini aşmıştır. Ayrıca 2025 itibarıyla ASELSAN, TUSAŞ, ROKETSAN, ASFAT ve MKE gibi Türk şirketleri dünyanın en büyük savunma şirketleri listelerinde yer almıştır.

Bu gelişme, Türkiye’nin NATO içindeki rolünü klasik “silah satın alan ülke” modelinden çıkarıp silah, teknoloji ve savunma sistemi üreten ortak modeline dönüştürebilir.

Özellikle insansız hava araçları, elektronik harp, hava savunma sistemleri, füze teknolojileri, deniz platformları, uydu sistemleri, yapay zekâ ve insansız savaş araçları Türkiye’nin NATO’nun gelecekte ihtiyaç duyacağı alanlarla örtüşmektedir. NATO’nun 2026’da Türkiye’nin de yer aldığı Deep Precision Strike Drone projesini başlatması dikkat çekicidir. Projede Türkiye’nin yanı sıra Danimarka, Estonya, Litvanya, Hollanda ve Polonya bulunmaktadır. Bu durum, Türkiye’nin insansız sistemlerdeki kapasitesinin NATO’nun gelecekteki çok uluslu projeleriyle birleşebileceğini göstermektedir.

2030-2050: Türkiye için 4 stratejik senaryo
Türkiye açısından önümüzdeki 25 yıllık dönemde
üç ana senaryo değerlendiriliyor

1) Türkiye'nin bundan sonraki hedefi yalnızca
ürün satmak değil, NATO'nun yeni savunma
teknolojilerinin ortak geliştirilmesinde merkez
ülkelerden biri olmaktır.

2) Türkiye'nin teknoloji devleti olma hedefi.
Türkiye'nin 2050'ye kadar karşılaşacağı en
büyük stratejik soru "ne kadar güçlü olacağız?"
sorusudur.

Çünkü 21. yüzyılın güç dengesi artık sadece nü-
fus, tank ve uçak sayısı ile belirlenmeyecektir.
Yapay zekâ, çip teknolojisi, kuantum bilgisayar-
lar, uzay sistemleri, siber güvenlik, enerji tek-
nolojileri, insansız savaş sistemleri, füze savun-
ması ve biyoteknoloji ülkelerin gerçek stratejik
gücünü belirleyecektir.

NATO'nun Ankara Zirvesi'nde yapay zekâ mo-
delleri, savaş bulutu, insansız sistemler, derin
hassasiyetli saldırı kapasitesi, uzay ve siber yete-
neklerin öne çıkarılması bu dönüşümü açıkça
göstermektedir.

3) Güçlü NATO ve güçlü Türkiye

Bu senaryoda ABD ile Avrupa arasındaki tran-
satlantik bağ korunur. Avrupa ülkeleri savunma
harcamalarını artırır. NATO, Rusya karşısında
caydırıcılığını sürdürür ve Çin ile doğrudan
askerî çatışmaya girmeden stratejik rekabet
yürütür.

Türkiye bu sistem içerisinde NATO'nun en güç-
lü askerî aktörlerinden biri olarak konumunu
güçlendirir.

Bu model Türkiye açısından en avantajlı senar-
yolardan biridir. Çünkü NATO'nun artan savun-
ma harcamaları Türk savunma sanayisi için
büyük bir pazar oluşturabilir.

NATO'nun 2035'e kadar savunma harcamalarını

GSYH'nin yüzde 5'ine çıkarma hedefi ve 2026
Ankara Zirvesi'nde savunma üretiminin artırıl-
masına verilen önem, Türk savunma sanayisi
açısından önemli fırsatlar yaratmaktadır.

4) Çok kutuplu dünya

Dünyanın çok kutuplu hâle gelmesidir.

Bu sistemde ABD küresel liderliğini korurken
Çin ikinci büyük güç olarak yükselir. Avrupa
kendi savunma kapasitesini geliştirir. Rusya
askerî gücünü korumaya çalışır. Hindistan, Kör-
fez ülkeleri ve Türkiye gibi devletler ise kendi
stratejik alanlarını genişletir.

u durumda Türkiye'nin asıl avantajı NATO üye-
liği ile bağımsız hareket kapasitesini aynı anda
kullanabilmesidir.

Türkiye Avrupa ile ekonomik ve siyasi ilişkilerini
sürdürürken Azerbaycan ve Türk dünyası ile
ilişkilerini derinleştirebilir; Rusya ile enerji ve
ticaret bağlarını sürdürebilir; Çin ile ekonomik
ilişkilerini geliştirebilir; Körfez ülkeleriyle serma-
ye ve teknoloji ortaklıklarını artırabilir.

Böyle bir Türkiye, yalnızca NATO'nun güneydo-
ğu kanadı değil, çok kutuplu sistemin bağımsız
merkezlerinden biri hâline gelebilir.

Türk dünyası: NATO'nun dışında ama Türki-
ye'nin stratejik çevresinde

TÜRK DEVLETLER TEŞKİLATI

Türkiye'nin 21. yüzyıl stratejisinde Türk dünyası
ayrı bir önem taşımaktadır.

Azerbaycan'dan Orta Asya'ya uzanan coğrafya
enerji kaynakları, ulaşım koridorları, doğal kay-
naklar ve Avrupa-Asya ticareti açısından gide-
rek daha önemli hâle gelmektedir.

Orta Koridor, Hazar geçişleri, Bakü-Tiflis-Kars
demiryolu, enerji hatları ve gelecekteki lojistik
projeler Türkiye'yi Avrupa ile Orta Asya arasında
önemli bir bağlantı merkezi hâline getirebilir.

*Türkiye, NATO içerisinde
kazandığı askerî
standartları ve teknolojik
kapasiteyi Türk
dünyasıyla işbirliğinde
kullanarak iki farklı
stratejik alan arasında
köprü ülke konumuna
gelebilir.*

*Türkiye bu alanlarda
kendi teknolojisini
üretirse NATO içerisinde
ağırlığı artacaktır.*

*Bu nedenle Türkiye,
2030-2050 stratejisinin
merkezine savunma
sanayii + yapay zekâ
+ enerji bağımsızlığı +
uzay + yüksek teknoloji
+ güçlü ekonomi birlikte
koydu.*

*EVET. Türkiye'nin
önünde tarihî bir
fırsatlar var*

TESPAM Genel Başkan Yardımcısı
STP Sivil Toplum Platformlar Başkanı

Emrah Küymen

NATO ANKARA ZİRVESİ'NİN BİZE ANLATTIKLARI

Ankara yalnızca NATO'ya ev sahipliği yapmadı; yükselen Türkiye'nin yeni jeopolitik konumunu bütün dünyaya ilan etti.

Uluslararası zirveler yalnızca yayımlanan sonuç bildirimleriyle değerlendirilmez. Hatta çoğu zaman tarihe yön veren gelişmeler, resmi metinlerin satır aralarında değil; verilen sembolik mesajlarda, liderlerin temaslarında, kamu diplomasisinde ve uluslararası algıda gizlidir.

Bu nedenle 7-8 Temmuz 2026 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen NATO Zirvesi'ni yalnızca güvenlik politikaları veya sonuç bildirgesi üzerinden okumak büyük resmi kaçırmak olur.

Bana göre Ankara Zirvesi, Türkiye'nin uluslararası sistem içerisindeki değişen konumunun dünyaya ilan edildiği en önemli organizasyonlardan biri olarak tarihe geçmiştir.

Güç Dengeleri Yeniden Şekilleniyor

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra oluşan tek kutuplu dünya düzeni artık sona yaklaşmaktadır. Bugün Amerika Birleşik Devletleri, Çin, Rusya, Avrupa Birliği, Hindistan ve bölgesel güçlerin etkisinin arttığı çok kutuplu yeni bir uluslararası sistem şekillenmektedir.

İşte tam bu dönüşüm döneminde Türkiye yalnızca gelişmeleri izleyen bir ülke değil, gelişmelere yön veren aktörlerden biri hâline gelmiştir.

NATO Zirvesi'nin Ankara'da yapılması da bunun en önemli göstergelerinden biridir.

NATO'nun İkinci Büyük Ordusundan Teknoloji Üreten Güce

Türkiye uzun yıllardır NATO'nun ikinci büyük ordu-suna sahiptir.

Ancak artık asker sayısından çok teknoloji konuşulmaktadır.

Bugün Türkiye;

- * kendi savaş gemisini üretiyor,
- * kendi insansız hava araçlarını geliştiriyor,
- * kendi hava savunma sistemlerini kuruyor,
- * elektronik harp sistemleri geliştiriyor,

- * uydu teknolojilerine yatırım yapıyor,
- * beşinci nesil savaş uçağı KAAN üzerinde çalışıyor.

ASELSAN, TUSAŞ, ROKETSAN, HAVELSAN ve diğer savunma sanayi kuruluşlarımız yalnızca Türkiye'nin değil, dünyanın dikkatini çeken kurlara dönüşmüştür.

Ankara'da gerçekleştirilen savunma sanayi sunumları ve teknik brifingler, zirveye katılan heyetler üzerinde ciddi bir etki bırakmıştır.

Bugün Bayraktar TB2, AKINCI, AKSUNGUR, ANKA, HÜRJET ve deniz platformlarımız artık yalnızca askerî sistemler değil; Türkiye'nin diplomatik gücünün de önemli araçlarıdır.

Çünkü savunma sanayisi artık yalnızca güvenlik üretmez.

Aynı zamanda dış politika üretir.

Ankara'nın Verdiği Medeniyet Mesajı
Zirvede dikkat çeken ayrıntılardan biri de Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'ndeki karşılama töreniydi. Mehter marşının çalınması ve yeniçerilerin temsili olarak protokolde yer alması bazı çevreler tarafından yalnızca folklorik bir gösteri olarak değerlendirilebilir.

Oysa uluslararası ilişkiler açısından bunun adı sembolik diplomasiydi.

Türkiye burada aslında şu mesajı vermiştir:

"Biz geçmişini inkâr ederek değil, geçmişinden güç alarak geleceğe yürüyen bir devletiz."

Devletler bazen tek bir sembolle uzun diplomatik açıklamalardan çok daha güçlü mesajlar verebilirler.

Kamu Diplomasisinin Sessiz Zaferi

Ankara Zirvesi'nin en başarılı yönlerinden biri de kamu diplomasisiydi.

Yabancı gazetecilerin özellikle sosyal medya paylaşımlarına bakıldığında organizasyonun ne derece profesyonel hazırlandığı açıkça görülmektedir.

İletişim Başkanlığı tarafından hazırlanan basın kitleri, teknik destekler ve çalışma ortamları birçok yabancı gazeteci tarafından övgüyle anlatıldı.

Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde ikram edilen döner, Maraş dondurması ve Türk mutfağının seçkin örnekleri de yalnızca gastronomik ikram değildi.

Bu aynı zamanda kültürel diplomasinin başarılı bir uygulamasıydı.

Devletler artık yalnızca askerî güçleriyle değil; kültürleri, mutfakları, tarihleri ve misafirperverlikleriyle de rekabet ediyor.

Türkiye bunu başarıyla göstermiştir.

Avrupa'nın Türkiye Algısı Değişiyor

Belki de zirvenin en önemli sonuçlarından biri budur.

Uzun yıllar Türkiye'yi yalnızca NATO'nun doğu kanadını koruyan bir sınır ülkesi olarak gören anlayışın artık değişmeye başladığını görüyoruz.

Bugün Avrupa'nın güvenliği konuşulurken Türkiye olmadan denklem kurulamıyor.

Enerji güvenliği denildiğinde Türkiye masada.

Göç yönetimi denildiğinde Türkiye masada.

Karadeniz güvenliği denildiğinde Türkiye masada.

Orta Doğu denildiğinde Türkiye masada.

Kafkasya denildiğinde Türkiye masada.

Afrika politikaları konuşulduğunda yine Türkiye masada.

Bu durum tesadüf değildir.

Bu, son yirmi yılda inşa edilen çok boyutlu dış politikanın doğal sonucudur.

NATO Eski NATO mu?

Bu soruya rahatlıkla "hayır" diyebiliriz.

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un yıllar önce dile getirdiği "NATO'nun beyin ölümü gerçekleşmiştir." sözü bugün hâlâ tartışılmaktadır.

Çünkü ittifak içerisinde artık ortak tehdit algısı giderek zayıflamaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nin öncelikleri farklıdır.

Avrupa'nın öncelikleri farklıdır.

Washington'un Çin merkezli küresel rekabet stratejisi ile Avrupa'nın Rusya merkezli güvenlik endişeleri tam anlamıyla örtüşmemektedir.

İşte bu nedenle NATO içerisinde yeni kırılmalar yaşanması ihtimali her zamankinden daha yüksektir.

Donald Trump'ın ilk başkanlık döneminde Avrupa ülkelerine yaptığı "Savunma harcamalarınızı artırın." çağrısı aslında bugünkü tartışmaların başlangıcıydı.

Biden döneminde ertelenen bu tartışmalar, Trump'ın ikinci döneminde yeniden gündemin merkezine yerleşmiştir.

Ankara Zirvesi öncesinde söylediği "Dostum Erdoğan düzenlediği için gidiyorum." sözü de Türkiye'nin Washington açısından taşıdığı stratejik önemi göstermektedir.

Sonuç Bildirgesinden Daha Büyük Mesaj

Zirvede alınan kararlar elbette önemlidir.

Ancak bana göre asıl önemli olan Türkiye'nin bu zirveyi kusursuz bir organizasyonla tamamlamasıdır.

Çünkü uluslararası ilişkilerde algı, çoğu zaman gerçek kadar etkilidir.

Ankara bu organizasyonla yalnızca NATO'ya ev sahipliği yapmadı.

Türkiye'nin güven veren, kriz yönetebilen, büyük organizasyonları başarıyla gerçekleştirebilen küresel bir aktör olduğunu da göstermiş oldu.

Türkiye Yüzyılı'nın İlk Büyük Vitrinlerinden Biri

Bugün savunma sanayisinde ulaştığımız nokta tesadüf değildir.

Bu başarı uzun yıllar boyunca yapılan planlamaların, yatırımların ve siyasi iradenin sonucudur.

Belki de tam bu nedenle Türkiye'nin güçlenmesini istemeyen çevreler geçmişte Gezi olaylarından 15 Temmuz

hain darbe girişimine kadar birçok farklı yöntem denemiştir.

Ancak bütün bu süreçlere rağmen Türkiye geri adım atmamış; tam tersine savunma sanayisinde, diplomaside ve bölgesel etkinliğinde daha da güçlenmiştir.

Uluslararası ilişkilerde devletler duygularla değil, çıkarlarla hareket eder.

Bugün Türkiye'ye gösterilen ilginin temelinde de büyük ölçüde bu gerçek yatmaktadır.

Türkiye'yi sevdikleri için değil, Türkiye'nin vazgeçilmez bir aktör hâline geldiğini gördükleri için Ankara'daydılar.

SON SÖZ

NATO'nun geleceği nasıl şekillenir, bunu zaman gösterecektir.

Ancak Ankara Zirvesi bize çok net bir gerçeği göstermiştir:

Türkiye artık yalnızca gelişmeleri takip eden değil, gelişmelerin merkezinde yer alan bir devlettir.

Bugün Ankara'da verilen mesaj, yalnızca NATO'ya değil; Washington'a, Brüksel'e, Moskova'ya, Pekin'e ve bütün dünyaya verilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti, savunma sanayisi, diplomatik kapasitesi, kriz yönetimi ve devlet tecrübesiyle yeni uluslararası sistemin belirleyici aktörlerinden biri olma yolunda ilerlemektedir.

Bu vesileyle Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan başta olmak üzere Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'a, Millî Savunma Bakanı Yaşar Güler'e, savunma sanayimizin mühendislerinden güvenlik güçlerimize, organizasyonda emeği geçen tüm kamu görevlilerine teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Arif Çağlar Erkan

İKİ KATMANLI MİMARİ: ANKARA ZİRVESİ VE TÜRKİYE’NİN NATO’NUN YENİ ENERJİ MİMARİSİNDEKİ MERKEZİ ROLÜ

Enerjinin Güvenikleşmesi ve Ankara'nın Tarihi Konumu

NATO'nun enerji güvenliğine ilişkin ilgisi yeni değildir; bu ilgi ilk kez 2008 Bükreş Zirvesi'nde kurumsal bir çerçeveye kavuşmuş, 2012 yılında Vilnius'ta kurulan NATO Enerji Güvenliği Mükemmeliyet Merkezi ile somut bir kurumsal zemine oturtulmuştur. Ancak bu ilginin son on yılda kazandığı ivme, önceki dönemlerle kıyaslanamayacak ölçüde artmıştır. Rusya-Ukrayna Savaşı'nın enerji altyapılarını doğrudan bir hedef hâline getirmesi, Hürmüz Boğazı'ndaki gerginlikler ve Kızıldeniz'deki deniz taşımacılığı krizleri, enerjinin artık yalnızca ekonomik bir mesele değil, doğrudan bir güvenlik ve caydırıcılık meselesi olduğunu bütün müttefiklere göstermiştir. İşte tam da bu bağlamda, 7-8 Temmuz 2026 tarihlerinde Türkiye'nin ev sahipliğinde gerçekleştirilen 36. NATO Devlet ve Hükûmet Başkanları Zirvesi, bu dönüşümün hem sembolik hem de fiili bakımdan doruk noktasını oluşturmuştur. Zirvenin İstanbul'dan yirmi iki yıl sonra ikinci kez Türkiye'de düzenlenmiş olması, Ankara'nın İttifak nezdinde taşıdığı stratejik güvenin ve liderlik kapasitesinin en somut göstergelerinden biridir.

Bildirgesel Katman: Zirvenin Resmî Söylemi ve **Kurumsal Arka Planı**

Ankara'da yayımlanan sonuç bildirgesi, müttefiklerin NATO'nun 5. maddesine ve kolektif savunma ilkesine yönelik sarsılmaz bağlılıklarını yeniden teyit etmiş; bir müttefike yönelik saldırının tüm müttefiklere yönelik bir saldırı sayılacağı ilkesinin, özgür

ve demokratik uluslardan oluşan İttifak'taki bir milyar vatandaş için barış, güvenlik ve refahın temeli olmaya devam ettiği vurgulanmıştır. Bu genel çerçeve içinde enerji güvenliği, İran'a yönelik olarak Hürmüz Boğazı'nda seyrüsefer özgürlüğüne tam anlamıyla saygı gösterilmesi çağrısıyla somutlaşmış; küresel ticaret koridorlarının, enerji arterlerinin ve kritik enerji altyapılarının korunması İttifak'ın öncelikleri arasında sayılmıştır.

Bu bildirgesel çerçevenin arkasında, aslında uzun süredir olgunlaşan bir kurumsal birikim yatmaktadır. NATO Genel Sekreter Yardımcısı Radmila Shekerinska'nın haziran ayında Brüksel'de düzenlenen FuelsEurope Konferansı'nda yaptığı konuşmada, savunmanın güvenli yakıt ve enerji erişimine bağlı olduğunu vurgulaması, yakıt tedarik zincirlerinin güvenli ve dayanıklı kalması gerektiğini ve bu zincirlerin kriz anında askerî operasyonları destekleyebilmesi gerektiğini belirtmesi, zirve öncesinde İttifak'ın bu konudaki hazırlığının ne denli ileri bir noktada olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, nisan ayında NATO Karargâhı'nda müttefikler ve sanayi temsilcilerinin bir araya geldiği toplantıda, Orta Doğu'daki gelişmelerin enerji ve kritik denizaltı altyapısı güvenliği açısından doğurduğu sonuçlar ele alınmış; bu toplantıya başkanlık eden Büyükelçi Jean-Charles Ellermann-Kingombe'nin ifadesiyle, bu meselenin yalnızca enerji piyasalarına ilişkin bir konu olmadığı, İttifak'ın temel görevleri olan caydırıcılık ve savunmayla yakından ilişkili bir güvenlik, dayanıklılık ve hazırlık meselesi olduğu teyit edilmiştir.

Bu kurumsal birikim, Ankara Zirvesi'nde somut bir mali karşılığa kavuşmuştur: Genel Sekreter Rutte'nin zirve sonrasında açıkladığı 27 milyar avroluk yatırım, NATO'nun yakıt tedarik zincirini güçlendirmeye yönelik altyapı projelerini kapsamakta; buna ek olarak müttefiklerin sağladığı 50 milyar doları aşan yeni tedarik anlaşmaları, İttifak'ın bu alandaki kararlılığının rakamsal ifadesini oluşturmaktadır. Zirvede ayrıca Ukrayna'ya 2026 yılı için 70 milyar avroluk askeri teçhizat, yardım ve eğitim desteği taahhüdünde bulunulmuş, bu desteğin 2027'de de sürdürüleceği teyit edilmiştir. Tüm bu unsurlar, Ankara Zirvesi'nin yalnızca sembolik bir toplantı değil, NATO'nun enerji-savunma bağlantısını derinleştiren kapsamlı bir kurumsal dönüşümün parçası olduğunu göstermektedir. Operasyonel-Kurumsal Katman: Türkiye'nin Somut ve Öncü Katkısı

Bildirgesel çerçevenin ötesinde, asıl belirleyici gelişmelerin yaşandığı operasyonel-kurumsal katmanda Türkiye'nin rolü çok daha belirgin ve yapıcı bir nitelik taşımaktadır. Bu katmanın en somut göstergesi, Türkiye'nin Bulgaristan üzerinden Romanya'ya uzanacak askeri amaçlı yakıt boru hattı önerisidir. Yaklaşık 1,2 milyar dolarlık maliyet öngörülen bu proje, İttifak'ın doğu Avrupa'daki müttefiklerinin yakıt ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geliştirilmiş olup, deniz taşımacılığına dayalı alternatif güzergâhlara kıyasla beşte bir maliyetle uygulanabilecek kadar verimli bir çözüm sunmaktadır. Bu teklifin arka planında, NATO'nun mevcut yakıt boru hattı ağının kapsamına ilişkin önemli bir tarihsel gerçeklik yatmaktadır: Yaklaşık on bin kilometre uzunluğunda, on iki müttefik ülkeyi kapsayan ve dört milyon metre küpün üzerinde depolama kapasitesine sahip olan bu sistem, tarihsel olarak Almanya'ya kadar uzanmaktaydı. Türkiye'nin önerdiği bağlantı, bu sistemin coğrafi kapsamını doğuya doğru genişleterek İttifak'ın bütünsel dayanıklılığına önemli bir katkı sunmaktadır.

Bu somut girişimin müttefikler nezdinde görüldüğü karşılık da son derece olumludur. Polonya

Cumhurbaşkanı Karol Nawrocki'nin Ankara'da yaptığı açıklamada, boru hatlarının çift amaçlı yapısının İttifak'ın tüm doğu kanadı için güvenlik tesis etme fırsatı sunduğunu vurgulaması ve bu durumun hem Polonya hem de tüm Orta Avrupa için önemli bir imkân oluşturduğunu belirtmesi, Türkiye'nin sunduğu modelin bölgesel düzeyde ne denli geniş bir mutabakat zeminine sahip olduğunu göstermektedir. Haziran ayında NATO ile Türkiye arasında bu boru hattı bağlantılarının genişletilmesine yönelik somutlaşan görüşmeler, Ankara'nın öncülüğünün kurumsal düzeyde de karşılık bulduğunun açık bir kanıtıdır.

Türkiye'nin bu alandaki katkısını değerlendirirken, NATO Savunma Koleji Vakfı bünyesinde zirve sonrasında yayımlanan ve Türkiye'nin stratejik konumunu son derece isabetli biçimde kavramsal-laştıran değerlendirmeye özel bir önem atfetmek gerekmektedir. Bu değerlendirmeye göre, Karadeniz'den Doğu Akdeniz'e, Güney Kafkasya'dan Körfez'e ve Orta Asya'dan Kızıldeniz'e uzanan geniş coğrafyada tek ve birbirine bağlı bir stratejik sistem ortaya çıkmaktadır; enerji koridorları, dijital altyapı, deniz yolları, göç akışları ve savunma tedarik zincirleri bu coğrafya boyunca giderek örtüşmektedir. Bu "Güney Stratejik Sistemi" içinde Türkiye'nin konumu eşsizdir: Türkiye'nin önemi yalnızca coğrafyasından değil, topraklarında kesilen çoklu stratejik sistemlerden kaynaklanmaktadır. NATO'nun güneydoğu savunması, Karadeniz'e erişim, enerji çeşitlendirmesi, kıtalar arası ulaşım koridorları, güçlü savunma sanayi kapasitesi ve etkin bölgesel diplomatik angajman, hiçbir başka müttefikte görülmeeyen bir yoğunlukla Türkiye'de bir araya gelmektedir. Bu durum, Türkiye'nin stratejik değerinin, Soğuk Savaş döneminde Sovyet hâkimiyetindeki Karadeniz'de yalnızca bir NATO kalesi olmaktan, çok boyutlu ve üretken bir stratejik merkeze doğru evrildiğini net biçimde ortaya koymaktadır. Bu evrim, siyasi bir sembolizmden ibaret olmayıp, Avro-Atlantik güvenliğinin bizzat değişen karakterini yansıtmaktadır.

Üç Sütun Üzerinde Yükselen Bir Güç: Savunma Sanayii, Enerji Koridorları ve Diplomatik Liderlik

Türkiye'nin NATO'nun enerji mimarisindeki bu merkezi konumu, tesadüfi değil, birbirini karşılıklı olarak besleyen üç güçlü sütun üzerinde yükselmektedir. Bu sütunların ilki, Türkiye'nin son yıllarda kaydettiği etkileyici savunma sanayii atılımıdır. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın zirve açılışında ifade ettiği üzere, Türkiye üretim ve ihracat kapasitesi bakımından dünyanın ilk on ülkesi arasına girmiş; İttifak'ta kendisine tahsis edilen 361 yetenek hedefinin neredeyse tamamı-

nı, taahhüt edilen tarihten üç yıl önce karşılamayı başarmıştır. Erdoğan'ın belirttiği üzere Türkiye, savunma harcamalarının GSYH'ye oranını yüzde 3,5 düzeyine yükseltmiş olup, Lahey'de 2035 yılı için belirlenen yüzde 5 hedefine beş yıl önceden ulaşmayı amaçlamaktadır. Bu kapasite artışı, Türkiye'nin yalnızca enerji altyapısı alanında değil, İttifak'ın genel üretim ve tedarik kapasitesinde de öncü bir aktör olarak konumlanmasını sağlamaktadır.

İkinci sütun, Türkiye'nin uzun yıllardır sahip olduğu kanıtlanmış enerji koridoru kimliğidir. Trans-Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (TANAP) üzerinden işleyen Güney Gaz Koridoru, Azerbaycan kaynaklı doğal gazı Şah Deniz sahasından Güney Kafkasya Boru Hattı ve Trans Adriyatik Boru Hattı aracılığıyla Avrupa pazarlarına ulaştırmakta; bu hat hem Azerbaycan hem de Türkiye için stratejik bir önem taşımaktadır. Başlangıçta yılda 16 milyar metreküp kapasiteyle devreye giren bu hattın, 2026 itibarıyla 31 milyar metreküpe, nihai aşamada ise 60 milyar metreküpe kadar genişletilmesi planlanmaktadır. Bu kapasite artışı, Türkiye'nin bölgesel enerji hub'ı kimliğini yıllar içinde istikrarlı biçimde güçlendiren somut bir altyapı gerçekliğidir ve Ankara'nın NATO'nun yakıt lojistiği alanındaki yeni girişimleriyle birlikte düşünüldüğünde, sivil ve askerî enerji akışlarının aynı coğrafyada birbirini tamamlayıcı şekilde örgütlendiği çok katmanlı bir dayanıklılık mimarisi ortaya çıkmaktadır.

Üçüncü sütun ise Türkiye'nin zirve boyunca sergilediği etkin ve kurucu diplomatik liderliktir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Fransa Cumhurbaşkanı Macron, İtalya Başbakanı Meloni, Birleşik Krallık Başbakanı Starmer ve diğer müttefik liderlerle gerçekleştirdiği ikili görüşmelerde, savunma sanayii, enerji ve ticaret alanlarındaki işbirliğinin derinleştirilmesi ele alınmıştır. Bu görüşmelerin en somut çıktılarından biri, Türkiye ile Birleşik Krallık arasında imzalanan Güvenlik ve Savunma Ortaklığı Belgesi olmuştur; bu belge, caydırıcılık ve savunma, askerî işbirliği, savunma sanayii ve teknoloji, siber güvenlik, hibrit tehditler, dayanıklılık ve uzay gibi alanlarda iki ülke arasındaki işbirliğinin kurumsallaştırılmasını hedeflemektedir. Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın zirve sonrasında yaptığı değerlendirmede, tüm müttefiklerin lider düzeyinde Ankara'ya katılmış olmasının, Türkiye'ye ve Cumhurbaşkanı'na duyulan güvenin açık bir göstergesi olduğunu vurgulaması da bu diplomatik başarının önemli bir teyididir. NATO Genel Sekreteri Mark Rutte'nin

zirveyi "son derece başarılı" olarak nitelendirmesi ve Lahey Zirvesi'nde alınan tarihi kararların Ankara'da fiilen uygulamaya geçirildiğini belirtmesi, Türkiye'nin ev sahipliğinin İttifak nezdinde ne denli takdirle karşılandığını göstermektedir.

Dayanıklılık Mimarisinde Türkiye'nin Kalıcı Katkısı

Bu üç sütunun bir araya gelmesi, NATO'nun son dönemde giderek önem verdiği geniş kapsamlı dayanıklılık gündemiyle de doğrudan örtüşmektedir. 2025 Lahey Zirvesi'nde müttefiklerin, savunma harcamalarına ek olarak GSYH'nin yüzde 1,5'ini 2035 yılına kadar dayanıklılık ve güvenlikle ilişkili yatırımlara ayırma taahhüdünde bulunmuş olması, enerji altyapısı yatırımlarının önümüzdeki dönemde bu kapsamlı finansman çerçevesi içinde daha da öncelikli hâle geleceğine işaret etmektedir. Bu bağlamda kritik enerji altyapısının korunmasının; boru hattı güvenliğinden LNG terminallerine, elektrik şebekesi güvenliğinden liman altyapılarına kadar geniş bir yelpazede ele alınması beklenmektedir. Türkiye'nin gerek kamu gerekse özel sektör düzeyinde sahip olduğu güçlü altyapı kapasitesi, bu genişleyen finansman ve işbirliği çerçevesinde Ankara'ya önemli fırsatlar sunmaktadır.

Aynı zamanda, sivil altyapının artık İttifak'ın operasyonel omurgasının ayrılmaz bir parçası hâline geldiği yönündeki güncel değerlendirmeler, Türkiye'nin sahip olduğu çok yönlü altyapı varlıklarının stratejik değerini daha da öne çıkarmaktadır. Limanlar, boru hatları, LNG terminalleri ve elektrik şebekeleri gibi unsurların müttefikleri güçlendirme, operasyonları sürdürme ve güvenilir bir caydırıcılık üretme kapasitesinin parçası olarak görülmesi, Türkiye'nin sahip olduğu zengin ve çeşitlendirilmiş enerji altyapısının İttifak için taşıdığı değeri pekiştirmektedir. Bu çerçevede Türkiye, yalnızca kendi topraklarındaki altyapıyı güçlendirmekle kalmamakta, aynı zamanda müttefiklerine sunduğu yeni bağlantı projeleriyle İttifak'ın genel dayanıklılık kapasitesine doğrudan katkı sağlamaktadır.

SONUÇ: KALICI VE ÜRETKEN BİR STRATEJİK MERKEZ

Ankara Zirvesi, NATO'nun enerji güvenliği mimarisinin somut kurumsal projeler, altyapı yatırımları ve ikili işbirlikleri düzeyinde hızla derinleştiği tarihi bir dönemin başlangıcına işaret etmektedir. Bu dönüşümün merkezinde Türkiye, hem sunduğu somut altyapı girişimleriyle hem de güçlü savunma sanayii kapasitesi, kanıtlanmış ve genişlemekte olan enerji koridoru kimliği ile etkin diplomatik liderliğiyle, İttifak'ın dayanıklılık mimarisinin vazgeçilmez ve kurucu bir bileşeni olarak öne çıkmaktadır. Türkiye'nin bu konumu, geçici bir konjonktürel avantajın değil; coğrafi, kurumsal,

endüstriyel ve diplomatik unsurların eşsiz bir sentezle bir araya geldiği yapısal ve kalıcı bir gücün ürünüdür. Ankara'nın 22 yıl aradan sonra bu denli kritik bir zirveye ikinci kez ev sahipliği yapması, yalnızca sembolik bir jest değil, Türkiye'nin İttifak içindeki artan ağırlığının somut bir tescilidir. Önümüzdeki dönemde NATO'nun enerji güvenliği mimarisinin şekillenmesinde Türkiye'nin bu belirleyici ve öncü rolünün daha da güçlenerek devam edeceğini öngörmek, mevcut yapısal göstergeler ışığında akademik açıdan tutarlı bir değerlendirmeye olacaktır.

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr.

Musa Kazım Arıcan

GÜVENLİK FELSEFESİ (NATO ÖRNEĞİ) AÇISINDAN TÜRKİYE’NİN MİLLÎ SAVUNMA DOKTRİNİ: PLANLAMA İLKELERİ VE SAMİMİYET SORUNSAĞI

Doktrinin Felsefî Zorunluluğu

Bir savunma doktrini, teknik bir yetenek listesi, askerî kapasite envanteri veya bütçe kalemleri toplamı değildir. Daha derin anlamıyla doktrin, bir devletin güvenlik felsefesinin kurumsal, stratejik ve operasyonel dile tercüme edilmiş hâlidir. Bu nedenle doktrin planlaması, yalnızca “hangi silaha sahibiz?”, “hangi tehdide karşı nasıl konuşlarız?” ya da “hangi ittifak içinde ne kadar yer alırız?” sorularıyla sınırlı tutulamaz. Daha temel ve belirleyici sorular vardır: “Neyi koruyoruz?”, “Tehdidi nasıl biliyoruz?” ve “Hangi değerleri hangi öncelik sırasına göre savunuyoruz?”

Bu üç soru, sırasıyla güvenliğin ontolojik, epistemolojik ve aksiyolojik zeminini oluşturur. Ontolojik soru, güvenliğin nesnesine; epistemolojik soru, tehdidin bilinme ve kavranma biçimine; aksiyolojik soru ise güvenlik siyasetinin dayandığı değerler hiyerarşisine işaret eder. Bu üç zemin açık biçimde belirlenmeden inşa edilen her savunma doktrini, ne kadar güçlü askerî kapasitelere dayanırsa dayansın, stratejik tutarlılık bakımından eksik kalır.

NATO’nun yetmiş yılı aşkın tarihsel dönüşümü de aslında bu üç sorunun sürekli yeniden müzakere edilmesinden ibarettir. Soğuk Savaş döneminde güvenliğin ontolojisi büyük ölçüde askerî saldırıya karşı kolektif savunma üzerinden kurulmuşken, bugün siber alan, enerji güvenliği, hibrit tehditler, dezenformasyon, kritik altyapılar, yapay zekâ ve toplumsal dayanıklılık da güvenlik mimarisinin ayrılmaz unsurları hâline gelmiştir. Türkiye’nin millî savunma doktrini de bu dönüşümden bağımsız düşünülemez. Zira Türkiye, NATO üyesi bir ülke olarak hem kendi millî güvenlik ontolojisini korumak hem de ittifakın ortak güvenlik ontolojisiyle makul, rasyonel ve dengeli bir ilişki kurmak durumundadır.

Güvenlik Felsefesinin Üç Eksen

Güvenliğin ontolojik temeli, en yalın biçimiyle “neyin korunduğu” sorusuna cevap arar. Klasik güvenlik anlayışı, çoğu zaman toprak bütünlüğü, sınır güvenliği ve rejimin fiziki devamlılığıyla sınırlı kalmıştır. Oysa günümüz güvenlik ortamı, bu çerçeveyi ciddi biçimde genişletmiştir. Artık devletlerin yalnızca sınırları değil; karar alma özerklikleri, ekonomik süreklilikleri, teknolojik bağımsızlıkları, toplumsal dayanıklılıkları ve uluslararası sistemdeki hareket kabiliyetleri de korunması gereken stratejik varlıklar arasındadır.

Türkiye açısından ontolojik öncelik, üçlü bir bileşim üzerine kurulmalıdır: toprak bütünlüğü, bağımsız karar alma iradesi ve bölgesel istikrar üretebilme kapasitesi. Bu üç unsur birbirinden koparılamaz. Toprak bütünlüğü olmadan devletin fiziki varlığı; karar alma özerkliği olmadan egemenlik iradesi; bölgesel istikrar üretme kapasitesi olmadan ise sürdürülebilir güvenlik imkânı zayıflar. Dolayısıyla Türkiye’nin millî savunma doktrini, yalnızca ülke sınırlarını koruyan değil, aynı zamanda Türkiye’nin stratejik özne olma niteliğini muhafaza eden bir anlayışa dayanmalıdır. Epistemolojik temel ise tehdidin nasıl bilinebileceği meselesidir. Bu alan, güvenlik düşüncesinin en kırılgan halkalarından biridir. Çünkü tehdit, çoğu zaman çıplak ve nesnel bir veri olarak ortaya çıkmaz; algı, niyet, kapasite, coğrafi yakınlık, tarihsel tecrübe ve stratejik bağlam içinde anlam kazanır. Konuya ilişkin literatürün “tehdit dengesi” kavramsallaştırması bu noktada açıklayıcıdır: Devletler yalnızca güce karşı değil, algılanan tehdide karşı pozisyon alırlar. Bu nedenle rasyonel bir savunma doktrini, istihbarat verisini mutlak ve değişmez hakikat olarak gören katı bir kesinlik iddiasına yaslanmamalı; belirsizliği yönetilebilir bir değişken olarak kendi içine dâhil etmelidir.

Bu noktada “epistemolojik alçakgönüllülük” kavramı önem kazanır. Devlet aklı, her tehdidi önceden eksiksiz biçimde bilemeyeceğini kabul ettiği ölçüde daha esnek, daha hazırlıklı ve daha dayanıklı hâle gelir. Zira güvenlik planlamasında en büyük zafiyetlerden biri, yanlış kesinlik duygusudur. Tehdidin nereden, ne zaman ve hangi biçimde geleceğini mutlak biçimde bildiğini varsayan doktrinler, beklenmeyen krizler karşısında kırılabilir. Buna karşılık belirsizliği dışlamayan, senaryo temelli düşünen, çok kaynaklı bilgiyle çalışan ve sürekli güncellenen doktrinler daha rasyonel bir zemine oturur. Aksiyolojik temel ise hangi değer hangi durumda önceleneceği meselesidir. Kısa vadeli taktik kazanım mı, uzun vadeli itibar mı? Tam özerklik mi, ittifak dayanışması mı? Sert güç mü, diplomatik meşruiyet mi? Caydırıcılık mı, güven inşası mı? Bu sorulara verilecek cevap, doktrini yalnızca bir güvenlik metni olmaktan çıkarıp bir tercihler hiyerarşisine dönüştürür. Türkiye açısından bu hiyerarşinin

merkezinde bağımsızlık, egemenlik, insan onuru, adalet, bölgesel istikrar ve stratejik güvenilirlik birlikte yer almalıdır. Çünkü Türkiye’nin tarihsel ve jeopolitik konumu, onu yalnızca kendi güvenliğini düşünen kapalı bir aktör olmaktan ziyade, çevresinde düzen kurma, kriz yönetme ve istikrar üretme sorumluluğu taşıyan bir ülke konumuna getirmektedir.

NATO Örneğinde Doktrin-Felsefe ilişkisi NATO’nun kolektif savunma mantığı, güvenlik felsefesinin bu üç eksenini üzerinden defalarca yeniden yorumlanmıştır. Soğuk Savaş döneminde ittifakın varlık gerekçesi, belirli bir askerî tehdide karşı caydırıcılık üretmektir. Bugün ise NATO, yalnızca konvansiyonel saldırılara karşı değil; siber saldırılara, hibrit operasyonlara, dezenformasyon kampanyalarına, kritik altyapı tehditlerine, enerji güvenliği risklerine ve teknolojik rekabete karşı da pozisyon almak zorundadır. Bu, yalnızca stratejik belgelerin güncellenmesi değil, güvenliğin ontolojisinin genişlemesi anlamına gelir.

2026 itibarıyla NATO'nun içinde bulunduğu safha, yalnızca güvenlik gündeminin yeni tehdit alanlarıyla genişlemesinden ibaret değildir. İttifak, Rusya'nın Avrupa-Atlantik güvenliğine yönelik oluşturduğu uzun vadeli tehdit ve terörizmin süreklilik gösteren tehdidi karşısında kolektif savunmayı yeniden merkezileştirmiştir. Bu yönelim; yüksek yoğunluklu ve çok alanlı harekâta hazırlık, nükleer ve konvansiyonel caydırıcılık, entegre hava ve füze savunması, uzun menzilli hassas vuruş, insansız sistemler, siber ve uzay kabiliyetleri, askerî hareketlilik, lojistik ve savunma sanayii üretimiyle desteklenmektedir. Dolaşısıyla güncel dönüşüm, klasik kolektif savunmanın yeni güvenlik alanları lehine terk edilmesi değil; kolektif savunmanın teknoloji, sanayi, dayanıklılık ve toplumsal hazırlık boyutlarıyla genişletilmesidir.

2025 Lahey Zirvesi'nde müttefikler, 2035'e kadar gayrisafi yurt içi hasıllarının yüzde 5'ini savunma ve güvenlikle ilgili alanlara ayırmayı taahhüt etmişlerdir. Bunun en az yüzde 3,5'i temel askerî ihtiyaçlar ve NATO yetenek hedefleri için; yüzde 1,5'e kadarlık bölümü ise kritik altyapı, siber güvenlik, sivil hazırlık, dayanıklılık, inovasyon ve savunma sanayii için kullanılacaktır. Bu yüzde 5, NATO'ya ödenecek bir aidat değil, müttefiklerin kendi millî kapasitelerine yapacakları yatırımdır.

7-8 Temmuz 2026 Ankara Zirvesi yeni bir Stratejik Konsept kabul etmiş; Lahey'de belirlenen hedeflerin uygulanmasına odaklanmıştır. Avrupa'daki müttefikler ile Kanada'nın 2025'te temel savunma yatırımlarını 139 milyar doların üzerinde artırdığı kaydedilmiş; 50 milyar doların üze-

rinde yeni tedarik açıklanmış; derin hassas vuruş, entegre hava ve füze savunması, insansız sistemler, yapay zekâ, istihbarat ve birlikte çalışabilir dijital harp altyapısı önceliklendirilmiştir. NATO'nun güncel sınaması artık harcama hedefi belirlemek değil, harcamayı hazır kuvvete, mühimmat stokuna, üretim kapasitesine ve müşterek kullanılabilir askerî güce dönüştürmektir.

Ankara Zirvesi, Avrupa'daki müttefikler ile Kanada'nın daha fazla sorumluluk üstlendiği, fakat ABD'nin transatlantik savunmadaki merkezî rolünün sürdüğü daha dengeli bir iş bölümüne yönelmiştir. Müttefikler Ukrayna'ya 2026'da 70 milyar avroluk askerî teçhizat, yardım ve eğitim sağlamayı, 2027'de de en az eş değer düzeyi sürdürmeyi taahhüt etmişlerdir. Türkiye bakımından NATO'nun 360 derece yaklaşımı; Karadeniz ve doğu kanadındaki devlet kaynaklı tehditlerle terörizm, füze ve insansız sistemler, enerji güzergâhları ve güney çevresindeki istikrarsızlığın birbirine rakip değil, bölünmez güvenliğin farklı boyutları olarak ele alınmasını gerektirir.

Türkiye'nin millî savunma doktrini bu bağlamda iki yanlış uçtan kaçınmalıdır. Birinci uç, doktrini tamamen ittifak çerçevesine devrederek millî karar alma özerkliğini zayıflatmaktır. İkinci uç ise doktrini bütünüyle içe kapanmış, yalnızca millî kapasitelere yaslanan ve ittifak içi güvenilirliği ikincilleştiren bir anlayışa hapsedmektir. Her iki yaklaşım da stratejik bakımdan eksiktir. Birincisi bağımlılık riski üretir; ikincisi yalnızlaşma ve kaynak paylaşımı imkânlarının daralması sonucunu doğurur.

Rasyonel konum, bu iki uç arasında kurulacak stratejik çift-düzeyle bir tutumdur. Türkiye, bir yandan millî güvenlik önceliklerini hiçbir tereddüde yer bırakmayacak biçimde korumalı; diğer yandan ittifak içi yükümlülüklerini, karşılıklı güveni ve ortak savunma mimarisini dikkate alan öngörülebilir bir aktörlük sergilemelidir. Bu tutum, ne edilgen bir uyumculuk ne de tepkisel bir kopuşçuluktur. Aksine, millî çıkar hesabıyla ittifak taahhüdünü eş zamanlı işletebilen olgun bir stratejik aklın ifadesidir.

Doktrin Planlamasının Rasyonel-Realist İlkeleri

Bu felsefî çerçeveden hareketle Türkiye'nin millî savunma doktrini planlaması bazı temel ilkeler üzerine kurulmalıdır. Birinci ilke, çok katmanlı tehdit haritalamasıdır. Klasik askerî tehditler hâlâ önemi korumaktadır; ancak artık güvenlik yalnızca kara, deniz ve hava unsurlarıyla açıklanamaz. Siber saldırılar, enerji arz güvenliği, dezenformasyon, ekonomik yaptırımlar, düzensiz göç baskısı, terörizm, vekâlet savaşları ve kritik altyapılara yönelik tehditler aynı doktrin içinde birlikte ele alınmalıdır. Türkiye'nin savunma planlaması, bu tehditleri birbirinden kopuk dosyalar olarak değil, aynı güvenlik ekosisteminin farklı tezahürleri olarak değerlendirmelidir.

İkinci ilke, araç-amaç rasyonelitesidir. Askerî kapasite, siyasi hedeflerle uyumlu olmalıdır. Kapasitenin siyasi iradeden kopuk biçimde büyümesi stratejik savrulma; siyasi iddianın kapasiteyi aşması ise doktriner inandırıcılık kaybı doğurur. Rasyonel savunma doktrini, hedef ile imkân, iddia ile kapasite, caydırıcılık ile sürdürülebilirlik arasında tutarlı bir denge kurabilmelidir.

Üçüncü ilke, dinamik güncellenebilirliktir. Savunma doktrini, bir kez yazılıp arşive kaldırılan statik bir metin olamaz. Tehditlerin hızla değiştiği bir çağda doktrin, düzenli aralıklarla gözden geçirilen, senaryo temelli, öğrenen ve kendisini yenileyen bir çerçeve olmalıdır. Bu noktada üniversiteler, düşünce kuruluşları, savunma sanayii, güvenlik bürokrasisi ve diplomasi kurumları arasında sürekli bilgi dolaşımı sağlanmalıdır.

Dördüncü ilke, dengeli ittifak konumlanmasıdır. Türkiye ne tam bağımlılık ne de tam yalıtılmışlık çizgisine mahkûmdur. Savunma sanayiinde stratejik özerklik, NATO karşıtı bir pozisyon olarak değil; aksine Türkiye'nin ittifak içindeki pazarlık gücünü, katkı kapasitesini ve caydırıcılık değerini artıran bir unsur olarak görülmelidir. Kendi teknolojisini üreten, kritik sistemlerde dışa bağımlılığını azaltan ve aynı zamanda ittifaka somut kapasite sunabilen bir Türkiye, hem millî güvenliğini güçlendirir hem de NATO içinde daha itibarlı bir aktör hâline gelir.

Güvenlik ve Samimiyet Diyalektiği

Meselenin en hassas ve özgün noktası burada ortaya çıkar: Güvenlik ile samimiyet arasında sürdürülebilir bir denklem kurulabilir mi? Klasik realist gelenek açısından bu soru ilk bakışta sorunlu görülebilir. Çünkü realizme göre devletler duygusal saiklerle değil, çıkar ve güç hesabıyla hareket ederler. Samimiyet ise doğrulanması güç, öznel ve ahlaki bir kategori gibi durur. Fakat bu itiraz, meseleyi fazla hızlı kapatır.

Uluslararası ilişkilerde samimiyet, bireyler arası ilişkilerdeki duygusal açıklık anlamında kullanılmak zorunda değildir. Devletler düzeyinde samimiyet, gözlemlenebilir bir davranış örüntüsüne dönüşebilir. Taahhütlerin tutarlılığı, söylem ile eylem arasındaki mesafenin darlığı, kriz anlarında gösterilen öngörülebilirlik, imzalanan anlaşmalara sadakat, müttefiklerin güvenlik kaygılarına karşı sergilenen ciddiyet ve karşılıklı yükümlülüklerin dengeli biçimde yerine getirilmesi, kurumsal anlamda samimiyetin göstergeleri olarak okunabilir.

Bu hâliyle samimiyet, inşacı ulusla-

rarası ilişkiler literatüründeki güven inşası kavramına yaklaşır. Devletler yalnızca maddi güçleriyle değil, zaman içinde oluşturdıkları itibar sermayesiyle de hareket alanı kazanırlar. Bir devletin sözüne güven duyulması, kriz zamanlarında öngörülebilir bulunması ve taahhütlerini keyfi biçimde değiştirmemesi, onun güvenlik kapasitesinin tamamlayıcı bir unsurudur. Çünkü güvenilirlik, caydırıcılığı da diplomasiyi de ittifak siyasetini de besler.

Bununla birlikte samimiyet-güvenlik denkleminin sürdürülebilirliği koşulsuz değildir. Tek taraflı, karşılıksız ve doğrulanmamış bir samimiyet söylemi stratejik zafiyete dönüşebilir. Zira uluslararası sistemde iyi niyet, ancak karşılıklılık ve kurumsal denetim mekanizmalarıyla desteklendiğinde güvenlik üretir. Aksi hâlde niyet açıklığı, kötü niyetli aktörler tarafından istismar edilebilir. Bu nedenle güvenlik felsefesi açısından önerilmesi gereken kavram saf samimiyet değil, doğrulanabilir samimiyettir.

Türkiye açısından bakıldığında, samimiyet söylemi ile arabuluculuk kapasitesinin birleşimi, millî savunma doktrinine yalnızca askerî değil, diplomatik ve ahlaki bir derinlik de kazandırabilir. Türkiye, jeo-politik konumu itibarıyla yalnızca cephe ülkesi değil; krizler arasında geçişkenlik kurabilen, müzakere kanallarını açık tutabilen ve bölgesel istikrar arayışında inisiyatif alabilen bir ülkedir. Ancak bu diplomatik sermayenin kalıcı olması, tek taraflı iyi niyet beyanlarına değil, kurumsallaşmış karşılıklı mekanizmalarına bağlıdır.

Dolayısıyla samimiyet, güvenliğin yerine geçen bir kavram değildir. Samimiyet, caydırıcılığı ikame etmez; fakat güvenilirliği besler. Güç olmadan samimiyet etkisiz kalır; samimiyet olmadan güç güvensizlik üretir. Bu nedenle Türkiye'nin güvenlik fel-sefesi, güç ile güveni, caydırıcılık ile itibar sermayesini, stratejik özerklik ile kurumsal samimiyeti birlikte düşünmek zorundadır. Trump Döneminde Performansa Dayalı Karşılıklı Güven Başkan Donald Trump'ın NATO'ya ilişkin vurguları, ittifak güveninin farklı bir yorumunu ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım analitik olarak "performansa dayalı karşılıklı güven" şeklinde tanımlanabilir. Bu, Trump'ın resmen kullandığı bir kavram değil, açıklamaları ve yönetimin strateji belgelerinden çıkarılan bir değerlendirmedir. Trump'ın "güç yoluyla barış" anlayışında güven, tarihsel dostluk veya iyi niyet beyanından çok ölçülebilir edime dayanır: savunma yatırımı yapmak, gerekli kuvvet ve mühimmatı üretmek, askerî hazırlığı sürdürmek, kendi bölgesindeki tehditlere karşı sorumluluk üstlenmek ve kriz anında somut katkı sağlamak. 2026 ABD Ulusal Savunma Stratejisi bu anlayışı açık hesap verebilirlik, teşvikler ve "örnek müttefikler" üzerinden somutlaştırmaktadır. Strateji; gerekli savunma yatırımını yapan ve bölgesindeki tehditler karşısında görünür sorumluluk üstlenen

müttefiklerle silah satışı, savunma sanayii iş birliği ve istihbarat paylaşımının önceliklendirilmesini öngörmektedir. Avrupa'nın kendi konvansiyonel savunmasında birincil sorumluluk üstlenmesi, ABD'nin ise kritik fakat daha sınırlı destek sağlaması hedeflenmektedir. Beyaz Saray'ın "NATO 3.0" olarak adlandırdığı yaklaşım da ittifakı bağımlılık ilişkisinden daha dengeli bir ortaklığa dönüştürme iddiasına dayanmaktadır. Trump'ın yaklaşımı, NATO'nun hukuki-kurumsal güveni ile siyasi-performans temelli güveni arasındaki ayrımı belirginleştirmektedir. Ankara Bildirisi, savunma harcaması oranından bağımsız olarak bütün müttefiklerin 5. maddeye bağlılığını yeniden teyit etmiştir. Dolayısıyla yüzde 5 hedefi, 5. maddenin hukuki ön koşulu değildir. Bununla birlikte Trump yönetimi, siyasi yakınlığın ve güvenlik iş birliğinin yoğunluğunu müttefikin performansına, karşılıklılığa ve yük üstlenmesine bağlamaktadır. Bu yaklaşım ittifakın maddi caydırıcılığını güçlendirebilir; fakat ABD güvencesinin uygulanma biçiminde belirsizlik ürettiği ölçüde siyasi caydırıcılığa zarar da verebilir. Kalıcı ittifak güveni bu nedenle iki unsuru birlikte gerektirir: antlaşma taahhüdünün kriz anında geçerliliğine ilişkin kurumsal güvence ve müttefiklerin bu taahhüdü yerine getirecek kapasiteye sahip olduğuna ilişkin performans temelli güven.

HÜLASA

Türkiye'nin millî savunma doktrini planlaması, ontolojik netlik, epistemolojik alçakgönüllülük ve aksiyolojik tutarlılık üzerine kurulmalıdır. Ontolojik netlik, neyin korunduğunun açık biçimde tanımlanmasını; epistemolojik alçakgönüllülük, belirsizliğin kabul edilerek esnek öngörü kapasitesinin geliştirilmesini; aksiyolojik tutarlılık ise değerler hiyerarşisinin kriz anlarında dahi korunmasını ifade eder.

Güvenlik ve samimiyet arasındaki ilişki, ancak karşılıklılık ve doğrulanabilirlik ilkeleriyle temellendirildiğinde sürdürülebilir bir denklem hâline gelir. Aksi hâlde samimiyet, ya etkisiz bir retoriğe ya da tek taraflı bir zafiyete dönüşür. NATO örneği, olgun ittifak ilişkilerinin tam da bu dengeyi kurumsallaştırabilen ilişkiler olduğunu göstermektedir: çıkar hesabı ile karşılıklı güven, caydırıcılık ile dayanışma, millî özerklik ile ittifak sorumluluğu aynı anda yönetilebildiğinde güvenlik mimarisi kalıcı hâle gelir.

Türkiye'nin millî savunma doktrini, bu felsefî temellendirmeyi ne kadar açık biçimde taşırsa, hem millî güvenlik kapasitesi hem de ittifak içindeki konumu bakımından o kadar tutarlı, itibarlı ve sürdürülebilir olacaktır. Çünkü nihayetinde güvenlik, yalnızca sınırları koruma sanatı değildir; bir milletin varlık iradesini, karar alma özgürlüğünü, tarihsel hafızasını ve gelecek tasavvurunu koruma sorumluluğudur.

Bu nedenle Türkiye için gerçekçi, rasyonel ve derinlikli bir güvenlik felsefesi; gücü ihmal etmeyen, fakat gücü tek hakikat saymayan; ittifakı önemseyen, fakat millî özerkliği devretmeyen; samimiyeti değerli gören, fakat onu doğrulanabilir karşılıklılık ilkesiyle sınayan bir savunma aklı üzerine kurulmalıdır. Böyle bir doktrin, Türkiye'yi yalnızca tehditlere karşı koruyan değil, aynı zamanda bölgesinde güven, düzen ve istikrar üretebilen stratejik bir özne olarak tahkim edecektir.

Ankara Zirvesi sonrasında NATO'nun temel sınaması, belirlenmiş hedefleri kullanılabilir kuvvete, sürekli üretim kapasitesine, müşterek harekât yeteneğine ve siyasi iradeye dönüştürmektir. İttifak güvenilirliği, 5. maddenin hukuki-siyasi güvencesi ile 3. madde uyarınca her müttefikin geliştirmesi gereken millî savunma ve dayanıklılık kapasitesinin birleşmesine bağlıdır. Türkiye açısından millî hareket serbestisi ile NATO dayanışması bu nedenle karşıt değil, doğru planlandığında birbirini güçlendiren iki stratejik dayanaktır. Türkiye'nin güvenlik felsefesi, kurumsal taahhüdü performansla, stratejik özerkliği birlikte çalışabilirlikle ve caydırıcılığı siyasi güvenilirlikle birleştirmelidir.

• (E) Deniz Kıdemli Albay

İsmail Can

KORE SAVAŞI, KIBRIS BARIŞ HAREKATI, TCG MUAVENET OLAYI, ÇUVAL HADİSESESİ, BÖLÜCÜ TERÖR ÖRGÜTÜ VE NATO'DA GEÇEN 3 ÇEYREK ASIRIN KISA ÖZETİ

II.Dünya Savaşı sonrasında, ABD ve Sovyetler Birliği arasında esmeye başlayan soğuk savaş rüzgarları, bir ulusun Kuzey ve Güney olarak ikiye bölünmesine, sonra da “soğuk savaşın resmi olarak başladığını” ilan eden sıcak çatışmaya; Kore Savaşına neden olmuştur. Türk siyaseti adeta savaşın başlamasını bekler durumda olacak ki, ABD ve İngiltere’nin hemen ardından, savaşın başlamasından bir ay sonra 25 Temmuz 1950’de Kore’ye asker göndermeye karar verdi. 25-30 yıl önce kanlı bıçaklı olduğumuz batı ittifakının diğer üyeleri, Kanada, Avusturalya ve Fransa ancak 1950 yılının sonlarına doğru Ko-

re’ye asker göndermeye karar vermişken, bizim askerimiz Ekim 1950’de Pusan Limanına ayak basmıştı. Türkiye bu savaşta ABD ve İngiltere’den sonra en fazla asker kaybeden ülke oldu. Bizimle hiçbir ilişkisi olmayan bir savaşta, “en iyi ihraç ürünümüz” olan “25 sentlik” askerimizle boy göstermiş ve 741 şehit vermiştik. Artık soğuk savaşta tarafımızı seçmiştik. O tarih itibarıyla en büyük ticari partnerimiz olan Sovyetler Birliği’ne karşı batılı ittifakta yerimizi almıştık. Kore Savaşı’nın bir “ödülü” olarak, Pusan Limanına askerimizin çıkışının birinci yıl dönümü olan 17 Ekim 1951’de NATO’ya davet edildik.

Sonda söyleyeceğimi başta söylemek isterim. NATO bir ABD-İngiltere projesidir. Artık sömürgelerini ve etki alanını kaybetmekte olan İngiltere’nin bu kayıpları en az zararla durdurmak maksadıyla, ABD ile yapmış olduğu bir ortaklık sözleşmesidir. NATO, başta ABD ve İngiltere’ye siyasi-askeri ve ekonomik faydalar sağlayan, bahse konu ülkelerin etki alanlarını genişleten bir araçtır. NATO’da aslan payı bu iki ülkenindir. Diğer ülkeler gelişmişlik düzeylerine göre aslanlardan artan faydaları elde etmek isteyen rollerdedir ki, çoğunluğu hiçbir fayda elde edememiştir ve edemeyecektir.

NATO'nun kuruluş amacı ve soğuk savaş yıllarındaki iklimle birlikte, ittifakın güney doğu kanadını koruyan ve "doğu bloku" ile geniş deniz ve kara sınırları olan Türk ordusunun modernize edilmesi gerekiyordu. İkinci dünya savaşından kalan malzemelerle Türk ordusu teçhiz edildi. Bununla birlikte zamanın teknolojik imkanları itibarıyla NATO'nun (siz bunu ABD olarak okuyun), bölgeye yakın olması gerekiyordu. En büyük düşmanın uygulamakta olduğu kapalı kapı politikaları nedeniyle ABD, Sovyet Cumhuriyetlerinden yeterince istihbarat alamıyordu. İstihbarat ve gözetleme ihtiyaçları için Türkiye'nin belli başlı yerlerine muhabere dinleme

tesisleri, elektronik tespit sistemleri, hava radarları, füze üstleri kuruldu ve hava limanları yapıldı. Buralara çoğunluğu Amerikan askeri olmak üzere NATO askeri yerleştirildi. ABD'nin yapmış olduğu bu yatırımların, emniyetini sağlamak için CIA'de ülke içinde geniş bir operasyon ağı kurdu ki, bunların her biri ayrı yazıların konusu olacak birçok olaylar yaşandı. Bizi komünizme karşı koruyacak olan NATO'nun Türkiye'ye gelmesinden sonra, ülke içinde komünist örgütler arttı ve tepki olarak da komünizmle mücadele örgütleri kuruldu. Siyasi kargaşalar, sağ-sol çatışmaları ve iç olaylar arttı.

1970 yıllardan itibaren, yüksek rütbeli askerler ve sivil bürokratlar çocuklarını bu sağ-sol çatışmalarından koruyabilmek için askeri okullara yönlendirdiler. 1980 darbesinden sonra, ülke içindeki çatışmaları bıçak gibi durduran askerlerin popülaritesi artmıştı, bu sefer de akademik olarak başarılı olan gençler askeri okulları tercih etmeye başladı. İnsan kaynağının kalitesi beklenmedik şekilde artan Türk Silahlı Kuvvetleri 1974'de Kıbrıs Barış Harekâtı esnasında ABD'nin ve batılı müttefiklerinin Türkiye'ye karşı uyguladığı geniş çaplı ambargodan da ders alarak, kendi doktrinini, silahını, cihazlarını üretimine yönelik uzun vadeli bir personel eğitim programı oluşturdu. Sonucunu da kısa sürede aldı. O güne

kadar NATO karargahlarında güvenlik ve idari görevler dışında pek görev almayan, toplantılarda konuşmayan TSK personeli bir anda söz alan, fikir beyan eden; yüksek bürokrasi ve siyasetimiz, o konuda bir politika geliştirmemişken dahi ülke çıkarlarına uymayan konulara itiraz eden, bu konuda gerektiğinde, Dışişleri Bakanlığını, Milli Savunma Bakanlığını ve Hükümeti bilgilendiren bir nesil yetişmiştir. Bu nesil NATO çalışma usullerinin kendilerine verdiği yetkileri sonuna kadar kullanmış, NATO doküman ve standartlarının neredeyse ezberlemiştir. Şu anda meyvelerini henüz toplamaya başladığımız savunma sanayinin kurulması ve NATO standartlarında üretim yapılması da bu neslin başlattığı bir hamledir.

Soğuk savaşın sona erdiği dönemlerde Doğu Blokunda yer alan komşularımızla; Rusya, Romanya, Bulgaristan, Ukrayna ve Gürcistan ile yaptığımız tatbikat ve ikili eğitimlerde onlardan hem teknolojik olarak hem de taktik olarak çok ileride olduğumuzu gözlemledik. Özellikle Romanya ve Bulgaristan; donanmamızın durumunu gördüklerinde hemen yüzlerini batıya dönmüş, NATO'ya ve AB'ye girmek için seferberliğe başlamıştır. Bugün her iki ülke de hem NATO hem de AB üyesidir.

Sovyetler Birliğinin ve ABD'nin ikinci dünya savaşının son yıllarında kurmuş oldukları askeri sanayi, silah stoku ve kazanmış oldukları "büyük zafer", her iki ülkenin de etki ve ilgi alanlarının genişletme niyetlerini artırmıştı. Anadolu kıyıları hariç tüm Karadeniz'i kontrol eden Doğu Blokunun ilk ilgi alanlarından biri hiç şüphesiz Türkiye'ydi. Görünüştaki iyi siyasi ve ticari ilişkilere rağmen, Rus liderlerin; Montrö Boğazlar Sözleşmesi, boğazların ve Karadeniz'in statüsü, Çarlık Rusyası'na ait olduğunu iddia ettikleri Kars ve Ardahan'ın, Gürcistan ve Ermenistan Sovyet Cumhuriyetlerine devri gibi talepleri vardı.

Rusya'nın etki alanını genişletmeye yönelik bu saldırgan tavrı, Moskova Büyükelçimize resmi olarak verilen bu tür talepleri içeren notalar, Türkiye'nin batıya yaklaşmasına sebep olmuş,

nihai olarak Kore Savaşına katılmamıza ve NATO'ya üye olmamıza sebep olmuştur.

Şimdi şu soruyu sorabilir siniz, NATO'ya katılmamız faydalı oldu mu?

Türkiye'nin NATO üyeliğinin faydalarını üç başlık altında sıralayabiliriz.

Soğuk Savaş döneminde ulusal egemenliğin sağlanması ve dış tehditlerin caydırılması konusunda başarılı sonuçlar vermiştir.

Silahlı kuvvetlerin modernize edilmesini sağlamış, NATO standartlarıyla birlikte modern ve disiplinli bir ordu kurulmasına vesile olmuştur. Amerikan'ın hizmetten çıkardığı ya da teknolojik olarak daha eski olan platformlar ve silahlarla da olsa teknolojiyi geriden de olsa takip etmemizi sağlamıştır.

Ulusal Egemenlik kavramı üzerinden konuyu tartıştığımızda; evet, boğazlarda tam egemenliğimizi sağlayan ve Karadeniz'de çatışma riskini önleyen Montrö Boğazlar Sözleşmesi yürürlükte kaldı, Kars ve Ardahan üzerinde Sovyetler Birliği'nin talepleri bertaraf edildi. Ancak, ülke içinde, dış sınırları kendi askerimiz tarafından korunmasına rağmen içinde, yürütme ve yargı yetkimizin olmadığı; ABD üsleri ülkenin her yerine yayılmıştı. ABD askeri üs içinde veya dışında işlemiş olduğu herhangi bir suçtan dolayı Türk mahkemeleri tarafından yargılanamıyordu. Beraber görev için Amerika'da bulunduğum Teğmen silah arkadaşımın, San Diego Deniz Üssünde 15 yerine 17 mil süratle araç kullandığından dolayı hakim karşısına çıkmasına rağmen, Ankara'nın göbeğinde aracıyla otobüs durağındaki insanların arasına dalan, ölüm ve yaralanmalara neden olan sarhoş

Amerikan askeri Türkiye'de yargılanamamıştır. Özellikle İncirlik Üssü'ne iniş kalkış yapan uçakların getirmiş olduğu malzemenin gümrük kontrolünden geçmesi, birçok durumda Amerikalı personel tarafından engellenmekte, "görev mahremiyeti" denilerek malzemeler gümrük kayıtlarına ancak "askeri malzeme" gibi genel ifadelerle kayıt edilebilmektedir. Amerikan uçakları, "görevin mahiyeti ve gereksinimleri değişti" diyerek havada uçuş planı dışına çıkmakta, görev sonu raporlarında bu tür ifadeler dışında nasıl bir görev icra edildiğine dair ayrıntılar vermemektedir. Körfez savaşında, teskere geçmemesine rağmen, hareket NATO şemsiyesi altında yapılmamasına rağmen, ABD ve İngiliz uçakları, yakıt ikmali, arıza onarımı, yaralı tahliyesi, yedek parça gerektiren periyodik bakımlar için ülkemizdeki üsleri kullanmıştır.

Savaşan ve savaşmayan ülkelerin uyacağı kurallar vardır ki, Türkiye, emrivaki yapılan bu tür vakalarda bu kuralların hilafında davranmış oldu. Bu daha eski tarihlere gittiğimizde, komutanlarımızdan duyduğumuz, adeta müstemleke ülkesi gibi muamele-ye maruz kaldığımız vakaların da olduğunu bilmekte fayda var. Birçok durumda NATO içinde özellikle ABD ile ilgili anlaşma ve düzenlemelerde ulusal egemenlikle uyuşmayan, mütekabiliyet ilkesine aykırı hususlar bulunmaktadır ki sahada, bürokratlarımızın ve askeri personelimizin liyakatli ve dirayetli olma durumlarına göre daha vahim uygulamalarla da karşılaşmaktadır.

NATO içinde alınan kararlar bilindiği gibi oybirliği ile alınmaktadır. Ancak bu kararlar her zaman büyük abinin istediği kararlar olmaktadır. NATO yapısı da buna müsaittir. Genel teşkilat yapısı doğal olarak askeri temelli bir organizasyon yapısındadır. Ülkeler, yaptıkları ekonomik katkı oranında belirlenen “kontenjan ve postlara” göre NATO kuruluşunda yer alan karargahlarda ve askeri birliklerde personel görevlendirmesi yapmaktadır. Paranın büyük bir kısmı ABD tarafından ödendiğinden hemen hemen bütün karar mercilerinde komutan olarak yüksek rütbeli ABD general ve amirali bulunmaktadır. Askeri hiyerarşide rütbenin etkisi aşikardır. Yani bir kararın askeri komite, dışışleri veya liderler düzeyinde tartışılması aşamasına kadar, zaten ABD’li bir general ve amiral tarafından elden geçirilmiş olması NATO’da hiç şaşılacak bir şey değildir. Yani oylamalarda komitelere sunulan seçeneklerin her biri Amerikalı komutanların onayından geçmiş öneriler olmaktadır.

Siyasi gelişmelere bağlı olarak, askeri karar-gahların etüdü olmaksızın, Amerikalı bir komutanın elinden geçmeden, direkt politik gereksinimler nedeniyle siyasi yöneticiler tarafından NATO dışışleri bakanları veya NATO liderleri toplantısında gündeme getirilen konular olabilmektedir. Örneğin yeni bir ülkenin NATO’ya kabul edilmesi gibi bir konu, bir anda Dışışleri Bakanları Toplantısına ya da NATO Liderler Zirvesine konu olabilir. Bu durumda bile her ülkenin toplantıya bir gündem maddesi getirmesi ve o konuda bir karar alınması söz konusu olmamaktadır. Gizli bir el (!) gündem maddelerini önceden kontrol etmekte ve “gerekli elemeleri” yapmaktadır. Gündem maddesi olan bir konu kabul edilmesi kesinleşmiş bir konudur artık. Pürüz çıkaran bir ülke olursa, bu sefer büyük ağabey ve küçük ortakları İngiltere ve Fransa teşkilat dışındaki ekonomik ve siyasi kozlarını kullanarak her bir ülkenin ABD’nin istediği yönde oy vermesini sağlanmaktadır. Bugün itibarıyla ABD’nin dominant olduğu NATO’da kısmen İngiltere ve Fransa hari-cinde Almanya dahil hiçbir ülkenin onurlu bir ortak üyeliğinden bahsetmek söz konusu değildir. Ekonomik kırılğanlığımız kullanılarak, müttefiklerimiz tarafından NATO’da Türkiye’nin çıkarlarının aksine oylar ku llanması sağlanmaktadır. Çıkarlarımıza uygun oy kullanamadığımız bir ortamda onurlu bir ortaklıktan bahsetmek kolay olmayacaktır.

NATO'ya üye olduğumuzdan itibaren yaşanan belli başlı birkaç olayı sıraladığımızda ise; ihtiyacımız olan zamanlarda NATO müttefiklerimizin yanımızda olmadığını görmekteyiz.

Bu iddialı cümlelerin altını örnek olayları özetleyerek doldurmak gerekir.

Kıbrıs'ta "kanlı Noel"le başlayan 1964 olaylarında birçok soydaşımızı kaybettik. Kalanlar da büyük bir zulüm altında yaşamaya çalışıyordu. Türkiye adaya müdahale edeceğini açıklamıştı. Bu açıklamadan hemen sonra ABD Başkanı Johnson tarafından gönderilen mektup, bizim açımızdan onur kırıcı bir dille yazılmıştı. "Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesi Sovyetlerin de Türkiye'ye müdahale etmesine sebep olursa, Türkiye'nin kendi hareketi yüzünden böyle bir duruma düşmesi nedeniyle NATO ülkelerinin 5. Maddeyi işletme yükümlülüklerinin olmadığı... Türkiye'nin böyle bir harekatta kesinlikle Amerikan malı platform ve silahları kullanamayacağı.... BM kararı olmadan böyle bir hareketin yapılmasının uluslararası camiada kabul görmeyeceğini.... bana sormadan bir iş yapma....müzakere etmek için Washington'a gel." gibi ifadelerin olduğu bir mektup. Bu mektuba her ne kadar diplomatik olarak uygun bir cevap verilmiş olsa da. Adaya yapılacak çıkarma hareketinin iptal edilmesine bu mektup sebep olmuştu. Mektup olayının duyulmasıyla iyice "şışmaran" Rumlar, "bekledik de gelmedin" şarkısını radyolarda çalışıyorlardı. Rumlar 15 bin kişilik bir kuvvetle Erenköy'de mücahit ve sivillere karşı bü-

yük bir kıyım için kuşatma hareketine başlamıştı. Artık bıçak kemiğe dayanmıştı, mektuba rağmen 2 ay sonra hava kuvvetlerimiz tarafından yapılan bir operasyonla, bir Rum hücum botu batırılmış ve Rum muhafız ordusuna büyük kayıplar verdirilmiştir. 1964'de meydana gelen bu olaylar NATO ile Türkiye arasındaki ilk büyük kırılma olmuştu. Bu olaydan sonra, amfibi gemilerin inşası, kendi mühimmatımızın yapılması, deniz piyade sınıfının teşkil edilmesi gibi konular gündeme gelmiş, donanmamızı güçlendirmek maksadıyla kampanyalar düzenlenmiş ve bu kampanyalara yoğun bir katılım olmuştur. Şunu da açıkça belirtmek gerekir, 1964'de aylarca hazırlık yapılmasına rağmen, donanmamızın harbe hazırlık seviyesi, Kıbrıs'a etkin bir amfibi hareket icra edilmesi için yeterli değildi. Mektup olayı olmasaydı, hareket yine yapıldı ama çok büyük hareket riskleri göze alınmak zorunda kalınırdı. Çünkü NATO planları bizi hep Ruslara karşı büyük bir kara ordusu ile kademeli savaş icra edecek şekilde yönlendirmiş, donanmamıza verilen önem ve bütçe hep ikinci planda kalmıştı. O dönem bizi denizden uzaklaştıran NATO ülkeleri, çok küçük bir ülke olan Yunanistan'a büyük bir donanma kuruyordu.

NATO ile ilişkilerin ikinci kırılma noktası yine Kıbrıs'ta olmuştur. Kıbrıs'ta 15 Temmuz 1974'de Rumlar tarafından yapılan darbenin ardından, garantör ülkelerin kendi aralarında yapmış olduğu toplantılar, Yunanistan'ın ve Kıbrıslı Rumların uzlaşmaz tavrı nedeniyle anlaşmazlıkla sonuçlanmış ve "Ayşe tatile çıksın" kodu ile Kıbrıs Barış Harekati başlatılmıştır. 20 Temmuz 1974 sabahı Türk Donanması Yavuz Plajına kapak atmış, Hava İndirme Tugayı paraşütçü birliklerimizle Kıbrıs semalarında yağmur olmuştur. Dünya savaş tarihinde eşine az rastlanır bir sürede, Türk Silahlı Kuvvetleri, Kara, Deniz ve Hava gücü ile, Rum Cuntacıların Darbe yapmasından 120 saat sonra Kıbrıs toprağına ayak basmıştır. 1964'de çok büyük hazırlık yapılmasına rağmen "mektup" olayı caydırıcı olmuş ve hareket icra edilememiştir. Bu sefer neredeyse intikal sürecinde hazırlık yapılmış ve hareket yeni bir "mektup" yazacak süreden çok daha kısa bir zaman içinde başlatılmıştır. Bu hareket başta NATO müttefiklerimiz olmak üzere tüm dünyayı şaşırtmıştır. Başlangıçta her iki tarafa itidal çağrısı yapan müttefiklerimiz, Yunanistan'daki darbecilerin yönetimi bırakması ile birlikte, Yunanistan'ı kendi saflarına çekmek maksadıyla ilk olarak İngiltere, başlangıçta, Türkiye'nin soydaşlarını koruma maksadıyla yapmış olduğu hareketi, normal bir reaksiyon olarak tanımlarken birden ağız değiştirmiş, "işgal" olarak nitelemeye başlamıştır. İki NATO üyesi ülkenin çatışmanın eşiğine gelmesi ABD için soğuk savaş zamanında kabul edilebilir bir şey değildi. Savaşın durdurulması için ateşkes çağrıları yapıldı. Ateşkesin ilanından sonra Türkiye çatışmasızlık şartlarına uyarken, Yunanistan adayı tahkim etmeye devam ediyordu. Türkiye ikinci operasyonu başlattı ve barış antlaşmasına kadar

harekatına devam etti. Bu arada ABD kongresi Türkiye'nin Kıbrıs'ta ABD tarafından tedarik edilen silahları kullanması nedeniyle Türkiye'ye karşı silah ve malzeme ambargosu uygulanması kararı aldı. Peşinden İngiltere silah ve mühimmat sevkiyatlarını yasakladı, Fransa Türkiye ile silah tedarik anlaşmasına yanaşmadı, aksine Yunanistan'a olan sevkiyatlarını artırdı. Batılı ülkelerle müttefiklik o ülkenin çıkarına dokunduğün yere kadardır. Anlaşmaların, haklı olmanın hiçbir önemi yoktur. Önemli olan güçtür. Güçlü olan haklıdır. NATO Kıbrıs'ta bizi yarı yolda bıraktı. Neredeyse tamamı batı menşeli olan silah ve mühimmatlarımızı uzayan bir savaşta idame etmemiz, lojistik sevkiyat durduğu anda imkansız bir duruma geliyordu. Bu, biz askerlerin Kıbrıs savaşında aldığı en büyük ders oldu ve gerekli tedbirler alınmaya başlandı.

Üye ülkelerden birine karşı yapılan saldırı tüm müttefik ülkelere yapılmış sayılarak NATO'nun müdahalesini gerektiren beşinci madde, 11 Eylül 2001 terör saldırılarında hemen gündeme gelmişken, 1984'den beri terör saldırılarıyla karşı karşıya kalan Türkiye için bu hiçbir zaman gündeme gelmedi. Bunun tam aksine; bölücü terör örgütünün elinde NATO üyesi bir ülkenin yasaklanmış kara mayınları var, başka bir NATO ülkesi hafif silahlar temin etmekte, başka bir NATO ülkesinin helikopterleri ile dağlardaki mağaralara erzak ve mühimmat taşındığı fotoğraflı ve videolu olarak belgelendi, yine aynı ülkenin NATO görevindeki üst rütbeli subayları düzenli olarak, terör örgütünün kamplarına uğrayarak toplantılar yapıyor yetmezmiş gibi Türkiye'nin bölgede hava hareketi yapmasının önlemek için, örgütün üstlendiği komşu ülkelerde hava sahasını kapattı...

Türkiye'nin terörle mücadele sürecinde sıcak takip kapsamında yapmış olduğu sınır ötesi operasyonlara, komşu ülkenin herhangi bir tepkisi olmadığı halde, ilk itiraz eden NATO ülkeleri ABD ve kendi silahlarının bu operasyonda kullanılmamasını isteyen Almanya olmuştur.

Sınır ötesi operasyonların arttığı bir dönemde, 1-2 Ekim 1992 geces, Orta Ege'de NATO tatbikatı esnasında, tatbikatın intikal safhasında, USS Saratoga uçak gemisi, iki adet Seasparrow güdümlü mermisi ile TCG Muavenet muhribimizi "kasıtlı olarak" vurmuş, olayda Komutan dahil beş personelimiz şehit olmuştur. Muavenet-i Milliye ve TCG Muavenet (Galeati Yayınları) kitabımda detaylarını verdiğim bu olayın hemen ardından, terör örgütüne Irak'ta bulunan ABD liderliğindeki Çekiç Güç (Operation Provide Comfort) tarafından verilen desteği sık sık dile getiren ve hoşnutsuzluğunu ifade eden Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Eşref Bitlis'in uçağının düşmesi, bölgede CIA ajanlarının yoğun faaliyetleri, ilçe bazlı sözde "kalkışma" hareketleri "NATO üyesi müttefik-

lerimizin ürünü" olarak karşımıza çıkmıştır. O güne kadar üstü kapalı olarak veya kaza süsü verilerek yapılmakta olan bu tür olaylar 4 Temmuz 2003 tarihinde bambaşka bir boyut kazanmıştır. Bu sefer 173. Hava İndirme Tugayı'na bağlı Amerikan Askerleri, yanlarında bulunan yüzlerce peşmerge ile Süleymaniye'de bulunan Türk Özel Kuvvet Karargahına baskın yaptı, Ankara'dan "çatışmayın" emri alan 11 özel kuvvet askerimizi tutukladı, ters kelepçe takarak başlarına çuval geçirdi. 60 saat süren bu kriz, askerlerimizin serbest bırakılmasıyla sonuçlansa da, NATO üyesi iki ülkenin askerleri, ABD ve Türk üniforması ilk defa fiilen karşı karşıya gelmiştir. Ülkede ve TSK'da infial yaratan bu olaya da maalesef siyasilirimiz ve hariciyemiz tarafından yeterince tepki gösterilmemiştir.

Buraya kadar verdiğimiz örnekler NATO organizasyonunun ne kadar güvenilir (!) olduğunu aslında gösteriyor ama bir iki örnek daha vermek yerinde olacaktır. Birinci körfez harbinde ve Irak savaşında Saddam'ın füze menziline olmasına rağmen Türkiye'ye NATO hava savunma sistemleri sadece Amerikan üslerini koruyacak şekilde yerleştirildi.

Türkiye bu durumu gördükten sonra, kendi kritik tesislerini ve alt yapısını korumak için müttefiklerinden hava savunma sistemleri almak istedi. Başta ABD olmak üzere hiçbir NATO müttefikleri kendi ellerindeki gelişmiş sistemleri Türkiye'ye vermek istemedi. Peki kimden aldık hava savunma sistemlerini? Soğuk savaş dönemi "düşmanımız", bizim NATO'ya dahil olmamıza sebep olan Rusya'dan. Bize hava savunma sistemlerini satmayan müttefikimiz ABD, Rusya'dan alınan S-400'leri bahane ederek, bizi ortağı olduğumuz F-35 projesinden ve üretim grubundan çıkardı, yetmezmiş gibi CAATSA (Amerika'nın Hasımlarıyla Yaptırımlar Yoluyla Mücadele Yasası) yaptırımları kapsamına aldı. Oysa Yunanistan S-300 satın aldığı anda Türkiye dışında hiçbir NATO üyesi sesini çıkarmamış, Türkiye'nin sert tepkisi ve ABD silah lobisinin girişimlerinden sonra S-300'lerin kullanımı kısıtlanmış, ancak Yunanistan'a ilave bir yaptırım yapılmamıştı.

PKK ve Irak, İran, Suriye'deki bölücü örgüt uzantılarını Türkiye ve birçok ülke "terör örgütü" olarak nitelerken, neredeyse her terör örgütü

uzantısının yıllardır NATO üyesi bir hamisi var. En son ABD direkt olarak Suriye'deki terör uzantılarını vekalet savaşlarında taşeron olarak tefrik etti ve silahlandırmaya başladı. Bugün SDC yapısı altında olan çoğu Türkiye'nin arananlar listesinde yer alan örgüt üyelerinden oluşan 50.000-70.000 kişilik bir taşeron grup ABD doları maaş almakta, yine ABD tarafından kurulduğu herkes tarafından malum olan DEAŞ'a karşı sözde "güvenilir yerel güçler" olarak görev yapmaktadır. Her ne kadar görev tanımı bu şekilde ifade edilse de, vekalet savaşçısı taşeron terörist grupların taktik görevleri büyük ihtimalle İsrail Genelkurmayı ve MOSSAD tarafından planlanmaktadır ki, yaptıkları faaliyetlerin neticesinde Suriye bölündü, ordusu hareket yapamaz hale geldi ve İran'ın bölgedeki etkisinin yok edildi. Bu sırada Gazze'de açık soykırım uygulayan İsrail, parmağını bile oynatmadan Suriye tehdidini ve İran'ın bölgedeki etkisini bertaraf etmiş oldu. Bu tür örnekleri çoğaltmak mümkün. Bu örneklerin çoğu da NATO içinde ne hikmetse Türkiye'nin başına gelmiştir ve gelmektedir.

Evet, soğuk savaş döneminde kolektif bir savunma anlayışı, Türkiye'ye stratejik ve nükleer bir kalkan olmuş, Stalin döneminde agresif bir politika uygulayan Sovyetler Birliği'ne karşı NATO üyesi olmamız caydırıcılık sağlamıştır. Ancak NATO planları, nükleer bir savaşta Anadolu topraklarını harp sahası olarak öngörmüş, Türkiye'yi kademeli bir savunma yapısıyla konuşlanmış, büyük bir kara ordusu ile NATO'nun güneydoğu kanadını korumakla görevlendirmiş, deniz gücümüzün artırılmasına yönelik hususları gündeme getirmemiştir. Yani NATO ile Doğu Bloku arasında çıkacak bir savaşta, Türkiye'nin hemen hemen tamamı, harp sahası olacaktı.

İttifak sayesinde, Türk Silahlı Kuvvetleri, ikinci dünya savaşının galip devletlerinin tecrübeleriyle oluşturulmuş modern askeri doktrinler, ortak hareket kabiliyeti ve modern askeri teknoloji, kurumsal lojistik sistemlerle tanışmış, elde etmiş olduğu bu bilgi birikimi kendi harbe hazırlık organizasyonuna dahil etmiştir. NATO üyesi olmanın kanımca en önemli faydası da bu olmuştur. NATO üyesi olmanın, genel olarak ittifak içinde Türkiye'ye fazla bir faydası olmamakla birlikte, ittifak dışındaki ülkeler için Türkiye'nin NATO üyesi bir ülke olması saygı ile karşılanan, ülkemize ve silahlı kuvvetlerimize prestij sağlayan bir husus olmaktadır. Örneğin, herhangi bir sistem veya silahın Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından kullanılıyor olması, o sistem ve cihaz için büyük bir tanım olmaktadır. Savunma Sanayinde iş geliştirme uzmanı olan bir arkadaşımın belirt-

tiğine göre; güneydoğu Asya ülkelerinden birinde bir sistem pazarlığı esnasında Türk Silahlı Kuvvetlerinin bu sistemi kullanıp kullanmadığının sorulduğu, henüz TSK'ya bir teslimat yapılmadığını söylediklerinde, ilgili ülkenin tedarikçilerinin görüşmeleri kestiğini anlatmıştı. Sistem TSK'ya teslim edildiğinde, ilgili ülke tekrar görüşmelere başlamış ve sistemi satın almıştı.

Bununla birlikte milli çıkarlarımız ve ilgi alanlarımız söz konusu olduğunda, ittifak içinde, ilk sarfı nazar edilebilir ülke durumda olduğumuz da aşıkardır. 1964'de aylarca hazırlık yapılmasına rağmen, Türkiye hareketi başlatan taraf olursa, Sovyetler Birliğinin saldırması durumunda NATO'nun beşinci maddesinin Türkiye için uygulanmayacağını deklere eden Johnson mektubu, bizi Doğu Blokuna karşı açık hedef olarak göstermiştir. 1974'de yapılan Kıbrıs Barış Harekatında NATO üyelerinin silah ambargosu ile karşı karşıya kaldık. Terör örgütüne yıllarca yardım edildi, örgüt tasfiye aşamasına gelindiğinde ise bugün itibarıyla ABD'nin himayesinde varlığını sürdürmekte ve her geçen gün gücünü artırmaktadır. TCG Muavenet olayı, ABD'nin kontrolündeki hava sahasından geçen helikopterlerin terör örgütü kamplarına malzeme ve teçhizat taşınması, ABD'nin uçuşa yasak ilan ettiği bölgeden istifade ile terör örgütünün serbestçe hareket etmesi, Çekiç Güç ile terör örgütünün koordineli hareket icra etmeleri, çuval hadisesi, F-35 projesinden çıkarılmamız ve son olarak CAATSA yaptırımları.

Derken...Johnson'un mektubundan sonra, Trump'ın da onur kırıcı mektubunu aldık. NATO'nun en son Ankara toplantısında sonuç bildirgesini gözden geçirdiğimizde, belki de bugüne kadar, liderler toplantısında kaleme alınmış en "boş" bildirme olmuştur. Dünya yangın yerine dönmüştür. ABD'nin sözlerinden başka hiçbir şey yok bildirgede. Haksızlık etmeyelim, millet yüksek enflasyon altında kırılırken harcadığımız 11-12 Milyar Liranın karşılığı olarak Türkiye'nin cömert misafirperverliğine teşekkür ediliyor, Bosna'dan sonra yine batının-NATO'nun seyirci kaldığı Filistin'de tarihin en büyük soykırımı yapıldı, yapılıyor. Bu soykırımı tek başına fiilen tepki gösteren, komşumuz ve vatandaşlarının çoğu soydaşımız olan İran, tarihin gördüğü en sebepsiz, hedefsiz asimetrik savaşında tek başına kendini savunuyor. Liyakatsiz molla yönetimine rağmen, küskün olmasına rağmen, İran halkı direnmeye devam ediyor. Savaş çıktığında Irak ve Suriyeliler gibi ülkelerini kitleler halinde terk etmediler. Aksine molları sevmediği için Ankara'da yaşayan, iş kuran İran vatandaşı güney Azerbaycan Türkü arkadaşlarımız savaşın çıkmasından sonra ülkelerine gittiler. "Daha sonra gidin bari, savaşın ilk günleri" gibi telkinlerde bulunduğumuzda "bize ihtiyaç olabilir, gitmemiz lazım, sonra komşularımızın yüzüne nasıl bakarız" gibi sözleri bizi çok duygulandırmıştı. Kapalı kapılar ardında neler konuşuldu bilmiyoruz ama liderlerin konuşmalarında bu konuların hiç ele alınmadığını ve üstün körü geçildiğini gördük. Oysa bütün bunlara ABD ve NATO üyesi Atlantik ülkeleriyle şımarık ortaklarının sebep olduğunu sağır sultan bile bilmektedir. Johnson'ın mektubuna rahmetli İnönü "Yeni bir dünya kurulur ve Türkiye orada yerini bulur" demişti. Yeni bir dünya kurulmuştur. Türkiye bu yeni dünyada yerini bulmalıdır. NATO'da mevcut durum idame edilir değildir. Her şeye kafa sallayan iyi çocuk olmak bugüne kadar teşkilat içinde bize bir şey kazandırmadı. Tarihimize yakışır davranmak için hayal ürünü yapmacık diziler seyretmenin ötesine geçilmez. Asimetrik bağımlılık yerine mütekabiliyet ilkesi her türlü uluslararası ilişkilerde prensip olmalıdır ki, iç politikada süslü cümlelere belagete konu olan şanlı tarihi geçmişi bu

fiilen gösterilmesini gerektirir. İlla bağırıp çağırmamız veya vurup kırmamız gerekmiyor. Bunun da diplomatik nezaket pratikleri ve askeri usulleri bulunmaktadır.

NATO'da kararlar oybirliğiyle alınmaktadır. Türkiye'nin bir oyu o kararın alınmasına engel olur. Karar alındıktan sonra o kararın sevabına ve günahına ülke olarak ortağız demektir. Ekonomik ve siyasi tehditlere papuç bırakmamak gerekir. Bu alanlarda yumuşak karnımız olmamalıdır. Dünyanın en verimli topraklarında ekonomik olarak yumuşak karına sahip olmak da izah edilebilir bir durum değildir.

Bugünün modası milli savunma sanayiinde "milli ve yerli" mottosu. Üretilen sistemler, silahlar ve sivillere yönelik tanıtım sunumları çok güzel. Ancak dünyanın en büyük gıda enflasyonuna sahip, ekonomik olarak kırılgan olan bir ülkede uçak gemisi yapmak ekonomik olarak izah edilebilir değil, askeri lojistik pratikleri açısından işletilebilir olduğunu düşünmüyorum. Aynı şekilde yeterli miktarda hava savunma fırkateynine ve yüksek, orta ve yakın hava savunma sistemlerine sahip değilken TCG Anadolu'yu inşa etmiş olmak ve hizmete almak, hiçbir askeri konsept ve doktrinle izah edilebilir değildir. Yine hava savunması tam olarak tesis edilmeyen, bölgelerde askeri tersane, deniz üsleri, hava üssü ve fabrikalar kurmak... örnekleri çoğaltmak mümkün ama görevdeki silah arkadaşlarıma ve savunma sanayiindeki paydaşlara da; konsepte dayalı ihtiyaç sistemine geri dönülmesini, üreticinin değil, siyasetin değil de kullanıcının hareket ihtiyaçlarının karşılanmasını ve taleplerinin yerine getirilmesini tavsiye ediyorum.

NATO üyesi olmanın ordumuza kazandırdığı yetenekler var. Platform ve silah tedarikinde bu yeteneklerden istifade edelim. Doktrin, konsept, hareket ihtiyacı, planlama, programlama, bütçeleme, tedarik...bunlar "tüyü bitmemiş yetimin parasını harcarken" her bir siyasetçinin ve bürokratin dikkate alması gereken hususlardır.

Milli güç unsurlarımızın her alanında tam bağımsızlık esas olmalıdır. Ekonomik sıkıntılar yaşarken, NATO'daki oylarımızı başkalarının diktesiyle kullanırız ve hiçbir zaman onurlu bir ortak olamayız.

“Tam bağımsızlık, ancak ekonomik bağımsızlıkla olur.” Kendi kendine yeten bir ekonomiyi tesis etmediğimiz sürece, modern teknolojik bileşenleri kendimiz üretmediğimiz ve geliştirmedığımız sürece, gerçek bir milli savunma sanayiinden bahsetmek ve NATO’da hatırı sayılır onurlu bir ortak olmak, komşu ülkeleri tarafından saygıyla karşılanan bir ülke olmak bize çok uzak olacaktır.

1964 olayları ve 1974’de icra edilen Kıbrıs Barış harekatında NATO bizim yanımızda olmadığı gibi, uyguladığı ambargo ile ordumuzu neredeyse hareket yapamaz hale getirmiştir. 1984’den günümüze kadar değişik NATO ülkeleri, her biri farklı seviyede olmak üzere bölücü terör örgütüne destek olmuş, bu mücadelede kendi silahlarının kullanılmasını önleyerek Türkiye’nin elini kolunu bağlamaya çalışmıştır. Bugün ise ABD direkt olarak terör bileşenlerinin tamamını bir araya getirerek vekalet savaşçıları olarak istihdam etmektedir. Sınır ötesi hareketlerin arttığı bir dönemde “kasıtlı olarak” TCG Muavenet’in, USS Saratoga tarafından vurulması ABD tarafından “yanlışlık, kaza” olarak izah edilmiştir. Süleymaniye’de peşmerge destekli ABD

askerleri tarafından Özel Kuvvet askerlerimizin başına çuval geçirilmiştir. NATO’nun tehdit değerlendirmesinde en ön sırada olan Rusya ve İran’ın silah menzilleri Türkiye’nin tamamını kapsarken, Türkiye’ye başta ABD olmak üzere gelişmiş hava savunma sistemleri satışı yapılmamıştır. ABD çok uzun bir süredir, parasının büyük bir kısmı ödemesine rağmen gelişmiş silah ve mühimmat teslimatı yapmamaktadır. Almanya’da, ABD’den “icazet” almadan silah ve mühimmat vermemektedir. Kongre kararı bekleyen uçak ve jet motorlarının yanında, fiili olarak adı konulmamış bir ambargo uygulanmaktadır. Bu nasıl bir NATO’dur? Bu nasıl bir müttefikliktir? Sorulması gerekirdi, maalesef sorulmadı.

Hep NATO'dan konuştuk. Konuyu biraz değiştirelim.

24 Kasım 2015'de Türk hava sahasını ihlal ettiği için bir Rus uçağı düşürüldü. Rusya bu olaydan sonra Suriye hava sahasını kapattı ve hava sahası kontrolünün kendi elinde olduğunu bildirdi. Sınır ötesi harekatta devam eden Türk birlikleri bir anda hava desteğinden mahrum kalmış oldu. Karşılıklı olarak yapılan anlaşmalarla, Türk birliklerinin hareketi Ruslar ile koordine edilmeye ve her iki ülke askerleri tarafından ortak devriyeler atılmaya başlandı. Buna rağmen olaydan tam bir yıl sonra 24 Kasım 2016'da Fırat Kalkanı bölgesinde Türk askerlerine hava saldırısı yapıldı 4 askerimiz şehit oldu, 10'dan fazla askerimiz yaralandı. Rus tarafı hava sahası kontrol sorumluluğu kendilerinde değilmiş gibi saldırı anında bölgede Rus uçağı olmadığını duyurmakla yetindi. Rus uçağının düşürülmesinin yıl dönümünde gerçekleşen bu olayın bir misilleme olduğu aşikardı. Ortak devriye ve koordineli harekate devam kararı alınmasına, Türk birliklerinin yerleri Ruslar tarafından bilinmesine rağmen, askerlerimize iki hava saldırısı daha yapıldı, El Bab'da yapılan saldırıda 3 askerimiz şehit oldu ve 11 askerimiz yaralandı. Son saldırıda ise Cumhuriyet tarihimizin en büyük kayıplarından birini yaşadık. 27 Şubat 2020'de İdlib'de intikal rotası Ruslar'la önceden koordine edilen Türk askeri konvoyuna Rus ve Suriye uçakları tarafından defalarca taarruz edildi, yaralı askerleri almaya gelen ambulanslar dahil vuruldu. 34 askerimiz şehit oldu, 36 askerimiz yaralandı. Hesap soruldu mu? Hayır.

NATO müttefiklerimiz ve nükleer reaktör yaptıracak, başımıza belalar açacak olan S-400'ü alacak kadar "iyi ilişkilerimiz" olan komşularımız tarafından gerçekleştirilen bu olaylarda yüzlerce askerimiz şehit oldu ya da yaralandı. Hiçbirinin hesabı sorulmadı. Askeri tarihimize yakışmayan sayfaları utanarak yazdığımız bir dönemi yaşıyoruz. Çocuklarımızdan ve gelecek nesillerimizden utanamak adına, yaşanacak her bir olayın hesabı mutlaka en azından siyasi olarak mutlaka sorulmalıdır. "Elim bir kaza" diyerek geçiştirdiğimiz sürece, adil olmayan bu uluslararası ilişkiler ağı içinde yeni kayıplar vermeye devam edeceğiz. Gerekenleri yapmayanların da tarihimizin utanç sayfalarına yazıldığını unutmayalım. Şehitlerimizi saygıyla anıyoruz. Ruhları şad olsun.

KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜM BAŞKANI

Prof. Dr. Hüsamettin İnci

NATO ZİRVESİNİN JEOPOLİTİK KODLARI

Ukrayna-Rusya Savaşı'na karşı Trump yönetiminin aldığı tutumun Trans-Atlantik İttifakı'nı çökerttiğinin düşünüldüğü zaman diliminde Türkiye'nin ev sahipliğinde düzenlenen NATO Zirvesi nefeslerin tutulduğu bir uluslararası toplantıya dönüştü.

Rus lider Putin ile Alaska Zirvesinde zımni bir anlaşmaya varan Trump'ın, aslında bu zirveye ancak Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın davetine icabet etmek amacıyla katılacağını ifade etmesi daha en baştan Avrupalı müttefiklere ABD yönetiminin bakış açısını ve soğukluğunu göstermesi bakımından önem taşımaktaydı.

Nitekim NATO Genel Sekreteri ve Cumhurbaşkanı-mız hariç hiçbir NATO üyesi ülkenin lideriyle görüşmeyen Trump, Zirve'nin hemen öncesinde Avrupa ile ABD arasındaki ipleri tamamen kopartacağı izlenimini yarattı. Trump'ın görüştüğü isimler Erdoğan, Şara ve Zelensky ile sınırlı kaldı. Bununla yetinmeyen Trump, İspanya başta olmak üzere bazı Avrupa ülkelerine hakarete varan söylemlerle saldırdı.

Peki bu agresif ve mesafeli duruşun arkasında ne vardı? Trump'a göre 1945'ten 1991'e kadar süren Soğuk Savaş döneminde Avrupa'nın savunma ve güvenliğini hiçbir bedel ödemeksizin ABD gerçekleştirmiş ve bu sayede Avrupa refah, istikrar ve ekonomik kalkınmanın kalesi haline gelmişti. Buna mukabil bilabedel huzur ve güvenlik konforuna sahip olan Avrupa Birliği üyesi ülkeler, Brexit'le beraber dünyanın en büyük ticaret anlaşmasını ABD'nin rakibi Çin'le yapmışlardı. Trump'ın ilk başkanlık döneminde Alman Şansölye Merkel'in öncülüğünde neredeyse tüm Avrupa, Rusya'nın enerjisine bağımlı hale gelmişti. Nitekim bu bağımlılığın en somut yansıması olan Kuzey Akım-2 doğalgaz boru hattı Ukrayna Savaşının ilk günlerinde tahrip edilmiş, kullanıma açılmadan enerji nakli imkânsız hale getirilmişti.

Tüm bunlara ilaveten Ukrayna'da terk edilmenin intikamını almak niyetiyle İran Savaşında ABD'yi yalnız bırakan Avrupa, Trump'ın Hürmüz Boğazını birlikte açma teklifine behemehâl ret cevabı vererek Trump'ın zihninde onarılmaz bir hayal kırıklığı yaratmıştı. Bu yaklaşımın altında yatan neden, NA-

TO'yu oluşturan Avrupa ülkelerinin ortak bir tehdit algısı etrafında birleşmemiş olmalarıydı. Biden döneminde ABD'nin Avrupa'yı ortak bir Rus tehdidi etrafında konsolide etmek amacıyla çıkartılan Ukrayna Savaşı bile tüm müttefikleri kolektif bir savunma oluşturma hususunda yeterli motivasyonu bir türlü sağlayamamıştı.

Üstüne üstlük geçen sene Lahey'de yapılan NATO Zirvesinde üye ülkelerin ödemesi gereken aidatın gayri safi milli hasıllarının yüzde ikisine tekabül eden meblağın yüzde beşe çıkarılması kararının da henüz yeterince dikkate alınmadığının ortaya çıkması, Trump'la Avrupa'nın arasını açan bir faktör olarak kayda geçti. Trump'a göre Avrupalı müttefiklerin en büyük kusurlarından birisi de 7 Ekim 2023 tarihinden itibaren soykırım yapan ve sistematik bir biçimde insanlığa karşı suç işleyen katil İsrail yönetimini destekleme hususunda tereddüt yaşamalarıydı. Öyle ki bu bakış açısından Uluslararası Ceza Mahkemesine başvuran ve Uluslararası Adalet Divanı'na İsrail aleyhine müdahil olan İspanya, Trump için hasım bir aktör haline dönüşmüştü.

Sonuç itibarıyla Trump açısından Gazze soykırımına artık ortak olmak istemeyen, İran'a saldırı çerçevesinde sessiz/tarafsız kalan, Ukrayna savaşında işgalci güç olan Rusya'yla anlaşılan ABD'ye muhalefet eden Avrupa'ya karşı tavır almanın ve araya mesafe koymanın zamanı gelmişti.

Trump Ankara'ya bu mülahazalar içinde gelirken Zirve'nin çerçevesini Savaş Bakanı Pete Hegseth çizmişti: Bildiğimiz NATO gidecek, yerini NATO 3.0 versiyonuna bırakacaktı. Peki, neydi NATO 3.0? Bir NATO doktrini olmaktan ziyade bir nosyon olarak literatüre geçen NATO 3.0, NATO tarihini başlıca üç ana dönüm noktasına ayırmaktaydı. Buna göre Soğuk Savaş döneminde tüm müttefiklerin eşit oranda tehdit olarak algıladıkları Sovyet Rusya'ya karşı kolektif savunma anlayışına dayanan dönem, NATO 1.0 versiyonu olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde 1955 yılında kurulan ve komünist ve planlamacı ekonomi kimliğiyle bilinen Varşova Paktı'na karşı çoğulcu, kapitalist ve demokratik hür dünyanın ortak bir güvenlik şemsiyesi olarak şekillenen bir NATO konsepti mevcuttu.

Ne var ki 1989'da Berlin Duvarının yıkılması, 1990'da sosyalist Doğu Avrupa devletlerine karşı liberal halk hareketlerinin başlaması ve 1991'de Moskova'da Komünist Parti'nin parçalanması ve SSCB'nin ideolojik ve ekonomik olarak iflasını deklare ederek uluslararası sahneden çekilmesi bu devri kapatan olaylar silsilesi olarak tarihe geçti. Artık bundan sonra tehdit algısı olmayan tek kutuplu bir dünya, uluslararası sistemi domine edecekti. Ancak kısa sürede görüldü ki, tehdit algısı ortadan kalkınca NATO'nun mevcudiyetinin de bir gerekçesi kalmayacaktı. Bu nedenle behemehâl bir tehdit icat edilmeliydi. 1993 yılında Hermal Doktrin bu yeni tehdidi tanımlamıştı: İslami terör... Ancak ortada İslam olmasına rağmen terörün olmaması NATO'yu harekete geçirdi. CIA Global Trends 2015 (Küresel Eğilimler 2015 adlı bir raporu 1995'te yayın-

layarak 'bir şeyler yapmazsak dünyanın yer altı ve yer üstü kaynaklarının yüzde seksen beşi halkı Müslüman olan ülkelerin eline geçecek' tespitinde bulundu. Nitekim bu şey, 11 Eylül 2001 saldırıları olacaktı. ABD'nin bilgisi ve NATO'nun desteğiyle gerçekleşen bu terörist saldırı neticesinde nihayet yeni tehdit oluşmuş, İslami terör doğmuş ve kızıl tehdit yerini yeşil tehdide bırakmıştı. Bununla birlikte İslami terör tehdidi NATO'yu bir arada tutmaya yetecek bir inandırıcılık taşımamaktaydı. Bu dönemde NATO, alan dışı operasyonlar (out of area operations) yaparak Bosna, Arnavutluk ve Kosova'da Birleşmiş Milletlerle koordinasyon içerisinde barışı kurma (peace making) ve barışı koruma (peace keeping) işlevleri üstlendi. Artık NATO'nun misyonu uluslararası terörle mücadele haline gelmişti. İşte bu parametreler NATO 2.0'a tekabül etmekteydi.

22 Şubat 2022 tarihinde başlayan Ukrayna Savaşı, adeta NATO 3.0'ın ilanı oldu. Artık tehdit tanımlaması bir daha değişmiş ve bu defa komünist olmayan Rusya Federasyonu bu ihtiyacı karşılamak için kurgulanmıştı. Nitekim savaşın başlama motivasyonunu değerlendirdiğimizde Gorbaçov'un Glasnost ve Perestroyka siyasetlerinin neticesinde dağılan Rusya'ya karşı günümüze kadar NATO – verdiği sözlerin hilafına – beş defa genişlemişti. Şimdi de Rusya'nın sınır komşusu olan Ukrayna NATO üyesi olmak istiyordu. Rusya buna tepki göstererek

savaş nedeni sayacağını belirtmesine rağmen, Joe Biden hükümeti Putin'i Ukrayna'ya saldırması hususunda kışkırttı. Maalesef ki Rusya bu oyuna gelerek Ukrayna bataklığına saplandı. Bu sayede ABD, tüm Avrupalı müttefiklere Rus korkusunu yoğun ve sistematik bir biçimde pompalamayı başardı. ABD yönetimine göre Putin kesinlikle Ukrayna ile yetinmeyecek ve Polonya başta olmak üzere Baltık ve Doğu Avrupa ülkelerine saldırarak ve belki de düz ovoidan ilerleyerek Fransa önlerine kadar işgalini genişletecekti.

Bu esnada Merkel'in özenle inşa ettirdiği ve Rus doğal-gazının çok ucuza Avrupa'ya naklini mümkün kılacak Kuzey Akım 2 boru hattı kullanılamaz hale getirildi. ABD, Avrupa'nın Rusya ve Çin'le olan nerdeyse tüm irtibatını Ukrayna savaşını kullanarak koparmayı başardı. Süreç Avrupa'nın ekonomik iflasına doğru ilerlerken ABD'de 2024 seçimlerini Donald Trump'ın kazanması NATO'nun kaderini radikal bir biçimde değiştirecekti. NATO'yu ABD için bir yük olarak gören Trump, bundan sonra Avrupa güvenliğini bilabedel

karşılamayacağını deklare ederek ABD'nin Asya-Pasifik bölgesindeki tehdit alanlarına yöneleceği sinyali verdi. Bu bağlamda külfet paylaşımı/ kaydırılması (burden-shifting) kavramını öne çıkaran Trump, Avrupa'nın kendi güvenliğini sağlaması için gerekli altyapı yatırımları yapması gerektiğinin altını çizerek 'ABD'siz NATO' olarak stigmatize edilen ve Atlantik'in iki yakası arasında ciddi mesafe oluşturan yeni bir yaklaşım ortaya koydu. Bu yaklaşımla birlikte seksen yıllık Trans-Atlantik İttifakı çökmüş oldu. Bu çöküşle

beraber Avrupa ülkeleri bir yol ayrımına sürüklenmişlerdi. Ya ABD'den bağımsız bir güvenlik ve savunma mimarisi oluşturarak zaten 'ABD'nin aparatı' olarak gördükleri NATO'dan uzaklaşacaklar ya da ABD'nin imkân ve kabiliyetlerini kullanmaya devam ederek NATO içerisinde kendilerini daha güçlü bir biçimde yeniden konumlandıracaklardı. İşte Avrupa'nın yalnız bırakıldığı, ABD'nin sadece nükleer caydırıcılık sağlamaktan ibaret bir rol üstleneceği yeni NATO, NATO 3.0 versiyonu olarak tarihteki yerini almış oldu.

Tüm bu mülâhazalar gölgesinde 7-8 Temmuz 2026 tarihlerinde Ankara'da toplanan NATO, tarihinde ilk defa Asya topraklarında bir araya gelerek dünyaya bir mesaj verdi. Bu mesaj, Avrupa'nın artık Türkistan olarak ifade ettiğimiz Orta Asya'ya, Hazar Havzasına, Kafkasya'ya, Doğu Akdeniz'e ve Orta Doğu'ya uzanacağını deklare etme arayışını taşımaktaydı. Bu bütünlükte bir coğrafya tarifini ABD'nin Türkiye Büyükelçisi Tom Barrack daha önce defaatle yapmıştı. ABD desteğinden mahrum kalan Avrupalı müttefiklerin Türkiye desteği olmadan nefessiz kalacağına inandıkları NATO'nun geleceğini belirsiz gördükleri ve bu savunma örgütünün ihyası arayışında oldukları bir konjonktürde bu zirvenin Ankara'da yapılması tam bir tevafuk olarak değerlendirildi.

Söz konusu zirveye otuz iki NATO üyesi ülkenin yanı sıra Güney Kore, Katar ve Japonya başta olmak üzere NATO üyesi olmadığı halde NATO üyesi mesabesinde değerlendirilen on bir hükümet ve devlet başkanı da katıldı. Trump'ın bin kişilik bir heyetle katıldığı zirveye her ülkenin katılım düzeyine uygun ve eşlenik karşılama yapıldı. Etrafı ateş çemberi olan bir ülkede en üst düzey güvenlik önlemleri alınarak tüm toplantı, faaliyetlerle birlikte ilgili tüm unsurların Cumhurbaşkanlığı Külliyesinde toplanması büyük bir başarıydı. Buna ilaveten tüm kuvvet komutanlarımızı Milli Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı çatısı altında toplayan ve Pentagon'dan üç kat büyük bir alan içerisinde konumlanan Ay Yıldız Müsterek Karargâhı Ankara'da düzenlenen 36. NATO Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi kapsamında kapılarını ilk kez uluslararası bir heyet açarak tarihi bir resepsiyona ev sahipliği yapmıştır.

Zirve diplomatik ve organizasyonel boyutuyla da göz dolduran bir mahiyet taşımaktaydı. Cumhurbaşkanımız Erdoğan'ın sırf kendisi için zirveye katıldığını deklare eden Trump'ı havaalanında karşılaması, Külliye'deki karşılama esnasında her devlet başkanı için mehteran takımının ayrı bir marş icra etmesi ve tarihte yer alan on altı Türk devletinin askerlerinin temsil edilmesi oldukça önemliydi. Türkiye bu tabloyla hem binlerce yıllık devlet gelenegini ve hem de imparatorluk geçmişini büyük bir gururla muhataplarına hatırlatmaktaydı. İhtişamlı bir komplekste, hiçbir karışmaya mahal vermeden tüm misafirleri ağırlaması Türkiye'nin NATO içerisinde daha büyük roller üstlenme arzusunu da ifade etmekteydi. Önceki yıllarda – geleneksel olarak – doğu ile batıyı birbirine bağlayan bir köprü olarak tanımlanan Türkiye, ilk defa batı ile batıyı birbirine bağlayan bir rabita olarak ön plana çıkmaktaydı. Zira Türkiye'nin itibar ve müktesebatıyla sağladığı platform netice itibarıyla dağılmaya yüz tutmuş bir ittifakı yeniden canlandırılma ve yeni bir ruh ve misyonla hayatîyet kazandırma hususunda hayati bir rol oynamaktaydı. Bu sayede Atlantik'in iki tarafı zirve neticesinde aralarında çözümsüz gibi görünen ihtilafı önemli ölçüde giderebilmeyi başardı. Sonuç bildirgesinden de anlaşılacağı üzere ABD Ukrayna'ya destek verecek buna mukabil Avrupalı müttefikler de ABD'yi İran'la savaşında yalnız bırakmayacaktı.

Petrol Yüksek Mühendisi

Bulduk Özdemir

NATO NEREYE GİDİYOR?

ABD' nin tek kutuplu dünya düzeni stratejisinin sendelediği, Ukrayna savaşının güç aşındırdığı çözümsüzlük sarmalında ve de Küresel Siyonist oligarşinin Avrasya coğrafyasında bütün enerji ve tedarik koridorlarının giriş ve giriş hatlarının kesiştiği mevkilerde emrindeki karakol devleti İsrail aracılığı ile çoklu hesap ve amaçla mevcut kaosu derinleştirdiği gelinen son noktada meseleyi Batı'nın salt güvenlik mimarisine dayalı olarak görme yanılığısına düşmeyelim.

NATO hiçbir zaman öncelikli olarak bir "demokrasi ihraç mekanizması" olmadı. O, İkinci Dünya Savaşı sonrasında şekillenen iki kutuplu dünyada, Batı burjuva devletlerinin ve küresel kapitalist sistemin çıkarlarını Sovyet tehdidine karşı korumak üzere tasarlanmış askeri-politik bir kalkandı.

Soğuk Savaş boyunca faşist Franco İspanya'sı, sırf antikomünist cephede yer aldığı için Batılı güçler tarafından ekonomik ve askeri yardımlarla ayakta tutuldu. Kore ve Vietnam'da bizzat ülkelerin iç işlerine müdahale edilerek ulusal bütünlükleri tarumar edilirken, milyonlarca insanın yaşam hakkı küresel güç mücadelesinin istatistiğine dönüştürüldü.

1991'de SSCB'nin dağılması ve Varşova Pakti'nin (1955-1991) tarihe karışmasıyla birlikte, NATO'nun varlık gerekçesinin ortadan kalkması bekleniyordu. Aksine, İttifak sınırlarını Doğu'ya doğru genişletirken, ABD öncülüğündeki tek kutuplu dünya nizamının küresel jandarmalığına soyundu.

Libya, bizzat NATO müdahalesiyle bir devlet olarak işlevsizleştirildi; daha birkaç ay önce sine kadar Fransız saraylarında çadır kuran Kaddafi, yine aynı güçlerin koordinasyonu ile devrilerek ülke bir iç savaş girdabına sürüklendi.

Irak ve Suriye'nin kaderi, demokrasi getir-

me vaadiyle yola çıkan ama geride yalnızca yıkım, mezhep savaşları ve otorite boşluğu bırakan müdahalelerle mühürlendi.

Afganistan, önce Sovyet işgali, ardından yirmi yıl süren ABD/NATO operasyonlarıyla yönetilemez ve geleceği ellerinden alınmış bir coğrafyaya dönüştürüldü.

Ortadoğu kan ağlarken; Filistin ve Lübnan, Batı'nın sınırsız askeri ve diplomatik desteğini arkasına alan İsrail tarafından haritadan silinmeye çalışılırken, kendilerini "insan hakları havarisi" ilan eden NATO başkentlerinden yükselen cılız sesler, uluslararası hukukun iflasının en net tescili oldu.

1952'de ittifaka dahil olan Türkiye, her ne kadar Sovyet tehdidine karşı bir güvenlik şemsiyesine kavuşmuş olsa da bu üyeliğin bedelini iç siyasetinin ve askeri yapısının vesayet altına girmesiyle ödedi.

Türkiye'de demokrasinin askıya alındığı askeri darbelerin arkasındaki NATO ve müttefik desteği, ülkemizi emperyal çıkarlara bağımlı kılma ve olası bir "eksen kaymasını" engelleme stratejisinin doğrudan bir sonucuydu.

NATO; yapısal olarak çeperdeki ülkeleri kendisine bağımlı kılan, kendi sınırları içindeki hukuk sistemini ve demokratik kurumları ancak kendi çıkarlarına hizmet ettiği ölçüde önemseyen askeri bir aygıttır. Oysa NATO' nun iki büyük ordusuna sahip ABD ve Türkiye söz konusu olunca ve her iki ülkenin de üyesi olduğu NATO'nun geleceği hususunda son derece açık ve anlaşılır bir stratejik hatta ilerlediğini görüyoruz. Arada bazı jeopolitiğe dayalı stratejik farklı ön görüler olsa da "Güvenlik Mimarisi" hususunda bir ortak zeminde buluştuklarını görüyoruz. O da şu, artık yer kürede bloklaşmış bir güvenlik mimarisiyle hareket etme tarzı miadını doldurdu. Bundan sonrası için tek bir Küresel Güvenlik Mimarisinin tesisini sağlamak olmalı. NATO, kendi içindeki siyasi ve ideolojik kavga-

larla meşgul oldukça gerçek tehdit tablosunu iskalyor.

Artık tehdit sadece tank, füze ve savaş uçağı değil. Siber saldırılar, kritik altyapıya sabotaj, denizaltı kablolarına operasyon, enerji hatlarının hedef alınması, hava sahalarının düşük maliyetli dronlarla test edilmesi, seçim süreçlerine etki operasyonları ve dezenformasyon yeni dönemin mühimmatları olarak gözüküyor.

Çin-Rusya yakınlaşması çok stratejik önemdedir. Batı başkentleri hala Moskova'yı Avrupa, Pekin'i Asya dosyası gibi okumaya eğilimli. Halbuki enerji, teknoloji, savunma, lojistik, uzay ve Arktik alanlarında giderek birbirine eklemlenen yeni bir stratejik ekosistem doğuyor. NATO içindeki her kavga, Washington ile Avrupa arasındaki her güven bunalımı bu eksenin hareket alanını genişletiyor.

Karadeniz-Akdeniz-Kızıldeniz-Hint Okyanusu hattının giderek tek bir güvenlik zincirine dönüşmesi. Enerji koridorları, tahıl rotaları, limanlar, denizaltı kabloları ve ticaret yolları artık birbirinden bağımsız değil. Karadeniz'deki kriz Akdeniz'i, Kızıldeniz'deki saldırı Avrupa sanayisini, Hint Okyanusu'ndaki gerilim Atlantik ekonomisini etkiliyor. Tam da bu nedenle Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik ağırlığı artık bir 'merkez ülke' tanımına oturacak şekilde derinleşmiş durumda. Diğer bir risk ise savunma sanayi iş birliği. Harcanacak milyarlarca dolarlık bütçeler açıklamak kolay. Ama, esas mühimmat stoklarını hızla ve daha düşük maliyetle doldurmak, hava savunmasını katmanlandırmak, dron sürüleri-

ne karşı düşük maliyetli sistemler geliştirmek, yapay zekayı komuta zincirine sokmak ve üretim kapasitesini hızla artırmak zor. Yeni savaş ekonomisi yalnızca para değil, esas ve vazgeçilmez bir şekilde 'üretim egemenliği' gerektiriyor. Türkiye'nin vazgeçilmezliği burada bir kez daha perçinleniyor. Bu ortamda Türkiye: NATO içinde artık karar verici olarak kalan, AB ile ekonomik bağlarını sürdüren, Rusya ile seçici iş birliği yapan, Türk dünyası Balkanlar ve Kafkasya'daki etkisini artıran, Orta Doğu'da aktif bir bölgesel büyük güç haline gelen, Afrika'da ülkeleri kendine bağlayan, savunma sanayiini dış politikanın önemli araçlarından biri olarak kullanan bir MERKEZE dönüşüyor. Gücünü ve nüfuzunu tüm dünyada artırıyor.

Yrd. Doç. Dr.
Yakın Doğu Ün. Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi

Recep Bülent Şenşen

NATO'NUN BUKALEMUN ÖZELLİĞİ VE 2026 ZİRVESİ

Kuruluş temelinde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin ve Komünizm'in genişlemesine engel olma amacı yatan NATO (North Atlantic Treaty Organization) 4 Nisan 1949'da kuruldu ve kurulduğu günden günümüze kadar her paradigma değişikliğinde tıpkı bir bukalemun gibi değişerek hayatta kalmayı başardı. Üstelik bu değişimini, üye devlet sayısının yıllar içinde artmasına rağmen, kararların sadece oybirliği ile alınabildiği "yavaş" sayılabilecek bir uluslararası savunma örgütü olarak gerçekleştirdi. Örgütün ne kadar evrim geçirirse geçirsin "Hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için" olarak özetlenmesi mümkün güvenlik anlayışı da kurulduğundan bugüne kadar değişmeyen hemen hemen tek özelliği olarak kaldı. NATO Atlantik Anlaşmasının 5. Maddesi'nde vücut bulan bu anlayış, üye devletlere hem güven hem de bağlayıcılık sağlamaktadır. Bu maddenin yarattığı düşünülen karşılıklı güven duygusunun, kararların oybirliği ile alınması zorunluluğu nedeniyle, uygulanabilirliği konusunda önemli bir şüphe içerdiği de gerçektir. Tüm bu özellikleriyle, üye 32 devletin katıldığı 2026 Ankara Zirvesi'nin, NATO'nun Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra başlayan Soğuk Savaş sonrası evriminin devamı niteliğinde olduğunu kabul etmek uygun olacaktır. Ankara Zirvesi ve onun sonunda imzalanan Sonuç Bildirisi'ni tüm boyutları ile anlayabilmek için öncelikle NATO'nun bugüne kadar geçirdiği evreleri çok kısa da olsa irdelemek gerekir.

a. NATO'nun 1991 ve 2025 Yılları Arasında

Siyasi ve Askeri Dönüşümü
SSCB liderliğindeki Varşova Paktı ile ABD liderliğindeki NATO'nun ideolojik ve jeopolitik ayrımının sembolü olan Berlin Duvarı'nın 1989 yılında yıkılması, neredeyse NATO'nun meşruiyetinin de sonunu getiriyordu. Çünkü organizasyon, temelde NATO ve Varşova Paktı'nın ideolojik çelişkisi üzerine kurulmuştu. Bu çelişki de 1989 ve 1991 arasında Varşova Paktı ve SSCB'nin yıkılmasıyla ortadan kalktı. Bu dönemde NATO'ya hayatta kalmak için ihtiyaç duyduğu meşruiyeti kazandıran mucize ise 1991 yılında Yugoslavya'nın yıkılarak iç savaşa sürüklenmesi ile oldu. Örgüt, 1992 yılında Helsinki'de yaptığı Dışişleri Bakanları toplantısı sonrasında kısaca; "Kendisinin güvenlik konusunda Avrupa'nın diğer kurumlarıyla birlikte iş birliği yapması" olarak özetlenebilecek kararını açıkladı. Bundan böyle de çeşitli yer ve zamanda silahlı gücü çok zayıf olan BM'nin güvenlik taşeronu olarak farklı barışı koruma harekâtlarında yer aldı ve canlı kalmayı başardı.

NATO'nun bundan sonraki değişimi, örgütün 1999 yılından itibaren eski Varşova Paktı üyelerini NATO üyesi yaptığına başladı. Bu değişimin, öncakilere göre daha pragmatik ve etkileri günümüzde de devam edecek kadar uzun süreli olduğunu söylemek mümkündür. NATO'yu, her geçen gün 1991'de kaybettiği gücünü yeniden kazanmaya başladığı göz ardı edilen Rusya Federasyonu (RF)'na coğrafi olarak bir adım daha yaklaştıran bu değişim, 2004 yılı sonunda önemli bir jeopolitik farklılık yarattı.

Bu yılın sonunda, artık Baltık Denizi'nden Karadeniz kıyılarına kadar olan Kuzey-Güney hattındaki tüm eski Varşova Paktı üyesi devletlerin NATO'ya üyelikleri tamamlandı. Böylelikle RF'nin sıcak denizlere çıkışının ana arteri olan Karadeniz'in kıyıları ile Tuna Nehri'nin Karadeniz çıkışı da Ukrayna ve Gürcistan dışındaki tümü NATO'ya bağlı

devletlerce çevrenmiş jeopolitik bir soru işaretine dönüştü. Bundan dört sene sonra, 3 Nisan 2008'de NATO'nun Bükreş Bildirisi'nin aşağıda özetlenen 23. Maddesi ile sadece NATO'nun biraz daha genişlemesinin değil RF'nin Karadeniz'de tamamen çevrenmesi ve Azak Denizi kıyılarının RF ve NATO ile paylaşılmasının yolu açıldı.

“NATO, Ukrayna ve Gürcistan'ın NATO üyeliğine yönelik Avrupa-Atlantik hedeflerini memnuniyetle karşılamaktadır. Bugün, bu ülkelerin NATO üyesi olacakları konusunda mutabık kaldık... Üyeliğe giden doğrudan yolda Ukrayna ve Gürcistan için bir sonraki adım Üyelik Eylem Planı'dır (MAP). Bugün, bu ülkelerin MAP başvurularını desteklediğimizi açıkça ifade ediyoruz.”

RF'nin 2008'deki Bükreş bildirgesi ile sabrının taşırılması sonrasında; aynı yıl Gürcistan'da Güney Osetya ve Abhazya'nın, daha sonra ise Ukrayna'da önce 2014'te Kırım'ın ve daha sonra 2022'den itibaren doğudaki verimli toprakların işgal edilmesiyle de bugünkü duruma ulaşıldı.

Günümüzde NATO artık, kendi varlığına meşruiyet sağlayan RF gibi bir tehdit, Çin gibi küresel bir sorun yaratmış durumda. Bu durum, NATO'nun halen geçerli olan 2022 Strateji Konsepti'nde özetle şu ifadelerle ortaya konuyor:

“

Ukrayna'ya karşı saldırgan bir savaş başlatarak Avrupa'daki barışı bozan Rusya Federasyonu, müttefik güvenliği için en önemli tehdit olarak kabul edilmektedir. Belirlenen diğer tehditler ve sorunlar şunlardır: terörizm; Orta Doğu ve Afrika'daki çatışma ve istikrarsızlık;... Çin'in açıkladığı emelleri ve baskıcı politikaları; siber alan; ortaya çıkan ve yıkıcı teknolojiler; silah kontrolü, silahsızlanma ve nükleer silahların yayılmasını önleme mimarilerinin aşınması; ve iklim değişikliğinin güvenlik üzerindeki etkileri...

”

RF ve Çin'i müttefiklerin hedef tahtasına koyan bu ifadeler, aslında NATO'nun kendi içerisindeki çelişkilerin de en önemli kanıtlarından birini ortaya koymaktadır. Bu çelişki özellikle örgütün hem tek Müslüman devleti olan hem de en büyük ikinci ordusuna sahip Türkiye'yi doğrudan ilgilendiriyor. Böylelikle Mavi Akım ve Türk Akım doğal gaz boru hatları ile Türkiye üzerinden Avrupa'ya transfer ettiği doğal gaz ve Aliağa Rafinerisi'nde rafine edilerek dünya pazarına transfer edilen petrolü nedeniyle Türkiye için tam bir stratejik ticari ortak seviyesinde olan RF, Türkiye için aynı zamanda NATO üzerinden tehdit olarak kabul edilmiş oluyor. Üstelik TÜİK 2005 istatistiklerine göre Türkiye'nin RF ve Çin'den yaptığı ithalat toplam ithalatının neredeyse %25'ine denk geliyor.

a. NATO'nun 2025 Sonrası Değişimi ABD Başkanı Trump'ın 2025 yılında yeniden başkan seçilmesi ve aynı yıl yeni bir ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi'nin yayınlanmasına bağlı olarak NATO da kendisini 2025 yılında yeniden değiştirmek zorunda kaldı. Bu anlamda, gerek 2025 Lahey, gerekse 2026 Ankara Zirvesi Sonuç Bildirilerinde ABD 2025 Ulusal Güvenlik Strateji'nin izlerini görmek mümkündür.

Örneğin Başkan Trump'ın ikinci döneminin başında yayımlanan ABD 2025 Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde Avrupa'nın güvenliği ile ilgili olarak şu cümleler dikkat çekicidir.

“Müttefiklerimizin zengin ve güçlü olmasını istediğimiz gibi, müttefiklerimiz de Amerika Birleşik Devletleri'nin zengin ve güçlü kalmasının kendi çıkarlarına olduğunu görmelidir. Özellikle müttefiklerimizden, kendi savunmaları için Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'larından (GSYİH) çok daha büyük bir pay ayırmalarını...”

Bu cümlelerden daha dikkat çekici olan ise hemen hemen aynı cümlelerin NATO'nun 2025 Lahey Bildirisi'nde de yer almasıdır.

“NATO'yu daha güçlü hale getirmek için savunma harcamalarını artırmalıyız. Müttefikler, tarihi bir kararla, 2035 yılına kadar temel savunma gereksinimlerine ve savunma ve güvenlik ile ilgili harcamalara yıllık olarak Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın (GSYİH) %5'ini yatırmayı taahhüt ettiler. ... Müttefikler ayrıca, transatlantik savunma sanayi iş birliğini hızla genişletme, geliştirmekte olan teknolojiden yararlanma ve savunma sanayi iş birliğini teşvik etme taahhütlerini de yeniden teyit ettiler.”

Tüm bunlar birleşince 2026 Ankara Zirvesi'nin başlamadan önceki en önemli üç gündem konusunun 2025 yılında alınan kararlarla uyumlu olması bekleniyordu ve sonuçta öyle de oldu. Gündem maddeleri ve alınan kararlar NATO'nun dünya üzerindeki yeni konumunu dünyaya deklare eder nitelikte gerçekleşti. Bu anlamda, Ankara Zirvesi sonuç bildirgesinin ortaya koyduğu en önemli konulardan biri, ABD'nin Avrupa'nın savunmasını Avrupa'nın kendisine bırakmak olduğu konusundaki kararlılığıdır. 2026 bildirgesinden ortaya konan bir başka önemli konu, NATO üyesi devletlerin teknoloji entegrasyonu ile ilgilidir. Bu anlamda, yaygınlaşan askeri teknolojinin -ki bu konuda Türkiye Cumhuriyeti'nin tartışılmaz bir önemli konuma geldiğini kabul etmek gerekir- müttefikler arasında paylaşılması ve müttefiklerin ortak savuma konusunda gidecek birbirleri ile daha entegre hale gelmeleri de artık NATO'nun gelecek planları arasında önemli bir yer alıyor. ABD'nin bu yaklaşımla daha önceleri olduğu gibi, NATO devletlerine kendi ürettiği teknolojileri satmak ve onlar üzerinde eskiden olduğu gibi teknolojik bir dominasyon oluşturma konusunda NATO'yu aracı bir kurum gibi gördüğü de 2026 zirvesinden ortaya çıkan diğer bir önemli sonuç. Bildiriden anlaşıldığı gibi bu entegrasyon sa-

dece fiziki anlamda değil yapay zekâ ve ortak savaş bulut entegrasyonunu da kapsamaktadır ki ifade edilen diğer entegrasyonlarla birlikte bu durum 360 derecelik bir güvenlik kapsayıcılığı temelinde tanımlanmaktadır. Ankara Zirvesi'nde alınan diğer önemli iki karar zirvenin diğerlerinden en önemli farkını ortaya koymaktadır. Bunlardan ilki Ukrayna, diğeri ise İran'la ilgili olanlardır. ABD, uzun zamandır Ukrayna ile ilgili olarak Ukrayna'daki savaşın mali yükünü tek başına sağlamasının adil olmadığını söylüyordu. Bu anlamda bundan böyle Ukrayna'ya yapılacak askeri yardım, Avrupa Birliği'nin Ukrayna'ya Destek Kredisi adı altında gerçekleştirilecek. Bunun anlamı 2025'ten bu yana konuşulan Ukrayna'ya yardım konusu da sadece ABD tarafından değil diğer üye devletlerce de paylaşılmış olacaktır. İkinci ilginç konu ise İsrail ve ABD ile savaş halinde olan İran'ın nükleer programının NATO gibi Avrupa ve Kuzey Atlantik arasında bir güvenlik köprüsünün konusu haline getirilmesidir. Bu konuyu ABD'nin dayattığı siyasi bir oldu bitti olarak görmek yanlış olmayacaktır. Tabi bu konuda uzun yıllardır gerek Rusya gerekse İran'la yıllardır barış içinde yaşamış, çeşitli gerginliklerde sağlıklı davranmış olan Türkiye de en fazla çelişki yaşayan devlet konumuna yükselmiş bulunuyor.

Sonuç olarak, Trump'ın ikinci döneminde ABD, 2026 NATO Ankara zirvesinde daha önce hiç olmadığı kadar, üstü kapalı da olsa eşitler arasında birinci olarak kendini ciddi anlamda hissettirdi. Ukrayna Savaşı'nın devamı konusunda kararlılığını ortaya koydu. Bu savaşın masrafı paylaşılmıyorsa barışın daha yakın olduğu söylenebilirdi ancak savaş bundan böyle daha uzun ve daha çetrefilli bir hale dönüştü. 2022'den bu yana ilk kez RF ve Çin dışında yeni bir devlet, İran NATO'nun konusu haline getirildi. Zirvenin hem kazananı hem de kaybedeni olduğu söylenebilecek üye devletlerden ilkinin Türkiye olduğunu da söylemek mümkün. Zirve sonucunda Türkiye ABD tarafından daha fazla desteklendiğini hissetti, ancak bu konu henüz daha pra-

tiğe yansımış değil. Üstelik Başkan Trump tarafından verilen taahhütlerin kuvvetler ayrılığının mükemmel bir örneği olan ABD'de ne kadar kolay gerçekleştirileceği de önemli bir soru işareti. Öte yandan, İran'ın nükleer silaha sahip olmaması ile ilgili kararın Türkiye'yi uzun vadede nasıl etkileyeceği de henüz tartışmalı. Bir de Rusya'nın NATO tarafından tehdit olarak kabul edilmesi var ki o konunun iki doğal gaz hattı ile birbirine bağlı RF ve Türkiye'nin ikili ilişkilerini nasıl etkileyeceği tartışmasının ortasında duruyor. Kısaca 2026 Ankara Zirvesi, NATO açısından yepyeni maceraları beraberinde getirdi. Bu maceraların da Avrupa'nın kendi güvenlik mimarisini oluşturabildiği zamana değin süreceği görülüyor.

Uluslararası İlişkiler Uzmanı

Dr. Muhammed Berdibek

NATO 3.0 VE TÜRKİYE: İTTİFAKIN YENİ DÖNEMİNDE MERKEZ ÜLKE OLMAK

Ankara'da gerçekleştirilen 2026 NATO Zirvesi, Türkiye açısından yalnızca başarılı bir diplomatik organizasyon değil, aynı zamanda yaklaşık çeyrek asırlık stratejik dönüşümün uluslararası düzeyde tescil edildiği tarihî bir dönüm noktasıdır. Türkiye daha önce de 2004 yılında İstanbul'da NATO Zirvesi'ne ev sahipliği yapmıştı. Ancak bu iki zirveyi birbirinden ayıran yalnızca yirmi iki yıl değildir. Asıl değişen, NATO'nun güvenlik anlayışı ile Türkiye'nin bu güvenlik mimarisi içerisindeki konumudur.

Bunu belki de NATO 1.0, NATO 2.0 ve NATO 3.0 şeklinde okumak gerekir. NATO 1.0, Soğuk Savaş'ın ittifakıydı. Temel önceliği Sovyetler Birliği'ni çevrelemek, Avrupa'yı korumak ve büyük kara orduları üzerinden caydırıcılık sağlamaktı. Türkiye bu dönemde sahip olduğu büyük askerî gücü ve kritik coğrafi konumuyla ittifakın güneydoğu kanadının en önemli ülkelerinden biri oldu.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte ortaya çıkan NATO 2.0 ise terörizmle mücadele, kriz yönetimi, düzensiz göç, barışı destekleme operasyonları ve bölgesel istikrarı önceleyen yeni bir güvenlik anlayışını beraberinde getirdi. Afganistan, Balkanlar ve Orta Doğu merkezli operasyonlar bu dönemin karakterini oluşturdu.

Bugün ise bambaşka bir döneme giriyoruz. NATO 3.0, artık yalnızca tankların, savaş uçaklarının ve asker sayısının konuşulduğu bir dönem değildir. Yapay zekâ, siber güvenlik, uzay teknolojileri, insansız sistemler, kritik altyapıların korunması, savunma sanayiinin dayanıklılığı, tedarik zincirlerinin güvenliği ve yüksek teknoloji üretimi yeni güvenlik mimarisinin temel unsurları hâline gelmektedir. Bu yeni dönemde ittifakın gücü yalnızca kaç askere sahip olduğuyla değil, teknolojik kapasitesiyle, üretim kabiliyetiyle ve değişen tehditlere ne kadar hızlı uyum sağlayabildiğiyle ölçülecektir.

Tam da bu noktada Ankara Zirvesi'nin Türkiye açısından neden tarihî olduğu daha net anlaşılmaktadır. Türkiye 2004 yılında NATO Zirvesi'ne ev sahipliği yaptığı dönemde güçlü bir orduya sahipti; ancak savunma sanayiinde önemli ölçüde dışa bağımlıydı. Kritik platformların büyük bölümü ithal ediliyor, elektronik sistemlerden motor teknolojilerine kadar pek çok alanda yabancı tedarikçilere ihtiyaç duyuluyordu. Savunma sanayiinde yerlik oranı yüzde 20'nin altında seyrediyor, bazı kritik alanlarda ise yüzde 10'lara kadar düşüyordu. Türkiye'nin NATO içerisindeki ağırlığı büyük ölçüde coğrafi konumu, asker sayısı ve lojistik kabiliyetlerinden kaynaklanıyordu.

Aradan geçen yirmi iki yılda ise tablo tamamen değişti. Bugün savunma sanayiinde yerlilik oranı yüzde 80'in üzerine çıkmış durumda. Türkiye artık yalnızca silah kullanan değil, silah geliştiren; yalnızca savunma ürünü satın alan değil, bunları tasarlayan, üreten ve ihraç eden bir ülke konumunda. İnsansız hava araçlarından deniz platformlarına, akıllı mühimmatlardan elektronik harp sistemlerine kadar birçok kritik alanda küresel ölçekte rekabet edebilen bir savunma ekosistemi oluştu. Geçmişte en önemli bağımlılık alanlarından biri olan motor teknolojilerinde de önemli ilerlemeler kaydedildi. Bu dönüşüm, Türkiye'nin yalnızca askerî kapasitesini değil, stratejik karar alma özgürlüğünü de artırdı.

Dolayısıyla Türkiye, NATO 3.0'ın ihtiyaç duyduğu birçok yeteneği yıllar öncesinden geliştirmeye başlamış ülkelerden biridir. Yeni güvenlik anlayışının merkezinde yer alan teknolojik üretim, savunma sanayii dayanıklılığı, insansız sistemler, hibrit tehditlerle mücadele ve operasyonel tecrübe gibi başlıkların hemen hepsinde ciddi bir birikim oluşturmuştur. Bu nedenle NATO 3.0'a en hazırlıklı ülkelerden birinin Türkiye olduğunu söylemek abartılı olmayacaktır.

Türkiye'nin avantajı yalnızca savunma sanayii değildir. Aynı zamanda Karadeniz, Kafkasya, Balkanlar, Doğu Akdeniz ve Orta Doğu'nun kesişim noktasında bulunan eşsiz jeopolitiği de bu dönüşümü tamamlamaktadır. Rusya-Ukrayna Savaşı'nın ardından Avrupa güvenlik mimarisinin yeniden şekillendiği, Orta Doğu'nun yeni krizlerle karşı karşıya kaldığı ve enerji güvenliğinin küresel rekabetin merkezine yerleştiği bir dönemde Türkiye'nin stratejik ağırlığı her zamankinden daha fazla artmaktadır.

Eskiden Türkiye'nin NATO'ya sunduğu temel katkı, büyük ölçüde askerî personel, üsler ve lojistik imkânlarla

sınırlıydı. Bugün ise Türkiye bunlara ilave olarak teknoloji, savunma sanayii, üretim kapasitesi, operasyonel bilgi birikimi ve kriz bölgelerinde edinilmiş saha tecrübesini de ittifakın hizmetine sunabilecek bir noktaya ulaşmıştır. Artık mesele yalnızca NATO'nun ikinci büyük ordusuna sahip olmak değildir. Asıl mesele, bu askerî gücü yüksek teknolojiyle destekleyebilmek ve ittifakın geleceğini şekillendirecek dönüşümün öncü aktörlerinden biri olabilmektir.

Ankara Zirvesi'nin en önemli kazanımlarından biri de Türkiye ile müttefikleri arasında son yıllarda oluşan güven bunalımının önemli ölçüde aşılmasıdır. Özellikle CA-ATSA yaptırımlarının kaldırılması yönünde atılan adımlar, yalnızca diplomatik bir normalleşme değil; aynı zamanda Türk savunma sanayinin küresel tedarik zincirlerine daha güçlü şekilde entegre olmasının önünü açabilecek stratejik bir gelişmedir. Bu durum ortak üretim projelerini hızlandıracak, ihracat kapasitesini artıracak ve Türk savunma şirketlerinin uluslararası pazarlardaki rekabet gücünü daha da yükseltecektir.

2004 yılında Türkiye, NATO'nun gündemine uyum sağlamaya çalışan önemli bir müttefikti. 2026'da ise tablo tersine dönmektedir. Artık NATO da Türkiye'nin son yirmi yılda inşa ettiği savunma kapasitesini, teknoloji ekosistemini ve operasyonel tecrübesini dikkate almak zorundadır. Türkiye yalnızca ittifakın sınırlarını koruyan bir ülke değil; güvenlik mimarisinin dönüşümüne yön verebilecek merkez ülkelerden biri hâline gelmektedir.

Ankara Zirvesi bu nedenle yalnızca başarılı bir ev sahipliği olarak hatırlanmayacaktır. Büyük ihtimalle gelecekte, Türkiye'nin NATO içerisindeki rolünün yeniden tanımlandığı ve NATO 3.0 çağında ittifakın kanadından omurgasına doğru yükselişinin simgesine dönüştüğü tarihî zirve olarak anılacaktır.

Medya ve İletişim Uzmanı

Dr. Erdoğan Koş

2026 ANKARA NATO ZİRVESİ'NİN MEDYAPOLİTİĞİ: BATI MEDYASININ GÖZÜNDEN İTTİFAKIN GELECEĞİ

7-8 Temmuz 2026'da Ankara'da düzenlenen 36. NATO Zirvesi, Türkiye'nin 2004 İstanbul Nato Zirvesi'nden sonra ikinci kez ev sahipliği yaptığı tarihi bir buluşma oldu. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ev sahipliğinde Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde gerçekleşen zirvenin gündemi netti: 2025 Lahey zirvesi kararlarının ve taahhütlerinin gözden geçirilmesi, savunma harcamalarının artırılması, Trump'ın uzun süredir dillendirdiği "adil yük paylaşımı" baskısı, Ukrayna'ya destek ve Rusya ve İran başta olmak üzere güncel tehditlere karşı proaktif stratejiler olarak sıralanabilir.

Güvenlik odaklı stratejik iletişim kuramı, medyanın yalnızca haber ve enformasyon aktaran tarafsız bir araç olmadığını; aksine, devletlerin tehdit algılarını, ittifak ilişkilerini ve ulusal güvenlik önceliklerini meşrulaştıran, toplumları ve uluslararası politikayı şekillendiren bir denetim ve çerçeveleme mekanizması olduğunu savunur. Soğuk Savaş'tan bu yana Batı medyasının karakteristiğini belirleyen bu yaklaşım, Batı medyasının Ankara Zirvesi temsillerinde de kendini göstermiştir. ABD, İngiltere, Almanya ve Fransa'nın ana akım basın kuruluşları, zirveyi kendi ülkelerinin güvenlik endişeleri, ittifak içindeki konumları, yük paylaşımı baskıları ve jeopolitik beklentileri üzerinden okumuş; böylece ittifakın varlık nedenini,

tehdit algılarını ve küresel güç dengelerini ulusal çıkarlar doğrultusunda çerçevelemiştir. Batı medyasındaki NATO Zirvesi temsilleri gerçekliğin yeniden üretilmesi bağlamında da güvenlik odaklı stratejik iletişim yaklaşımı bakımından önemli ipuçları barındırmaktadır.

Bu bağlamda Batı medyası Zirveyi salt haber olarak değil, güvenlik odaklı stratejik iletişimin bir parçası olarak çerçevelemiştir. Ana akım medya kuruluşları, ülkelerinin ulusal çıkarları, jeopolitik konumları ve ittifak içindeki öncelikleri doğrultusunda belirgin farklılıklar göstermiştir. ABD, İngiltere, Almanya ve Fransa'nın önde gelen medya organlarından yansıyanlar, NATO'nun geleceği sorunsalının farklı ulusal perspektiflerden geçerek nasıl kristalize olduğunu ve farklılaştığını net biçimde ortaya koymuştur.

CNN International: Trump Merkezli Gerilim Okuması

ABD medyasının, özellikle CNN International'ın yaklaşımı neredeyse tamamen Trump odaklı olmuştur. Zirve, Trump'ın köşeli açıklamaları, Türkiye ve F-35 sorunsalı, İran gerilimi ve Avrupalı müttefiklere yöneltilen sert adil yük paylaşımı ve İran eleştirileri ekseninde şekillenmiştir. "Trump may undermine NATO's Ankara summit- Trump, NATO'nun Ankara zirvesini baltalayabilir" tarzı başlıklar, ittifak içi gerilimi vurgulamak için sıkça kullanıldı.

ABD kamuoyunu sıkça meşgul eden Trump kaynaklı gerilimler CNN'nin Zirveye ilişkin medya temsillerini şekillendirmiştir. CNN, Trump'ın kamuya açık sert söylemleriyle kapalı kapılar ardındaki daha mutedil tutumunu karşılaştıran analizlere ağırlık verdi. Ticaret tarifeleri, Grönland ve Panama Kanalı gibi aykırı çıkışların zirveyi baltalama riski sıkça işlendi. Buna rağmen zirve, "gerilimli ama birliğin korunduğu" bir buluşma olarak çerçevelendi. Türkiye'nin ev sahipliğine yönelik olumlu nitelemeler de sıkça işlenen motifler oldu. Zirvenin organizasyonu, lojistik başarısı ve Erdoğan'ın toparlayıcı rolü arka planda da değinilen önemli başlıklar olmuştur. Lider eksenli ABD basını çerçevelemesi esas itibariyle Trump'ın dolayısıyla Washington'un NATO eksenli yaklaşım, beklenti ve endişelerini kristalize eden vurgularla dolu olmuştur.

BBC World: Dengeli İttifak ve Diplomatik Derinlik

İngiliz medyası, özellikle BBC World, daha dengeli, diplomatik ve uluslararası bir perspektif ekseninde zirveyi çerçeveledi. Güvenlik muhabiri Frank Gardner'ın Ankara'dan canlı yayınları, zirvenin lojistik başarısı, güvenlik önlemleri, diplomatik atmosfer ve lider etkileşimleri öne çıkarılan vurgular olmuştur. Erdoğan'ın Trump'ı havalimanında karşılaması, kol kola yürüyüşler ve Türk jetlerinin flypast gösterisi sembolik motifler olarak işlendi.

BBC'nin "Is Turkey's Erdogan Nato's greatest asset?- Türkiye'nin Erdoğan'ı NATO'nun en büyük varlığı mı?" podcast'i dikkat çekici vurgular içermekte idi. Bu bağlamda Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın

NATO'nun gündemindeki sorun alanlarına yönelik çabaları, ittifakın devamına yönelik yapıcı ve toparlayıcı rolü, Türkiye'nin jeopolitik konumu, askeri kapasitesi olumlu bir perspektifle aktarıldı. Savunma harcamaları ve yük paylaşımı baskısı, Avrupa'nın Rusya'ya karşı yeniden silahlanması ve transatlantik ilişkiler de Ada Basınının ana gündemini oluşturdu. NATO Genel Sekreteri Mark Rutte'nin Trump'ın köşeli çıkışlarını "aile içi tartışma" şeklindeki nitelemelerle yumuşatma çabaları da BBC'de sıkça vurgulanan başlıklardan oldu. Dolayısıyla BBC, Ankara Zirvesini gerilimlere rağmen ittifakın adaptasyon başarısı üzerinden okumuştur denebilir.

Alman Medyası: Yük Paylaşımı ve Temkinli İyimserlik

FAZ, Der Spiegel ve tagesschau gibi kuruluşlar “Lastenteilung” (yük paylaşımı) ve Rusya tehdidine karşı Avrupa’nın savunma kapasitesini artırmaya yoğunlaşmıştır. FAZ’ın “NATO-Gipfel: Erst droht Trump, dann ist er ganz zahm-NATO Zirvesi: Önce tehdit ediyor, sonra kedi gibi uysallaşıyor” başlığı dikkat çekicidir. Bu yaklaşım, son dönemde Rusya kaynaklı güvenlik endişelerinin odağı haline gelen Almanya kamuoyunun NATO odaklı yaklaşımını karakterize eden bir bakış açısını da barındırmaktadır. Zira bu çerçevelenme, Trump’ın kamuya açık sertliği ile kapalı kapılar ardındaki “Sizinle birlikte kalmak istiyoruz” güvencesini ironik bir dille yansıtan bir medyatikleştirmeye işaret etmektedir.

50 milyar dolarlık yeni silah alımları, Ukrayna’ya yıllık 70 milyar Euro destek

ve savunma harcamalarının GSYH’nin yüzde 3,5’lik dilimine kadar yükseltilmesi tartışmaları Alman basınınca öne çıkarılan diğer hususlar oldu. Şansölye Merz’in “Wir haben geliefert” (Teslim ettik) vurgusu ile iç kamuoyu baskılarına rağmen harcama artışının başarılı olduğunu ifade ederken “ödevimizi yaptık” vurgusu ile de uluslararası kamuoyuna ve yük paylaşımı eleştirilerinin sahibi ABD’ye mesaj verildiği söylenebilir. Alman basınının altını çizdiği diğer husus ise Rusya’nın “uzun vadeli tehdit” olduğu nitelemesidir. Ankara zirvesi, “investieren, beschaffen, abschrecken” (yatırım, tedarik, caydırıcılık) ekseninde somut çıktılar üreten bir buluşma olarak değerlendirildi. Diğer ülke basınları ile ortak yaklaşım yine Türkiye’nin ev sahipliği ve zirveye ilişkin diplomatik başarısıdır denebilir.

Fransız Medyası: Daha Avrupalı bir NATO ve Stratejik Özerklik

Le Monde, France 24 ve Le Figaro gibi Fransız basının önde gelen kuruluşlarının yaklaşımı diğer ülkelere göre önemli farklılıklar göstermiştir. Savunma ve güvenlik bağlamında Avrupa'nın stratejik özerkliği ve NATO içinde daha güçlü bir Avrupa ayağı vizyonu bir süredir Fransız kamuoyu ve Emmanuel Macron tarafından dillendirildiği gibi medya temsillerinde ön plandaydı. Le Monde, Rutte'nin duyurduğu 50 milyar Euro'luk savunma sözleşmelerini Avrupa ve Kanada'nın Trump'ı etkileme çabası olarak eleştirel dilde çerçeveledi. Macron'un "daha Avrupalı bir NATO" ve "Avrupa'nın kendi güvenliğini üstlenmesi" mesajları Fransız basınının sıkça işlediği ve altını çizdiği baş-

lıklar oldu. İran gerilimi kaynaklı tartışmalar, Hürmüz Boğazı'nda Fransız-İngiliz ortaklığı ve Ukrayna'nın olası NATO üyeliğinin getireceği olağanüstü savunma kapasitesinin Avrupa açısından getireceği kazanımlar Fransız basınının odaklandığı noktalardı. France 24, Avrupalı müttefiklerin Trump'ın asker çekme tehditlerine karşı "seduction operation" (ikna operasyonu) yürüttüğü tezini öne çıkardı. Zirve, Fransız basını tarafından, Avrupa'nın savunma sanayisini güçlendirerek transatlantik bağı pekiştirme fırsatı olarak işlendi. Türkiye'nin yapıcı rolü ve ev sahipliği olumlu nitelemelerle işlenen başlıklar oldu.

Sonuç: Gerilimlere Rağmen Adaptasyon Yeteneği

Uluslararası basın, 2026 Ankara NATO Zirvesi'ni genel olarak "gerilimlere rağmen somut ilerleme kaydedilen başarılı bir buluşma" olarak çerçeveledi. Batı medyasının Zirveye ilişkin ortak odak noktaları netti. Adil yük paylaşımı için Avrupalı müttefiklerin savunma harcamalarını artırması, Ukrayna'ya destek kapsamında 70 milyar Euro'luk somut taahhütler ve sorun alanlarına rağmen ittifak birliğinin korunması hemen hemen bütün ülke medya kuruluşlarının altını çizdiği hususlar olmuştur. Türkiye'nin stratejik konumu, vizyonel ev sahipliği, askeri kapasitesi ve Erdoğan'ın toparlayıcı liderliği neredeyse tüm medya organlarında olumlu vurgularla yer aldı.

ABD medyası lider odaklı bir okumayla Trump faktörünü öne çıkarırken, İngiliz medyası küresel denge eksenli bakış açısı ve diplomatik adaptasyonu önlemiştir. Alman medyası maliyet-etkinlik analizi odaklı yaklaşım ile Rusya kaynaklı uzun

vadeli tehdidi kristalize ederken, Fransız medyası ise Avrupa'nın stratejik özerkliğini öne çıkarmıştır.

Güvenlik odaklı stratejik iletişim kuramı açısından bakıldığında, Batı medyasındaki bu farklılıkların rastlantısal veya editorial tercihlerden kaynaklı olduğu söylenebilir. Her bir ülke basın kuruluşu, Ankara Zirvesi'ni ulusal güvenlik öncelikleri, tehdit algıları ve ittifaktan somut beklentileri üzerinden çerçevelemiştir. Bu farlı medya temsilleri, medyanın ulusal çıkarları meşrulaştırarak medyatikleştirilen ve güvenlik politikalarını ulusal öncelikler ekseninde çerçeveleyen işlevine işaret etmektedir. Bu gerçeklik, dijital medya çağında da güvenlik odaklı iletişim yaklaşımının Batı medya kültürlerindeki belirleyici etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Batı medyası Ankara Zirvesini, gerilimlere ve önemli sorun alanlarına rağmen NATO'nun adaptasyon yeteneğini bir kez daha gösteren bir organizasyon olarak çerçevelemiştir.

Prof. Dr.

MÜCAHİT

Ata Atan

KIBRIS VE NATO

Tarih zaman zaman sadece savaşları değil, sessizlikleri de yazar. Kıbrıs'ın 1963-1974 yılları arasındaki acı dönemi, bunun en çarpıcı örneklerinden biridir.

O yıllarda adada yaşanan şiddet olayları, toplumlar arası güvenin çökmesine, binlerce insanın yerinden edilmesine ve yüzlerce kişinin hayatını kaybetmesine yol açtı. Kıbrıs Türk toplumunun yaşadığı ağır güvenlik sorunları, Birleşmiş Milletler raporlarına, diplomatik yazışmalara ve tarih çalışmalarına da yansımış olmasına rağmen müdahale eden, dünyanın gündemine getiren hiç olmadı. Atlantik ittifakı kör, sağır ve dilsizleri oynadı.

Tüm bu yaşananlar karşısında akıllarda hâlâ aynı soru durmakta: Kıbrıs Türklerinin her yönüyle soykırıma uğradığı, yaşam hakkı dahil tüm haklarının elinden alındığı dönemde

NATO neredeydi?

21 Aralık 1963'te başlayan ve tarihe "Kanlı Noel" olarak geçen olayla başlayan soykırım, yüzlerce Kıbrıs Türkünün insafsızca katledilmesi, onlarca Kıbrıs Türk köyünün yakılması, yıkılması, evlerinin soyulması, büyük ve küçükbaş hayvanları ile zahirelerinin yağlanması ile 11 yıl boyunca devam etti.

Tüm bunlara ilaveten Kıbrıs Rumlarının çoğunlukta olduğu Kıbrıs Cumhuriyetinin, sözde Cumhurbaşkanı Makarios, "Gereklilik Doktrini" adı altındaki bir uygulama ile Kıbrıs Türklerine Cumhuriyetin ortağı statüsü veren Anayasa'daki 13 maddeyi lağvederek Kıbrıs Türklerini ortaklıktan çıkardı ve Kıbrıs Cumhuriyetindeki ortaklık düzenini temelinden bozdu. Halen yürürlükte olan ve gözü kapalı olarak tüm ülkelerin tanıdığı sözde "Kıbrıs Cumhuriyeti", 1960 yılında ilan edilen ve BM' tarafından tanınan Kıbrıs Cumhuriyeti değildir.

Kıbrıs adasında bu soykırım devam ederken, 1963-1974 yılları arasında BM Genel Sekreteri'nin raporları ile Güvenlik Konseyi belgelerinde, adadaki ciddi güvenlik sorunları, katledilen siviller, yerle bir edilen Türk köyleri, Rumların yağmacılığı ve toplumlar arası çatışmalar ayrıntılı biçimde kayda geçirildi ama müdahale eden, Rumlara dur diyen hiç kimse -kurum, kuruluş, devlet- olmadı. Sadece 1964 yılında BM Güvenlik Konseyi kararı ile kurulan BM Barış Gücü (UNFICYP), uluslararası toplumun krizin boyutunu kabul ettiğinin en güzel ve somut örneği oldu ancak bu örnek de kağıt üzerinde kaldı. BM Barış Gücü adaya geldiyse de Türklerin en derin insan hakları ihlallerine maruz kaldığı 11 yıl denizin, güneşin ve kumun tadını çıkardı. Rumların saldırılarını durdurmak için kılını kıpırdatmadı, tek bir kurşun bile atmadı.

Dikkat çekici bir başka gerçek vardı. O da Kıbrıs'ın Doğu Akdeniz'in tam ortasında bulunması, Süveyş Kanalı'nın çıkışında yer alması ve tüm Orta Doğu'ya hakim bir konumda bulunmasıydı.

Türkiye NATO üyesiydi.

Yunanistan da NATO üyesiydi.

Birleşik Krallık ise hem NATO'nun kurucu üyelerinden biri hem de adadaki egemen üs bölgelerinin sahibiydi.

Buna rağmen NATO, kurumsal olarak Kıbrıs krizine ne doğrudan ne de dolaylı müdahil olmadı.

Bugün NATO arşivleri incelendiğinde bu askeri ittifakın temel önceliğinin, Kıbrıs'taki iç çatışmaya müdahale etmekten çok Türkiye ile Yunanistan arasında açık bir askeri çatışmayı önlemek olduğu görülmektedir. Soğuk Savaş'ın en sert yıllarında Washington, Londra ve Brüksel'in stratejik kaygısı, Sovyetler Birliği'nin Doğu Akdeniz'de nüfuz elde etmesini engellemekti.

1964 tarihli ABD Dışışleri Bakan Yardımcısı George Ball'un diplomatik temasları ve aynı yıl dönemin ABD Başkanı Lyndon B. Johnson'ın Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği mektup, Washington'un önceliğinin adadaki insani dramdan ziyade Türkiye ile Yunanistan arasında bir savaş çıkmasını önlemek olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Aynı şekilde İngiliz Dışışleri Bakanlığı'nın (Foreign Office) yayımlanan belgeleri de Londra'nın temel hedefinin üslerin güvenliğini ve bölgesel istikrarı korumak olduğunu göstermektedir.

Bu nedenle de insan güvenliği ve de insanca yaşamak çoğu zaman büyük güç rekabetinin önceliklerinin çok gerisinde kaldı.

Kıbrıs'ta yaşanan soykırıma NATO'nun müdahale etmemesinin sözde hukuki savunması; Kıbrıs'ın NATO üyesi olmadığı ve bu nedenle de NATO'nun kolektif savunma mekanizmasının işletilemeyeceği idi. NATO'nun bu ipe un seren açıklaması, hukuk ile vicdanın her zaman aynı noktada buluşmadığının en güzel ve yüz kızartıcı göstergesi oldu. Gerçekte bir güvenlik örgütünün başarısının yalnızca üyelerini korumasıyla değil, krizlerin büyümesini önleyebilmesiyle de ölçüldüğü gerçeği göz ardı edildi. Kıbrıs sorunu bu yönü ile hem NATO'nun hem de BM'nin en zor sınavlarından biri oldu.

1963 ile 1974 arasında yaşanan soykırımdan dolayı Kıbrıs Türklerinin büyük bir kısmı güvenlik gerekçesiyle kendilerinin korudukları küçük alanlara çekilme, hapis hayatı yaşama ve ne pahasına olursa olsun hayatta kalma savaşı verdi. Birçok yerleşim yerleri güvenlik nedeni ile boşaltıldı, ekonomik hayat büyük ölçüde durdu, günlük yaşam ciddi kısıtlamalar altında sürdürülmek zorunda kalındı. Kıbrıs Türkleri geleceklerini görememe ve geleceklerine yönelik planlar yapamama durumuna geldiler. Bu tablo, yalnızca Türk resmî kaynaklarında değil; BM

belgelerinde, uluslararası araştırmalarda ve dönemin diplomatik kayıtlarında da farklı yönleriyle yer almaktadır. BM Barış Gücü Kıbrıs Türkleri soykırımından geçirilirken müdahale etmek yerine sadece not aldılar.

1974'e gelindiğinde ise kriz yeni bir aşamaya geçti. Yunanistan'daki askerî cunta destekli darbe sonrasında Türkiye, 1960 Garanti Antlaşması'ndan doğan haklarına dayanarak askerî harekât başlattığını açıkladı. NATO bu süreçte de belirleyici bir rol üstlenemedi. Aksine, iki üyesi olan Türkiye ile Yunanistan arasındaki gerilim, ittifak tarihinin en ciddi iç krizlerinden birine dönüştü ve Yunanistan bir süre NATO'nun askerî kanadından çekildi.

Bugün geriye dönüp baktığımızda tarihin bizlere önemli bir ders verdiği görülmektedir.

Jeopolitik hesaplar ve ileriye dönük yayılmacı planlar, insan hayatının önüne geçtiğinde uluslararası sistemin güven kaybettiği açıkça ortaya çıkmıştır. Kıbrıs bunun en acı örneklerinden bir tanesidir.

Hiçbir güç ve kimse geçmişi değiştiremez ama insanoğlunun geçmişten ders alması, dersler çıkarması olasıdır ve mümkündür.

Kıbrıs'ta yaşanan acılar, hangi toplumdan gelirse gelsin ortak insanlık vicdanının konusu olmalıdır. Bununla birlikte, Kıbrıs Türk halkının 1963-1974 yılları arasında karşı karşıya kaldığı güvenlik sorunlarının uluslararası belgeler ışığında daha fazla incelenmesi ve dünya kamuoyunda daha iyi anlaşılması da tarihî bir sorumluluktur. Çünkü büyük devletler bazen attıkları adımlarla değil, atmadıkları adımlarla da tarihe geçerler.

Ben Kıbrıs'ın yakın tarihinin, NATO açısından sessizliğin süregelen hafızası konumunu koruduğu ve artık bu sessizliğe de son verilmesi gerektiği inancındayım.

**Prof. Dr. (İnş Müh), Doç. Dr.
(UA İlişkiler) Ata Atun**

Petrol ve Doğalgaz Uzmanı

Dr. Cenk Pala

TÜRKİYE ENERJİ GÜVENLİĞİNDE BORU HATLARININ YERİ VE ÖNEMİNE KISA BİR BAKIŞ

SSCB'nin dağılmasından sonra, ABD'nin sürükleyici hamleleri ekseninde yürütülen Batı enerji diplomasisi, ilk önce Hazar'ın enerji kaynaklarını garanti altına alacak üretim-paylaşım anlaşmalarının tamamlanması üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu bölgedeki temel üreticilerle 40-50 yıllık uzun erimli işbirliği imkanları imza altına alındıktan, yani Batı'nın 15-20 yıllık bir plan dahilinde tedrici olarak Kuzey Denizi kaynakları yerine geçireceği Hazar rezervleri "son koz" olarak masaya sürüldükten sonra, ABD, bu kez Irak'ta, Orta Doğu kaynaklarını yeni bir nizamaya kavuşturmak için kolları sıvamıştır.

Bu süreçte, ABD tarafından tıpkı petrol krizlerinde olduğu gibi enerji manivelası ile tekrar dizayn edilen dünya ekonomisinde 'gönüllü' olarak görev almak istemeyen enerji zengini ülkelere ise sadece "Büyük veya Genişletilmiş Orta Doğu Projesi"nin pek de zengin sayılamayacak mönüsünden seçim yapma fırsatı tanınacağı ortaya çıkmıştır. Her seferinde "demokrasi getirme" söylemi ile pazarlanan bu iştah kesici mönü-

nün, Atlantik'ten Çin'e kadar uzanan geniş bir coğrafyaya yayılmış bulunan yaklaşık 22 ülkeyi 50 yıl sürecek çok ağır bir diyetle zorlayacağı anlaşılmaktadır.

Türkiye'nin, enerji arz güvenliğinin ana unsurlarını meydana getiren parametreleri belirlerken, sadece Orta Asya için değil özellikle kaynak zengini Orta Doğu'da, yani burnunun dibinde meydana gelen gelişmeleri ve ABD'nin reflekslerini dikkate alan yeni bir politika tanımlaması yapması gerekmektedir. Bu konuda Irak, hassas bir çalışma gerektiren, önemli fırsatlar ve ciddi risklerin birlikte kaynatıldığı çok büyük bir cadı kaza- nıdır.

100 yıl önce ellerimizin arasından kayıp giden Irak petrolüne ilişkin olarak, günümüz kaotik ortamında modern çözümler üretebilmek için mutlaka geçmişin izlerini takip etmek, mümkünse dersler çıkarmak ve geleceği de bu temelin üzerinde yeniden inşa etmek gerekmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun miyadını doldurması, Osmanlı sınırlarının Gülbekyan'ın kaleminden ve petrol kaynaklarına göre yeniden çizilmesi konusuna, çeşitli vesilelerle değindiğim yazılarımı, derslerimi ve konferanslarımı takip edenler yakından bilirler. Bu çalışmada, sınırlı yerimiz nedeniyle, Irak'ın petrol ve doğal gaz potansiyeline, bunun Dünya ve Türkiye için anlamına değinmeye gayret edeceğiz. Ayrıca, meraklısı için Türkiye'nin Irak petrol alacakları hakkında bir değerlendirme bölümü de eklediğimizi belirtmek isterim.

ABD'nin Rusya ve Irak Hamleleri İçin Bir Parantez

ABD bugün özetle, Irak enerji kaynakları ve boru hattı taşıma güzergahları üzerinde mutlak kontrol sağlamak, petrol ithalatına bağımlılıktan kaynaklanan mali yükü ve arz kesinti riskini azaltmak, OPEC'i ve petrol fiyatlarını kontrol etmek, Çin, Hindistan ve Güney Doğu Asya pazarlarına satılan petrol üzerinde söz sahibi olmak ve Rusya Federasyonu'nun Orta Asya ve Çin'e yönelik petrol ve doğal gaz hamlelerini dengelemek amacıyla Büyük/Genişletilmiş Ortadoğu Projesi'nin (BOP/GOP) kapsadığı dönem olan en az 50 yıl boyunca Irak'ın kontrolünden vazgeçmeyecektir.

İkinci Trump döneminin enerji ile ilgili ilk tohumları birinci Trump döneminde atılmıştır. İlk döneminde Trump, açık şekilde Almanya ve AB'yi Rus gazı kullanımından dolayı tehdit etmiştir. Eş anlı olarak ABD'nin Exxon sayesinde geliştirdiği Shale Gas ya da Kaya Gazı teknolojisi sayesinde 2025'de 200 milyar metreküp sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) ihraç edileceği konusunda kampanya başlatılmıştır. Trump, kaya gazını daha en başında Özgürleştiren Gaz olarak kayıtlara geçir-

miştir. Üretimdeki artış, pandemi ve ABD içi boru hatlarının yetersizliği ve sıvılaştırma tesisi yatırımlarına yönelik uzun vadeli arz anlaşması eksikliği nedeniyle sınırlı kalmıştır.

İkinci Trump döneminde, Putin'in Ukrayna savaşı ikramını iyi değerlendiren ABD, deyim yerindeyse AB'yi cendereye almış, Putin'in gaz parasını kirli savaşında kullanmaması için AB ülkelerini artık zamanı gelen ABD LNG'sini almaya zorlamıştır. Yüksek fiyat ortamında ve savaş nedeniyle Rus gazını boru hatları yoluyla almakta zorlanan AB, istemeye istemeye de olsa ABD LNG'si alımına yönlendirilmiştir.

Savaş üstüne Hürmüz savaşı da eklenmiş, AB gaz açığına ilaç olacak tek güvenilir boru hattı sistemi olan Türkiye üzerinden Avrupa'ya Azeri gazı taşıyan TANAP boru hattının kapasitesini arttırmak için gaz alım sözü veren AB, bunun yerine denizden çıkmış balık gibi panik halinde ABD gazına yönlendirilmiştir. Bu süreçte Kuzey Akım hatlarına yapılan sabotajın kritik rolünü hatırlamak yeterlidir.

AB'nin bazı ülkeleri ABD LNG'si için Amerikan şirketlerine 10-15 yıllık taahhüt vermekten kaçınmış, ancak yine de 160 milyar metreküp'lük Rus gazının yerine ağırlıklı olarak ABD gazı almak için arka arkaya anlaşma imzalamak zorunda kalmıştır. Yine de, AB henüz ABD'nin beklediği uzun vadeli kontrat düzeyinin %45'ini kontrata bağlamamıştır. Süreci daha da zorlaştırmak için ABD İran'a savaş açmış, İran'ın ABD uydusu Araçlara gönderdiği füzeler, esasen ABG LNG'sine rakip olan Katar ve BAE'nin LNG piyasasından kopmasına neden olmuştur. Basit bir öngörüyle Hürmüz çatışmasının ABD istediği uzun vadeli kontratların tamamını alana kadar devam edeceğini öngörebiliriz.

ABD ayrıca AB gaz piyasasına başka gaz kaynaklarının akmasına da iyi bakmayacaktır. Mısır, Doğu Akdeniz (çalıntı gaz), Cezayir, Nijerya şimdilik hiçbir şansı olmayan kaynaklardır. Azerbaycan ve Türkiye'nin ABD ile ilişkilerinin mevcut seyrine bakarak, belki Güney Gaz Koridoru üzerinden taşınacak Azeri ve yakında Türkmen gazlarının, en azından Balkanlar ve Güneydoğu Avrupa'daki Rus gazına bağımlı ülkelere Türkiye üzerinden taşınmasına onay çıkacağını öngörebiliriz. Bu piyasanın tamamı için ihtiyaç duyulacak gaz miktarı 20-25 milyar metreküp düzeyindedir. Bu hacim kolaylıkla TANAP-TAP, TR-Yunanistan, TR-Bulgaristan bağlantıları ile taşınabilir.

ABD'nin asıl planı ise Chevron ve Conoco'nun görevlendirildiği bir misyon çerçevesinde, sadece Türkiye'nin değil Irak ve Suriye'nin de öne çıktığı bir şablonda, dünyanın en büyük rezervlerinden birine sahip Irak'ı petrolün ana noktası yapmak, Suudilere, Katar'a BAE'ye ders vermektir. Irak petrolünü Kerkük Banyas boru hattı ile Akdeniz'e indirmek ABD planıdır. Eğer Kerkük-Ceyhan tekrar hızla devreye alınmazsa Türkiye'nin önemi azalır tartışmaları sürerken gelen TPAO BP CONOCO anlaşması ile TPAO'nun büyük Kerkük sahasındaki petrol ve gaz sahalarına ortak olması en azından ABD zorlamasıyla Bağdat'ın inadının kırıldığını göstermektedir. ITP boru hattı zamanında 1.8 milyon varil/gün taşımıştır, Banyas hattının neredeyse 3 katıdır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, ITP boru hattı anlaşması yapılmadan Kerkük Hayda petrol boru hattının da gündeme gelmesinin engellenmesidir. Irak petrolü öncelikle Türkiye üzerinden piyasalara çıkmalıdır, bu ABD ve BM'nin bize borcudur, 1991'de ilk Körfez Savaşı'nda hattı tek taraflı olarak kapatmanın bedeli bugünkü fiyatlarla 150 milyar doları geçmiştir.

Irak, bir an önce Basra'dan Ceyhan'a uzanacak şekilde ITP hattını genişletmeli, buna ek olarak yine Basra'dan Türkiye'ye uzanacak, önce Türkmen Kürt bölgesinden başlayacak şekilde bir doğal gaz boru hattını da hızla inşa etmelidir. Kapasite en az 10 milyar metreküp olmalıdır ki İran gazı yerine geçebilmelidir.

Bu keşmekeşin içinde, pas tutmuş Kıbrıs sorununun yeniden gündeme gelmesi manidardır. Akdeniz gazını Güney Kıbrıs kendi adına markalaştırmak istemektedir, Türkiye Kuzey'in hakkı verilmeden bu "doğal gaz intihali" dönemine izin vermemelidir. Doğu Akdeniz gaz oyununa acilen dönmek durumundayız, sondajlar hemen başlatılmalı ve Akdeniz'de Mavi Vatanımızdan çalan büyük yalanlar üzerine kurulu Yunan tezleri çürütülmelidir

ASBÜ Kıbrıs

*Doç. Dr.
Emine Gözügüzelli*

NATO'NUN KIBRIS KONUSUNDAKİ YERİ

20'nci asrın Kıbrıs meselesi jeopolitik ortamı ile 21'nci asrın jeopolitik dengeleri arasında ciddi dönüşümler gerçekleşmiştir. 1950'li yıllarda Türk -Yunan münasebetleri oldukça gergin sürece doğru girdiği dönemde İngiltere Türkiye'nin NATO'ya girişini dahi istemiyordu. Zira İngiltere Türkiye'nin Ortadoğu'da kendi düzenine göre dizayn edilen bir ülke olmasını istiyordu. Ancak Kore Savaşı çıkması üzerine ABD İngiltere'nin bu itirazlarından vazgeçmesini sağlayarak İngilizleri Türkler konusunda ikna ettiler. İsrail'in 1948'de bağımsızlık ilanı ve Ameirka'nın özellikle başkan Eisenhower'in yönetimi ile tamamen Ortadoğu güvenliği denilerek İsrail güvenliğine yöneldikleri bir ortamda politika sergiledi. Eisenhower döneminde kurulan Mutual Security Agency birimi direktörü özel görev ile tüm Ortadoğu'yu ziyaret etti. Özellikle Türkiye ve İsrail'i de ziyaret kapsamına alındı. Bu amaçla ABD Dışişleri Bakanı John Foster Dulles'in 20 günlük Ortadoğu programında ortaya çıkardığı sonuç raporunda bölgesel bir savunma teşkilatı konusunda bölge halkları ve hükümetlerinin isteğinden alınması gereken bir konu idi. Bununla birlikte Orta Doğu halkları ve hükümetleri kendilerini doğrudan doğruya batılı bir savunma örgütüne bağlamak istememekte idi. Bu dönem yapısı içinde bölgenin en güçlü devleti Türkiye idi ve Türkiye'ye yapılan ziyaretle Orta Doğu bacağında kurulacak yeni teşkilatın temel taşı ancak Türkiye olabilirdi. Amerika bu konudaki talebini Türkiye'ye ilettiler. Ortadoğu ülkelerinin Türkiye'ye olan güveni sonucunda Türkiye-Pakistan (Karaçi anlaşması), Türkiye Irak İşbirliği Anlaşması(1953) bunlar olurken Mısır Türkiye'ye tepki göstermekte bölgede Arap Birliği hayali içinde olanlar Türkiye'yi protesto etmek istiyordu. Türkiye bu adımlarını atarken Bağdat Paketi çerçevesinde dost ülkeleri toparlamakta idi. Bu anlaşmalar karşısında Suriye-Mısır-Suudi Arabistan ortaklığı vardı. Bu pakt NATO'nun bölgedeki

boşluğunu kapatması için Türkiye'nin ekseninde bir toparlayıcı ittifak sistemini bize gösterdi. Ama diğer taraftan Eisenhower doktrini çerçevesinde Türkiye'nin tamamen askeri yardım ve işbirliği programının parçası haline getirilmesi ardından Truman doktrini çerçevesine evrimleşti. Artık herşeyimiz Amerika'nın verdiği, söylediği eksende idi. Ne de olsa Ortadoğu'da içten içe komünizm tehlikesine karşı durulması hedeflenmişti..Türkiye Yunanistan arasında 1955 yılından sonra 6-7 Eylül olayları olarak da bilinen zaman dilimindeki süreçteki gerilimlerde ABD Türkiye ve Yunanistan'a yaptığı yardımları devamla önüne getirim ".....ısrarla Türkiye ve Yunanistan'ın halihazır anlaşmazlıkların işbirliğinin müessiriyetine halel getirmemesini temin zımında her türlü gayreti sarfetmelerini ehemmiyet ve ısrarla talep etmekte" olduğunu belirtiyordu. O dönem Kıbrıs konusunda Türkler Rumlara saldırıyor diye dünyaya servis edilen haberler çıkarılmıştır. Türkiye'nin bu konularda yanıtlar vermesine zorlanmıştır. NATO 20 Mart 1957'de NATO tarafından yapılan gayri resmi açıklamada NAO Genel Sekreteri Lord Ismay'ın Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'a gönderdiği mektuplarda "NATO'nun adadaki kriz için arabulucu rolünde olabileceği" teklifinde bulunduğu görülmektedir. Taraflar Paris'te bir araya getirilmiş olsa da NATO bünyesinde bir uzlaşma sağlanamadı.

1958 hadiseleri devam ederken adada, NATO bu kez Eylül ve Ekim aylarında Kıbrıs uyuşmazlığının tarafı olan Türkiye,İngiltere ve Yunanistan arasında tekrar arabuluculuk yapmak istedi. Hedef NATO üyelerinin de katılması ile bir yuvarlak masa toplamaktı. Ancak Yunanistan'ın bunu reddedi ve masa toplanamadı. Ama diğer taraftan Yunanistan NATO değil BM zemininde self determinasyon ilkesi ile adanın kendisine verilmesini istiyordu.

Pariste Aralık 1958'de NATO toplantısı gerçekleştikten sonra dönüşte 29 Aralık 1958'de Fatin Rüştü Zorlu dönüşte İstanbul'da verdiği demeçte "....noktai nazarların teklifi için daha çalışmak lazımdır" demiş ve amacın "muayyen bir iklimin ve asgari anlaşma imkanlarının sağlanması olduğunu" açıklamıştır.

Türk-Yunan Başbakanları 5-11 Şubat tarihleri arasında Zürih'de bir araya geldi ve başbakanlar nezdinde Zürih anlaşmaları imzalandı. Ardından dışişleri bakanları İngiltere'ye gitti. Türkiye adanın garantörü olarak artık devreye gireceği bir dönem başlamıştı. İkinci Londra konferansı'nda çerçeve tamamlandı 1960 Ortaklık Cumhuriyeti Garantörlük Anlaşması tümü ile kabul edildi. Ancak bu ortaklık yalnızca 3 yıl yaşadı. 21 Aralık 1963 hadiselerinden sonra Rumlar Lefkoşa saldırıları genişledi. 27 Aralık 1963'te adada İngiliz tümgeneral himayesinde üçlü bir kuvvet kuruldu.

Türkiye'nin politikası adada güven ve deniz tesisleri idi. 15 Ocak 1964'te İngiltere tarafından Londra toplantısı tertip edilmesi bu kriz karşısında önerildi. İngiltere yeniden devrede idi. Bu toplantıda Kıbrıs'ta bir NATO Kuvveti kurulması görüşüldü. Fakat Rumlar meseleyi BM zemininde çözme ısrarı yürüttüler. Adada NATO'nun Ankara, Atina ve Lefkoşa'da NATO askeri gücü olmasını en çok isteyen İngiltere idi. İngiltere ayrıca Avrupalı bir arabulucu öneriyordu. Bu konferans sonuç veremedi ve 31 Ocak 1964'te dağıldı. Dışişleri Baka-

nı F.C. Erkin İstanbul'da 2 Şubat 1964'te verdiği demeçte "Londra konferansında sükun ve güvenliğin tesisi ve Türk cemaatine tam garantiler sağlanması hedefinin güdüldüğünü açıkladıktan sonra "Londra Konferansı ilk izhari safhası bitmiştir. Bütün Kıbrıs adasında tam bir emniyetin sağlanması zarureti hakkında görüşümüz kabul edilerek adada Amerika dahil olmak üzere bazı NATO müteffiklerimizin de iştiraki ile halem teminatçı üç devletin (Türkiye, Yunan, İngiliz) kuvvetlerinin müteşekkil barış kuvvetinin 10.000 kişilik bir kuvvet seviyesine yükseltilmesi kararlaştırıldı. İçinde Türkiye'nin de temsilcisi bulunacak bir sivil organ bu kuvvetin komutanına idari konularda direktif verecekti. bu suretle rumların Kıbrıs Türklerinin hak ve menfaatlerini zedeleyici hareketlerine artık imkan bırakılmamış olacaktı...Ancak tüm bu çalışmaların önünü Makarios kesti.

Ve o Makarios 1960 Ortaklık Cumhuriyeti'nin Rum-Yunan'ın Helen milliyetçiliği temelinde ileri sürdüğü Megali İdea hedefleri içine Kıbrıs'ın Yunan adası olma çabaları neticesinde sadece üç yıl yaşamasını sağladı. 1963'te Türkler Kasım ayında Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Makarios'un önerilerini red edince Türklere 11 yıl sürecek acımasız hunhar saldırılar başlatıldı. Türkiye ve Yunanistan arasında patlak veren bu kriz NATO için de kriz haline geldi.

1970'li yıllarda NATO Genel Sekreter Joseph Luns'un liderliğinde geliştirilen Luns Doktrini, iki üye ülkenin adadaki hak iddialarının NATO'nun askeri entegrasyonuna zarar vermesini önlemeyi amaçlamıştır. Doktrin, 1955'lerden beri NATO'nun Kıbrıs konusunda arabulucu olma rolü üzerine diplomatik arabuluculuk mekanizması kurulmasını ve askeri planlamaların aksatılmamasını öngörmüştür. 15 Temmuz

1974 Cuntası yani Yunanistan'daki askeri cuntanın adayı ilhak etmek amacıyla gerçekleştirdiği darbe, ittifak içi dengeleri tamamen sarsmıştır. Türkiye, garantörlük haklarını kullanarak Barış Harekati'nı düzenlemiştir. NATO, bu süreçte taraflara doğrudan askeri bir müdahalede bulunmamış; önceliğini iki müttefikin topyekûn bir savaşa girmesini önlemeye ve diplomatik ateşkes zeminini hazırlamaya vermiştir.

Türkiye, 1974 sonrasında Kıbrıs'taki soydaşlarının haklarını korumayı milli bir dava olarak görmüş ve adadaki askeri varlığını haklı bir meşruiyet zeminine oturtmuştur. NATO platformlarında, Kıbrıs Türklerine yönelik hak ihlallerini sürekli olarak gündeme taşımıştır. Türkiye, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY) NATO üyeliğini son dönemlerde gündeme getiren ve silahlanan yapısı karşısında "adadaki silahlanmaların uluslararası anlaşmalara aykırı ilerlediğini ve Kıbrıs Türklerinin haklarına karşı bir oldu bittiye izin vermeyeceği" yönünde mesajlarla karşı tavırla ilerletmekte iken BM Genel Sekreteri Gutters'in özel temsilcisi Bayan Maria Holgoun'un Kıbrıs konusunda taraflar arasındaki özel temsilci rolü kapsamında yaptığı açıklamalarda tarafları cesaretli olmaya ve NATO güvenliğine yönelmeleri konusunda açıklamalarda bulunduğu Rum basınında iddia edilmiştir. Bilindiği üzere Yunanistan, 1950 ve 1960'larda adanın kendisine bağlanmasını öngören Enosis politikasının hamiliğini yapmıştır. 1974 Barış Harakâtı sırasında NATO'nun Türkiye'nin askeri

operasyonunu engellemediğini iddia ederek ittifakın askeri kanadından ayrılmıştır. Ancak bu ayrılığın kendi aleyhine stratejik boşluk yarattığını fark ederek, yine Türkiye'nin onayıyla 1980 yılında askeri kanada geri dönmüştür. Öte yandan Batı İttifakı İçin "Batmayan Uçak Gemisi": Bu üsler, İngiliz toprağı statüsünde olsalar da fiilen NATO'nun Orta Doğu ve Doğu Akdeniz'deki operasyonel gücünü tamamlamaktadır. Özellikle Ağrotur Hava Üssü ile Ayios Nikolaos'taki sinyal istihbaratı (SIGINT) tesisi, NATO'nun güney kanadının ve müttefiklerin (özellikle ABD) bölgedeki en önemli gözetleme ve lojistik merkezidir. Son dönem krizlerinde bu üsler sıkça kullanılmıştır. Enerji jeopolitiği kapsamında artık NATO içinde enerji güvenliği başlığı altında askerileşme ötesinde adımlar vardır. Ve NATO'nun odağı haline gelen doğu Akdeniz vardır. NATO ve Washington yönetimi, Doğu Akdeniz'deki bu askeri ve enerji boşluğunu kapatmak amacıyla tarih boyunca çıkarlarını koruyacak haritaları üretmiştir.

1964 yılındaki Acheson ve Ball planları adaya doğrudan bir NATO gücü yerleştirmeyi amaçlamış ancak dönemin lideri Makarios tarafından reddedilmiştir. 2004 Annan Planı ile adayı tek çatı altında birleştirip Avrupa-Atlantik güvenliğine entegre etme çabası da Rum tarafının "hayır" oyu ile sonuçsuz kalmıştır. Crans Montana süreci Rumlar tarafından çökmüştür. Tüm bu uzakere süreçleri başarısız adımları sonrasına 2019'dan itibaren Amerika'nın GKRY üzerinde silah ambargosunu aşamalı kaldırması ve bugün cephanelik durumuna getirmiştir. Dikkat çekilmektedir ki bu kez Rumlar NATO'ya evet politikası gütmektedir. Zira temelde hedefleri Garantörlük anlaşmasının kaldırılmasıdır. Nato içinde Türkiye'nin müdahale hakkını önlemektir. Tarihi 1955'lerden beri NATO içinde Yunan vetosu çerçevesinde Türkiye'nin NATO ekseninde adım atması engellendi. NATO'nun Kıbrıs'a dahil olmak istediği hiçbir dönemde NATO adada uzlaşma huzur güvenlik sağlayamadı. Garantörlük anlaşması ile Türkiye'nin özel yetki sahibi olduğu özel statüsü bulunan bir uluslararası anlaşmanın ne derece hukuken özgün olduğu aşikardır. Bugünün BM sisteminde askeri müdahale hakkı sadece Güvenlik Konseyi kararı ile söz konusudur.

Ama garantörlükte Türkiye'nin tek yanlı bu hakkı kullanma özgürlüğü vardır. Garantörlükten vazgeçilmemesi hem güvenlik, hem jeopolitik hem de istikrar açısından önemlidir. NATO'da ancak iki ayrı eşit egemen ve eşit uluslararası statü ile adada iki tarafın ayrı ve yan yana yer alabileceği statüde üye olunabilir. KKTC'de NATO'ya alınsın. Bunun tartışılması gerekir. Toprak tavizi devri artık kapanmıştır. Bu kırmızı çizgidir. Ötesinin değerlendirilmesi ne tarihi tecrübelerle ne bugünün jeopolitik riskleri altında mümkün olamaz Hele de. İsrail-GKRY-Yunan arasındaki ittifak sistemi ve bugünün ortadoğu şekillenmesi içinde İsrail'in yayılımcı siyonist hedefleri dahi Kıbrıs adası üzerinde askeri ve sivil yapılanmaları dikkate alındığında neden NATO olamaz yeterlidir. Bu nedenle bugün NATO ekseninde Kıbrıs meselesinin çözümü sadece KKTC'nin tanınması ve NATO'ya Türkiye ile üye olması halidne olabilecektir. Ötesi büyük bir stratejik ve siyasi yanlış olur, bedeli ağır olur. Türkiye'nin garantörlüğünden vazgeçmek tarihi iflas olur. Buna izin verilmeyeceği Kıbrıs Türk iradesinde ve Türkiye'de aşikardır. Bu gerçeklik temelinde Doğu Akdeniz'e bakış güvenliğinin, barışın, istikrarın adı olacaktır.

*Prof. Dr.
Ali Fuat Gökçe*

JEOPOLİTİK DENKLEMİN GÜNCEL ADRESİ “HÜRMÜZ BOĞAZI”

Hürmüz Boğazı ABD-İran-İsrail Savaşı'ndan önce çoğunlukla petrol gemilerinin geçtiği ve Körfez ülkeleri ile İran ve Irak'ın âdeta can damarı olan bir su yolu olarak gündemdeydi. Hürmüz Boğazı'nın kapanması akıllardan dahi geçmezken ABD ve İsrail'in İran'a saldırı başlatmaları üzerine İran tarafından siyasi anlamda ve kendisi açısından oldukça isabetli bir strateji olarak gemi trafiğine kapatıldı. Savaş öncesinde Boğaz'dan her gün 150'ye yakın tankerler başta olmak üzere diğer ticari gemiler geçerken savaşla birlikte bu sayı kimi günler tamamen durmuş, savaşın

çeşitli evrelerinde ise çift rakamlara çıkmayacak şekilde gemi geçişleri olmuştur. Tabi bu durum özellikle petrole dayalı ekonomik sistemleri olan Körfez ülkeleri başta olmak üzere petrol ithalatına dayalı devasa ekonomileri de olumsuz yönde etkiledi. Petrol fiyatlarının yükselmesi karmaşık ekonomik sistemler bağlamında sadece enerji sektörünü değil tüm sektörleri olumsuz yönde etkilemeye başladı. Fiyatları artışı ülkelere göre farklılık arz etse de yine ekonomik ilişkilerin dinamiği gereği tüm ülkeler az ya da çok etkilendi.

Hürmüz Boğazının ekonomik etkileri rakamsal olarak değerlendirilse de esas olan jeopolitik önemi ve İran'ın elindeki bu kozu askeri ve siyasi stratejiye dönüştürerek kendisine saldıranlar hakkında Dünya kamuoyu nezdinde olumsuz algı oluşmasını sağladı. Bu savaşta aktörler ABD-İsrail ve İran gibi görülse de aslında esas aktörler İsrail ve İran olduğu savaşın öncesindeki gelişmelerden ve izlenen stratejilerden açık bir şekilde görülmektedir. İsrail'in İran Dini Lideri Hamaney'in öldürülmesiyle birlikte İran'ın dağılabileceği şeklindeki yanlış değerlendirmesi ya da kasıtlı olarak düzenlenen istihbarat raporlarıyla ABD Başkanı Trump'ı saldırıya ikna etmesiyle başlayan savaş İsrail ve ABD'nin hiç beklemediği şekilde gelişti. Tabi bu durum sahayı ve jeopolitiği tam olarak bilmeyen birçok analist tarafından da yanlış değerlendirildi ve İran'ın kısa süre içinde teslim olacağı yorumları yapıldı. İsrail istihbarat örgütü MOSSAD'a yapılan güzelleme-

ler İran'da dini liderin öldürülmesine rağmen dağılmaması ve üstelik toplumun devletin etrafında kenetlenmesi adete çökmüş oldu. İran kısa sürede toparlanarak karşı saldırıya geçti ve ilk olarak ABD uçaklarının havalandığı ve füzelerinin fırlatıldığı, radarların olduğu Körfez ülkelerindeki ABD üslerine ve İsrail'e karşı saldırı başlattı. İran'ın bu stratejisi yine Batı merkezci analistler tarafından kabul edilmedi ancak salt askerî açıdan oldukça isabetli bir stratejiydi. Askerî açıdan en yakındaki tehdidin bertaraf edilmesi her zaman kabul edilebilir bir stratejidir. İran İsrail'e yoğun şekilde saldırarak adeta İsrail'in demir kubbesini çökertti ve İsrail'de beka sorunu oluşmaya başladı. İran savaşın ilerleyen günlerine ise Hürmüz'ü kapatarak ABD ve İsrail'i siyasal alanda adeta köşeye sıkıştırdı. Trump savaşın başındaki siyasi hedefini tadil ederek daha önce açık olan ve savaşla beraber kapanan Hürmüz'ü açmayı siyasi hedef olarak belirledi.

İran bu savaşta dünya savaş tarihinde ilk kez gerçekleşen sadece “Hava Taarruz Sistemlerini” yoğun ve etkili şekilde kullanarak muharebe sahasını lehine çevirdi. Tabi ki ideal olan hem hava savunma hem de hava taarruz sistemlerinin aynı derecede güçlü olması gerekirken hava savunma sistemi güçlü olan ve İsrail’in bölgedeki varlığının ve güvenliğinin yegane unsurlarından sayılan “Demir Kubbenin” İran füzeleriyle delinmesi, ABD radarlarının yok edilmesi savaş tarihinde oldukça güçlü hava taarruz sistemleriyle sonuç alınabileceğini İtalyan General Giulio Douhet’in (1869-1930), 1921 yılında yazdığı “Hava Hakimiyeti” eserinde belirttiği “hava hakimiyetini ele geçirmenin zaferi garantileyeceği ve sivil halka yönelik stratejik bombardımanların düşman iradesini kırarak savaşı hızla sona erdireceği” tezinin bir bütün olarak olmasa da büyük oranda test edilmesini sağladı. ABD Hürmüz’ü açık ve güvenli hale getirmek amacıyla İran’ın Hürmüz kıyılarındaki

askeri üslerini ve kıyılara gelen karayolları ve demiryolları ile köprüleri imha etmeye başladı. Aynı zamanda da daha önce uyguladığı ablukaya yeniden başladı. ABD abluka ile “Ekonomik yönden yıpratma stratejisi” uygularken, Hürmüz kıyılarına saldırarak kıyıları askeri tabirle “Yumuşatma Stratejisi” uyguluyor. Bu strateji ile ABD’nin hava saldırılarıyla sonuç alamazsa kara harekâtına yönelik hazırlık yaptığı husus akla gelmektedir. ABD’nin kara harekâtı yapacak gücü bulunmaktadır. Yani amfibi harekât, hava indirme ve uçar birlik harekâtı yapabilir. Ancak bu harekâtı İran derinliklerine kadar başarıyı genişletebilir mi ya da elde ettiği kıyı başı diye tabir edilen yerleri ne kadar süre elinde tutabilir sorusu akla gelmektedir. Yine kıyı başı tutulsa bile İran’ın Hürmüz’den geçecek gemilere ülke derinliklerinden yapacağı saldırıları engelleyebilecek mi sorusunun cevabının mutlaka ABD Ordusunun kurmay kadrosu tarafından incelenmesi gerekmektedir.

ABD Başkanı Trump'ın son yaptığı açıklamalarda Hürmüz'de güvenliği sağlamanın bedelini ilgili ülkelerden tahsil edeceğimiz mealindeki açıklaması aslında "Malumun ilamıdır." ABD'nin İran politikasının temelinde hiçbir zaman İran halkının demokratik bir rejime kavuşması yer almamıştır. Eğer İran halkının demokratik haklarını gerçekten savunsaydı,

İran ile benzer siyasi yapıya sahip olan Körfez ülkelerinin halklarına da demokrasi götürmek istemesi gerekirdi. Ama o ülkelerden para kazanırken İran'dan kazanamayan ABD'nin esas niyetinin İran petrolü ve Hürmüz'deki gemi trafiğinden elde edeceği kazanç olduğu Trump'ın ağzından çıkan kelimelerle ilan edilmiş oldu.

Sonuç olarak ABD'nin İsrail'in aklına uyararak başlattığı savaş kendisini özellikle Hürmüz üzerinden küresel anlamda sıkıntıya sokmuş ve bu durumu eski haline çevirmek amacıyla uygulamaya çalıştığı stratejilerle her gün farklı bir çıkmaza girmeye başlamıştır. İran ise coğrafi konumunu çok iyi analiz ederek jeopolitik üstünlüklerini doğru stratejilerle uygulayarak sahada ve masada üstünlüğü ele geçirmeye çalışmış ve bunda da ABD'ye nazaran başarılı olmuştur. ABD ve İsrail savaşın başındaki "Siyasi Hedeflerinin" uzağında kalırken, İran siyasi hedefini şu an için gerçekleştirmiş bulunmaktadır.

Jeopolitik Öngörü Enstitüsü Başkanı

*Doc. Dr.
Güray Alpar*

TÜRKİYE’NİN DEĞİŞEN GÜVENLİK MİMARİSİ VE NATO

6-7 Temmuz 2026 tarihleri arasında Ankara’da düzenlenen ve güvenlik konusunda geleceğe yönelik önemli kararların alındığı NATO Zirvesi, tüm dünyada gündem olmuş ve olmaya da devam edecek gibi gözüküyor. Bu zirvede alınan kararların önemli sonuçları olacağı muhakkak. Zirvede öne çıkan ülkelerden birisi de şüphesiz, son dönemde güvenlik ve savunma alanında gösterdiği muazzam gelişmelerle, Türkiye olmuştur. Bu vesile ile Türkiye-NATO ilişkilerini ve geleceğini güvenlik çerçevesinde akademik olarak değerlendirmek faydalı olacaktır. Kişilerin, toplumun ve devletin her türlü tehlike, tehdit ve endişelerden uzak, korkusuzca yaşama durumu ve algısı olan güvenlik, tarih boyunca her dönemde ön planda tutulan ihtiyaçlardan birisi olmuştur. Günümüz ortamında ise güvenlik sadece askeri alandan çıkarak, çevre, sağlık, teknoloji ve ekonomi gibi geniş ve entegre alanları kapsayan bir yapıya dönüşmüştür. Şüphesiz bir güvenlik yapılanması olan NATO’nun da bunun dışında kalması mümkün değildir. Yine bu dönemde Türkiye’nin gerek güvenlik anlayışında gerekse jeopolitik alanda, güvenlik mimarisini etkileyen belirgin bir paradigma dönüşümü yaşadığı görülmüştür. Bu dönüşümün bariz bir şekilde askeri kapasitenin de önüne geçerek, diplomasi, istihbarat, teknolojik alanları ve siyasal karar alma süreçleriyle bir araya geldiği ve bu suretle bölgesel ve küresel kırılganlıklara karşı daha dayanıklı

lı bir yapıya evrildiği de görülmüştür. Bu noktada göze çarpan en önemli husus ise soğuk savaş dönemine ait çakılı söylem ve politikaların terk edilmesi ve artık daha esnek bir şekilde tehdit ve fırsatlara uygun şekilde tepki gösterecek dizayn edilebilme kabiliyetine erişmek olmuştur. Diğer taraftan dünyadaki birçok ülkenin, hala güvenlik alanındaki gelişme ve değişimlerin farkına varamadığı ve gerekli dönüşümleri gerçekleştirmenin oldukça gerisinde kaldığı görülmektedir. Değişim, bir şeyin var olan konumundan başka bir duruma geçmesi halini ortaya koyar. Ancak unutmamak gerekir ki değişim istenmese de gerçekleşebilecek, gelişim bir seçenek olarak karşımıza çıkar. Gelişmek ise bir anlamda dönüşümdür ve görünüşte olmanın dışında içsel bir süreçtir. NATO aldığı bu kararlar ve yarattığı dönüşüm isteği ile acaba bu içselleştirmenin hangi noktasındadır. Bir güvenlik örgütü olarak NATO temel anlaşma metnini 12 devlet imzalamıştı ve 24 Ağustos 1949 tarihli anlaşma artan Sovyet tehdidini karşı oluşturulmuştu. **Ancak bir analize tabi tutulduğunda, bunun aslında İngiltere ve ABD’nin, Sovyetlerle arasına bazı devletleri koymak ve bir anlamda tampon bölge oluşturmak amacıyla oluşturulduğu ve amacı gerçekleştirmek için yetersiz olduğu görülecektir. Nitekim daha sonraki dönemde üye sayıları artırılarak belirgin bir dengenin sağlandığı görülmüştür.**

Açıkça Türkiye'nin NATO'ya girişi, o döneme ilişkin bariz Sovyet tehdidi nedeniyle bir zorunluluk olarak gerçekleşmişti. Ancak tehdit altında olan sadece Türkiye değildi. Sovyet talepleri 20 Aralık 1945 tarihinde TBMM oturumunda gündeme gelirken, Meclis Başkanı olan Kazım Karabekir tarafından yapılan şu jeopolitik değerlendirmenin (TBMM Zabıt Cerridesi, Dönem: VII, Cilt: 20, s. 259) günümüzde de geçerli olduğunun bilinmesi gerekiyor: "... Kars yaylasına hâkim olmak, demek, Anadolu istilasını yanında, Dicle ve Fırat'ın boyunca, Akdeniz ve Basra Körfezine inen yolların tepesine hâkim olmak demektir. Kars yaylası oralara inecek büyük seli tutan biricik settir, milli belkemiğimizdir. Kırdırırsak mahvoluruz. Boğazlar; milletimizin hakikaten boğazıdır. Saldırtmayız. Sonuna kadar çarpışırız."

Türkiye NATO'ya üye oldu. Çünkü Türkiye'nin ve boğazların kaybı Avrupa ve Ortadoğu coğrafyasının Sovyetler kontrolüne girmesi anlamına geliyordu. Sovyetler Birliği'nin ve Karadeniz'in hemen güneyindeki, güçlü bir kara ordusuna sahip olan Türkiye sayesinde Avrupa ve ABD soğuk savaş döneminde güvenliğini sağladı. Bir ülkenin bir ittifaka katılması belli beklentileri de beraberinde getirir. Peki Türkiye açısından böyle bir ittifaka katılmak neler sağladı? Neler kaybettirdi? Şüphesiz Türkiye bu ittifak ile bazı eğitim ve teknik yardım programlarına dahil oldu. Bu bir kazanım olarak görülebilir. Ancak verilen eğitimlerle beraber, bazı kurumlarının kontrol

altında tutulması ve toplumsal yapının kontrolüne yönelik operasyonlara sahne olması da bir gerçek. Diğer yandan kendisine II. Dünya Savaşı'ndan kalma ve elde tutma maliyeti yüksek olan bazı hantal sistemlerin de yardım adı altında verildiğini de biliyoruz. Kısacası aynı ittifak içerisinde yer almasına rağmen, Türkiye çoğu zaman tam eşit bir ülke olarak görülmedi, terör olayları başta olmak üzere yalnız bırakıldı, hatta bazı konularda terör örgütlerine destek sağlandı, yaptırım ve kısıtlamalara maruz kaldı. Bu anlamda özellikle teknolojik yönden gelişmesinin ve ileri düzey teknolojiye sahip olmasının örtülü bir şekilde engellendiği de bugün daha iyi anlaşılmaktadır.

Bu tür ayırıcı yaklaşımların özellikle soğuk savaş dönemi sonrası Türkiye ve çevresinde gerçekleşen ve bölgesel istikrarı bozan olaylarda daha da arttığı görülmüştür. Her şeyden önce bir ittifak içerisinde güven oldukça önemlidir. Yıllardır NATO içerisinde güçlü bir ülke olan Türkiye'nin, bir NATO ülkesi olduğunu unutan ülkeler ve liderlerinin mevcut olduğu yapılan açıklamalardan açıkça anlaşılmaktadır. Bu liderlerin ve yöneticilerinin konuşmaları ve kararları, bazan o kadar sınırları zorlamaktadır ki Türkiye'deki her gelişmeyi, her ilerlemeyi düşmanca bir ifade ile yorumlamakta sonra da kendi güvenliği söz konusu olduğunda Türkiye'nin stratejik ve jeopolitik öneminden bahsedilmektedir. Nitekim ABD Başkanı Trump, yaptırımların kaldırılmasına yönelik bir konuşmasında, bazılarının Türkiye'nin bir NATO ülkesi olduğunun farkında olmadığını, vurgulaması da bu yüzdendir. Bu anlamda 2026 Ankara NATO Zirvesi bir dönüm noktasıdır. Bu zirve Türkiye'nin kendini ve gücünü, tarihi ve kültürü ile tanıması ve ortaya koymasısıdır. Bu zirve NATO ittifakı ülkelere

Türkiye'yi nasıl tanımları gerektiğini göstermek, Türkiye'yi koymaları gereken yeri göstermektir. Türkiye'nin bütün engellere rağmen ayakta kaldığının ve belirli noktaları çoktan aştığının göstergesidir. Her şeyden önce bu zirve güvenlik için Türkiye'nin size değil ağırlıklı olarak sizlerin Türklere ihtiyacı olduğu mesajıdır. Bu zirve Türkiye'nin yeni dönemi ve insani güvenlik mimarisini BM Yasasının ortaya koyduğu şekilde, en iyi anlayan ve buna göre gereklerini yapan ülkelere birisi olduğunun anlaşıldığı bir zirvedir. NATO'nun savunma amaçlı bir güvenlik örgütü olduğu gözden uzak tutulmamalı ve NATO'nun güvenlik mimarisi, uluslararası barış, güvenlik ve refahı artırmaya hizmet edecek tarzda ve herhangi bir ülkeyi peşinen ötekileştirmeden ortaya konulmalıdır. Doğal olarak Türkiye, eşit bir şekilde güvenliğinin gerektirdiği yapılara dahil olacaktır. Ancak bu hiçbir zaman her ne olursa olsun mantığı çerçevesinde gerçekleşmeyecek ve Türkiye'nin milli gereksinimlerinin önüne geçmeyecektir.

Erdoğan Karakus

F-35

Türk Hava Kuvvetleri'nde F-35 uçağıyla ilgili çalışmaların takibi 1993 yılından beri devam etmiştir.

Hava Kuvvetleri'nin ihtiyaçlarının tesbit merkezi, Plan Harekat Dairesi, AR-GE Şubesidir. Uçakla ilgili gelişmeler takip edilerek yapılacak planlama, önce ileride F-4 uçaklarının devre dışı bırakılması, daha sonra da, gövde ömrünü dolduracak, F-16 uçaklarının yerini alacak şekilde 100 uçağın temini düşünülmektedir.

O sırada Avrupa ülkeleri Sovyetler çöktüğü için yeni uçağa pek istekli değillerdi. Sonuçta; Türkiye 1998 yılında F-35 alımı için anlaşmaya katıldı. Bu arada Türkiye'deki 11 firma, üretim sonlanıncaya kadar, her F-35 uçağı için 935 parça üreterek 11 milyar \$ kazanacaktı.

Ayrıca, Hava Kuvvetleri'nin Eskişehir'deki İkmal Bakım Merkezi'nde bölgedeki F-35'lerin ömür boyu bakımı yapılarak, uzun sürede 16 milyar \$ gelir temin edilecekti. Ancak S-400 alımı, haksız bir şekilde CAATSA uygulanmasına neden oldu.

Özellikle S-400 sadece hava savunma silahıydı. Saldırı silahı değildi. Olay siyasiydi. Altı F-35 uçağı için 1,4 milyar \$ ödenmişti. Belirli oranda pilot ve bakımcı eğitimi tamamlanmıştı.

Türkiye tekrar F-35 programına katılmak istemektedir. Bu suretle Türkiye'de parça üretimi için büyük yatırım içinde en takatlı motordur. 43000 librelilik gücü vardır. Gücü artıran da ısıdır. Isı artınca da, her ne kadar ısıyı azaltma tedbirleri alınsa da, gelişmiş ısı radarında görünme olasılığı yüksektir.

Tek motorun yarattığı kaza risklerini ve ısı görüntüsünü azaltma için Trump çift motorlu süper F-35 yapılmasını istemiş, ancak astarı yüzünden pahalı düşüncesiyle şimdilik vaz geçilmiştir. Onun yerine radar görüntüsü olsa da, 4500 kilo zırh delici bomba ve daha uzun menzilli hava-hava füzesi taşıyan F-15 uçağı üretimine karar verilmiştir.

Kaan uçağı şimdilik iki F-16 motoruyla uçağın- dan, F-16 motoru ısı izi fazla olmasına rağmen, çift motorlu oluşu nedeniyle, her zaman tam güçle uçuşu gerekli olmayacağından ısı izi, tek motorlu uçaklara göre daha az olacaktır. Kendi motorlarımızı ürettiğimizde yapılacak çalışmalarla ısı izi oldukça azaltılmış duruma getirilecektir.

İran-ABD/İsrail savaşı, hem saldırı hem de savunma amaçlı füzelerin etkin kullanımını artırmıştır.

Özellikle sığınakta olmayan, yanıcı hedefleri Kamikaze ihalar, dronların rahatlıkla vurması uçakların yanında bu tür silahların değerini artırmıştır.

Türkiye'nin hava savunma amaçlı Çelik Kubbe- yi geliştirmesi, büyük ölçekte kuvvet çarpanı hamlesi olmuştur.

Diğer gelişmelere ilave olarak, İHA'lar, "Hayalet" zırh delici bomba, Tayfun, Yıldırım Han uzun menzilli füzelerimiz, dost güven, düşmana korku vermiştir.

Amacımız barışı caydırarak sağlamaktır. Bu konuda emeği geçenleri gönülden kutluyorum.

Gerçeklerin Halkımıza duyurulması konusunda gayret gösterenleri de gönülden kutluyorum.

OSTİM Teknik Üniversitesi Öğr. Üyesi
BTMYO Md.

Dr. Özgür Tektaş

Ambargolardan Doğan Güç: NATO ÜYESİ TÜRKİYE’NİN SAVUNMA SANAYİSİNDE BAĞIMSIZLIK YOLCULUĞU

“Milletlerin bağımsızlığı, yalnızca sınırlarını koruyabilmesiyle değil; o sınırları koruyacak teknolojiyi kendi imkânlarıyla üretebilmesiyle de ölçülür. Ve tarih, yalnızca savaşları kazanan Milletleri değil; zorluklardan güç doğuran milletleri de yazacaktır.”

Türkiye 1952 yılında NATO'ya katılarak, yalnızca yeni bir askerî ittifakın parçası olmakla kalmamış; Coğrafi konumu sayesinde Avrupa ile Asya'nın kesişim noktasında, Karadeniz'den Akdeniz'e, Balkanlar'dan Orta Doğu'ya uzanan geniş coğrafyada NATO'nun güvenlik mimarisinin temeli hâline gelmiştir. Soğuk Savaş'ın en kritik cephelerinden birinde görev üstlendiği gibi NATO'nun güney kanadının güvenliğinde kritik bir rol üstlenmiştir. Kore'den Afganistan'a, Kosova'dan Balkanlar'a kadar birçok uluslararası görevde yer almıştır. Personel sayısı bakımından NATO'nun en büyük ordularından birisi olduğu gibi ittifak operasyonlarına katkı sağlamaya devam etmektedir. Ancak bu ortaklık, her zaman sorunsuz ilerlememiştir.

S400 Türkiye de sorun olurken başka ülkelerde göz ardı edilmiştir. Yunanistan S300 ler ile defalarca Türk F16'larına kilit atmıştır. Bu NATO'ya göre düşmanca tavır olarak bilinmesine rağmen en ufak bir tepki gösterilmemiştir. PKK, YPG terör örgütüne tırlar dolusu silah gönderilmesine sessiz kalınırken, Türkiye'ye terörle mücadelede yalnız bırakılmıştır. İsrail tehdit ederken NATO sessiz. Bu ittifak Türkiye'nin yükselişini engellemek için mi var. NATO Türkiye'yi kullanıp gerektiğinde atabilmeyi tercih etmiş ve tedarik bağımlısı haline getirmiştir. Türkiye'ye yapılan F35 ihanetine ne demeli? Sorumluluklarını yerine getirmesine ve parasını vermesine rağmen sistem dışına atılmış ve F35 ler verilmemiştir.

NATO müttefikliği ile Millî Çıkarların Kesiştiği Nokta ve Ambargoların Etkisi

Uluslararası ilişkilerde devletler, dostluklardan çok kendi ülkelerinin çıkarları doğrultusunda hareket eder. Türkiye'nin NATO içerisindeki yolculuğu yalnızca askeri iş birliğiyle sınırlı kalmamış; zaman zaman müttefik ülkelerle yaşanan siyasi anlaşmazlıklar nedeniyle çeşitli silah ambargoları ve savunma sanayii kısıtlamalarıyla da şekillenmiştir. Bu ambargolar, Türkiye'nin kendi savunma teknolojilerini geliştirme ve bağımsızlık hedefini hızlandırmıştır. Türkiye'nin savunma alanında dışa bağımlılığı azaltma düşüncesinin en önemli kırılma noktalarından biri, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında uygulanan ABD silah ambargosu, Türkiye için yalnızca diplomatik bir kriz değil; aynı zamanda stratejik bir uyarı niteliğindedir. Yıllardır dış kaynaklardan temin edilen birçok silah sistemi ve

yedek parçaya erişim zorlaşmış, Türk Silahlı Kuvvetleri, ihtiyaç duyduğu bazı ekipmanları kullanmakta ve bakımını sürdürmekte ciddi güçlüklerle karşılaşmıştır. Almanya federal güvenlik konseyi onaylarını bekleterek Türkiye'nin en kritik yerli projelerini yavaşlatmayı hedeflemiş örtülü ambargo uygulamıştır., ilerleyen yıllarda farklı ülkeler tarafından uygulanan bazı hava savunma sistemleri, motor teknolojileri ve mühimmat alanlarında yaşanan çeşitli ihracat kısıtlamaları, lisans engelleri ve teknoloji transferi sınırlamaları da benzer bir gerçeği tekrar hatırlatmıştır. İşte bu noktada Türkiye ulusal güvenlik açısından, yalnızca silah satın alan bir ülke olmak yerine, kendi silahını, mühimmatını üreten, teknolojisini geliştiren bir ülke olmuştur.

Bir Kararın Ardındaki Büyük Dönüşüm ve Yerli Savunma Sanayinin Temelleri

1970'lerin sonlarından itibaren Türkiye, Savunma sanayisini kurumsallaştırmaya yönelik büyük ciddi bir dönüşümün temelini oluşturmuştur. İlk yıllarda bakım ve onarım kabiliyetleri geliştirilmiş, savunma şirketleri kurulmuş, araştırma-geliştirme faaliyetleri ve mühendislik altyapısı artırılmıştır. Daha sonra özgün tasarımlar ve milli teknoloji geliştirme, lisans altında üretime başlanmıştır. Ve nihayetinde hedef değişti:

Bir Kararın Ardındaki Büyük Dönüşüm ve Yerli Savunma Sanayinin Temelleri

" Türkiye, kullandığını üreten değil, tasarlayan ve geliştiren bir ülke haline geldi. "

Teknolojik Dönüşüm Dönemi

Türkiye'ye Ambargolar Engel Değil, Motivasyon Oldu.

Tarih boyunca birçok ülke, karşılaştığı zorlukları yeni fırsatlara dönüştürmüştür. Türkiye açısından ambargolar da benzer bir etki yaratmıştır. Dışarıdan temin edilemeyen sistemlerin yerli olarak geliştirilmesi hedefi, mühendisleri, bilim insanlarını ve savunma sanayii kuruluşlarını ve üniversiteleri ortak bir amaç etrafında buluşturmuştur.

2000'li yıllardan itibaren savunma sanayisine yapılan yatırımlar hız kazanmıştır. Kamu ve özel sektörün ortak çalışmalarıyla kara, hava, deniz ve elektronik harp alanlarında birçok yerli proje geliştirilmiştir.

Bugün Türkiye;

Hava savunma sistemleri (SİPER, HİSAR, KORKUT, GÖKDEMİR, SUNGUR, GÖKSUR Vb.)

İnsansız hava araçları (KAAN, KIZIL ELMA, BAYRAKTAR TB2/TB3 ve AKINCI, ANKA ve AKSUNGUR T129 ATAK ve GÖKBAY, Vb.)

Deniz sistemleri (TCG ANADOLU, MİLGEM (ada sınıfı korvetler ve İ-sınıfı Fırkateynler) (MARLIN /MİR/ALBATROS, GEZGİN AKBA, Vb.)

Füze, roket ve akıllı mühimmatlar (GÖKDOĞAN, SOM, ATMACA, BORA, TAYFUN, MAM-L/MAM-C/MAM-T, YILDIRIM, KARAOK, CİRİT, OMTAS, Vb.)

Kara sistemleri ve zırhlı araçlar (ALTAY, FIRTINA OBÜSLERİ, KIRPI, VURAN, HIZIR, PARS, Vb.)

Radar ve elektronik harp teknolojileri (MURAD AESA),

Haberleşme, uydu ve uzay sistemleri (TÜRKSAT6 A),

Füze sistemleri (YILDIRIMHAN, BORA, ATMACA, TAYFUN Vb.),

Geleceğin silah sistemleri (Yapay zeka destekli otonom platformlar),

gibi birçok alanda kendi tasarımlarını geliştirebilen, sorunlarını çözebilen ülkeler arasında yer alarak, masada oyun kurucu durumuna gelmiştir.

Bu projelerin önemli bir bölümü yalnızca Türk Silahlı Kuvvetleri'nin ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda birçok ülkeye ihraç edilmekte, ülkeye istihdam ve ihracat açısından da katma değer sağlamaktadır.

NATO'nun Güçlü Ordularından Biri

Türkiye bugün NATO içerisinde personel sayısı bakımından en büyük ordulardan birine sahiptir. Jeostratejik konumu, operasyonel deneyimi ve bölgesel etkinliği sayesinde ittifakın güvenlik planlamasında önemli bir rol üstlenmektedir.

Bunun yanında Türkiye'nin son yıllarda be-

nimsediği yaklaşım, dışa bağımlılığı azaltarak kritik savunma teknolojilerinde daha yüksek bir yerli üretim oranına ulaşmıştır. Geldiğimiz noktada üretim %20'lerden %85'ler seviyesine çıkmıştır. Türkiye Silahlı kuvvetleri ve emniyet teşkilatında yerli ve milli silahlarını kullanmaktadır.

Yerli ve Milli üretimin artmasıyla birlikte Türkiye;

- *Ekonomik kazanç ve cari açığın azalması Savunma ihracatını artırarak ekonomik katkı sağlamıştır.*
- *Teknolojik sıçrama ve nitelikli istihdam sağlamıştır Yerli mühendislik ve teknoloji kapasitesini geliştirmiş tersine beyin göçünü başlatmıştır.*
- *Savunma alanındaki Ar-Ge yatırımlarını artırmıştır.*

uluslararası siyasette dengelerin değişmesine masada güçlenmesine neden olmuş özetle; Türkiye'nin yerli ve milli üretim hamlesiyle ekonomik olarak daha dirençli askeri olarak tamamen bağımsız küresel ölçekte sözü geçen bölgesel ölçekte ise lider haline getirmiştir. Bu gelişmeler, Türkiye'nin yalnızca kendi güvenlik ihtiyaçlarını karşılamasına değil, aynı zamanda uluslararası savunma pazarında rekabet edebilen bir üretici konumuna ulaşmasına katkı sağlamıştır.

Geleceğe Yürüyen Bir Savunma Ekosistemi

Savunma sanayisi yalnızca silah üretmekten ibaret değildir. Yapay zekâdan yazılıma, malzeme biliminden elektronik mühendisliğine, siber güvenlikten uzay teknolojilerine kadar birçok disiplinin birlikte gelişmesini sağlamaktadır. Bugün Türkiye'de geliştirilen birçok savunma projesi, üniversiteler, araştırma merkezleri, kamu kurumları ve özel sektörün ortak çalışmalarıyla hayata geçirilmektedir. Bu durum, savunma sanayiinin aynı zamanda teknolojik kalkınmanın da önemli bir itici gücü olduğunu göstermektedir.

Sonuç

Türkiye'nin savunma sanayisinde ulaştığı nokta, kısa sürede gerçekleşen bir başarı hikâyesi değildir. Bu yolculuk; stratejik ihtiyaçların, geçmişte yaşanan ambargoların, mühendislik birikiminin ve uzun vadeli yatırımların birleşimiyle şekillenmiştir.

NATO'nun önemli üyelerinden biri olarak uluslararası güvenlikte aktif rol üstlenen Türkiye, aynı zamanda kendi savunma teknolojilerini geliştirme yönündeki çalışmalarını sürdürmektedir. Bugün Türkiye, NATO'nun önemli üyelerinden biri olmayı sürdürürken aynı zamanda kendi savaş platformlarını, mühimmatını,

insansız sistemlerini ve savunma teknolojilerini geliştiren ülkeler arasında yer alma yolunda önemli bir mesafe katetmiştir. Geçmişte dışa bağımlılığın oluşturduğu risklerden çıkarılan dersler, bugün daha güçlü bir teknoloji altyapısı oluşturma hedefini destekleyen önemli etkenlerden biri olmuştur.

Çünkü tarih göstermektedir ki güçlü ordular yalnızca cesur askerlerle değil; onları destekleyen bilgi, teknoloji, üretim kabiliyeti ve sürdürülebilir sanayi altyapısıyla ayakta kalır. Bir ülkenin gerçek stratejik gücü, gerektiğinde kendi imkânlarıyla üretebilme kapasitesinde yatar.

Belma Şahaner

BOZKIRDAN NATO'YA UZANAN MİRAS TÜRK'ÜN GÜCÜ, MKE'NİN İMZASI

Türk milleti, tarih boyunca kılıcıyla adaleti, merhametiyle huzuru ve devlet aklıyla medeniyeti dünyaya taşıyan büyük bir millet olmuştur. Orta Asya bozkırlarından Anadolu'ya, Selçuklu'dan Osmanlı'ya uzanan kutlu yürüyüşte silah, yalnızca bir savaş aracı değil; bağımsızlığın, hâkimiyetin ve devlet olmanın sembolü olarak görülmüştür.

Osmanlı döneminde yabancı hükümdarlara ve devlet adamlarına hediye edilen kılıçlar, hançerler ve özel işlemeli silahlar, Türk devletinin kudretini, dostluğunu ve asaletini temsil ederdi. Bugün NATO liderlerine takdim edilen Makine ve Kimya Endüstrisi üretimi silahlar da asırlardır süregelen bu devlet geleneğinin çağımızdaki en güçlü yansımalarından biridir.

Mete Han'ın ordusundan Fatih Sultan Mehmet'in toplarına, Yavuz Sultan Selim'in kılıcından Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün bağımsızlık mücadelesine uzanan bu büyük miras, bugün yerli ve millî savunma sanayimizin eserleriyle yaşamaya devam ediyor. Türk mühendislerinin alın teriyle üretilen her silah, milletimizin bağımsızlık iradesinin çelikleşmiş hâlidir.

Makine ve Kimya Endüstrisi, yalnızca silah üreten bir kuruluş değil, aynı zamanda Türkiye'nin savunma alanındaki bağımsızlık mücadelesinin en önemli kalelerinden biridir. Yerli piyade tüfeklerinden mühimata, ağır silahlardan modern savunma sistemlerine kadar birçok stratejik ürün, bugün dost ve müttefik ülkelerin dikkatini çekmektedir.

NATO'nun Türkiye'de ağırlanması ise sıradan bir diplomatik buluşmanın çok ötesindedir. Bu tablo, Türkiye'nin küresel güvenlik mimarisindeki vazgeçilmez rolünün, bölgesel liderliğinin ve stratejik gücünün tüm dünyaya ilan edilmesidir. Üç kıtanın kesişim noktasında bulunan aziz vatanımız, tarih boyunca olduğu gibi bugün de barışın, güvenliğin ve istikrarın teminatı olmayı sürdürmektedir.

NATO liderlerine hediye edilen MKE imzalı silahlar, dünyaya verilen güçlü bir mesajdır. Türkiye artık savunma sanayisinde dışa bağımlı bir ülke değil; kendi teknolojisini geliştiren, üreten, ihraç eden ve küresel dengelerde söz sahibi olan güçlü bir devlettir.

Malazgirt'ten Çanakkale'ye, Sakarya'dan 15 Temmuz'a kadar her dönemde istiklalinden taviz vermeyen bu millet, bugün de yerli ve millî teknoloji hamlesiyle geleceğini kendi elleriyle inşa etmektedir. Türk mühendisinin zekâsı, Türk işçisinin emeği ve devletimizin kararlılığı, Türkiye Yüzyılı'nın en büyük teminatıdır.

Asırlar önce cihana nizam veren ecdadın mirası, bugün yerli savunma sanayimizin eserlerinde yeniden hayat bulmaktadır. NATO zirvesinde sergilenen bu gurur tablosu, yalnızca bugününün değil, yarının da güçlü Türkiye'sinin habercisidir.

TESPAM KKTC Temsilcisi

Emre Diner

ORTA KORİDOR'UN GELECEĞİ

Rusya-Ukrayna savaşı, Kuzey Koridoru'nun siyasi ve güvenlik risklerini artırırken; Kızıldeniz ve Orta Doğu'daki krizler de deniz yollarının kırılganlığını ortaya koydu.

Bu belirsiz ortam, Çin'den başlayarak Kazakistan, Hazar Denizi, Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaşan Orta Koridor'u stratejik bir alternatif hâline getiriyor.

Dünya Bankası'nın kritik öngörüsüne göre gerekli yatırımların ve idari düzenlemelerin yapılması halinde koridordaki taşıma süresi 2030'a kadar yarıya indirilebilir.

Aynı zamanda ticaret hacmi de üç katına çıkması öngörüsü ortaya çıkıyor.

Ancak koridorun başarısını belirleyecek bazı temel unsurlar da söz konusu...

Aktau, Kuryk, Bakü ve Türkmenbaşı limanlarının kapasitelerinin artırılması, Hazar geçişlerinde düzenli ve yeterli gemi seferlerinin sağlanması, Bakü-Tiflis-Kars Demir Yolu'nun daha etkin kullanılması, Gümrük işlemlerinin dijitalleştirilmesi ve ortak tarife sisteminin kurulması, Türkiye'de demir yolu kapasitesinin ve Avrupa bağlantılarının güçlendirilmesi, ülkeler arasında tek merkezden yönetilebilen lojistik koordinasyon mekanizmasının oluşturulması gibi hususlar Orta Koridor'un başarısını belirleyecek unsurlardır.

Zengezur güzergâhının açılması durumunda Azerbaycan ile Türkiye arasında daha kısa ve doğrudan bir bağlantı kurulması ise bölge açısından da son derece önemli...

Hat, Orta Koridor'un tek alternatifi değil; koridoru çeşitlendiren ve Güney Kafkasya'daki ulaşım ağını güçlendiren tamamla-

yıcı bir güzergâh olacak.

Bunun gerçekleşmesi ise elbette Ermenistan-Azerbaycan normalleşmesine, egemenlik ve gümrük konularında uzlaşmaya bağlı.

Türkiye açısından Orta Koridor yalnızca bir transit hattı değil.

Koridor, Türkiye'nin lojistik merkez, üretim üssü ve enerji geçiş ülkesi olma hedefini destekler. Türkiye'nin asıl kazancı, yalnızca yüklerin kendi topraklarından geçmesiyle değil, lojistik, depolama, üretim ve katma değerli hizmetlerin ülkede geliştirilmesiyle ortaya çıkacaktır.

Aslında koridorun geleceğini belirleyecek temel soru, güzergâhın var olup olmayacağı değil, ülkelerin onu ne kadar hızlı, ucuz ve öngörülebilir hâle getirebileceğidir.

Orta Koridor'da en olası senaryolardan biri de ani bir sıçrama yerine kontrollü ve kademeli biçimde büyümesi beklentisidir.

Koridorun önündeki asıl engel güzergâh eksikliği değil; sınır geçişlerinin yavaşlığı, Hazar'daki kapasite yetersizliği ve ortak yönetim mekanizmasının bulunmaması.

Zengezur bağlantısının açılması büyümeyi hızlandırabilecek en önemli etkidir.

Ancak Orta Koridor'un geleceği yalnızca bu güzergâha bağlı değildir.

Belirleyici unsur, Türkiye-Azerbaycan-Kazakistan hattında hızlı, düşük maliyetli ve öngörülebilir bir lojistik sistem kurulması olacaktır.

Sonuç olarak Orta Koridor, Kuzey ve Güney koridorlarının tamamen yerini almayacak; fakat Avrupa ile Asya arasındaki çok güzergâhlı ticaret sisteminin en stratejik parçalarından biri olacak.

AHBVÜ ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ
ÖĞRETİM ÜYESİ

Doç. Dr. Levent Ergin Oral

NATO 3.0: ÇOK ALANLI CAYDIRICILIĞIN KURUMSALLAŞMASI

Ankara'da gerçekleştirilen NATO Zirvesi, ittifakın rutin liderler buluşmalarından biri olmanın ötesinde; Soğuk Savaş sonrası güvenlik mimarisinin yeniden inşa edildiği stratejik bir dönüm noktası olmuştur. Zirvede kabul edilen NATO 3.0 vizyonu, kolektif savunma anlayışını korurken güvenliğin kapsamını klasik askeri tehditlerin çok ötesine taşıyan yeni nesil bir stratejik paradigma ortaya koymuştur. Böylece ittifak, yalnızca değişen tehdit ortamına uyum sağlamayı değil, aynı zamanda küresel güvenlik düzeninin yeniden şekillendirilmesinde belirleyici aktör olmayı hedeflediğini açık biçimde ilan etmiştir.

Bu zirvenin en önemli başarısı, uzun yıllardır NATO içerisinde giderek derinleşen stratejik parçalanmayı büyük ölçüde ortak bir güvenlik perspektifine dönüştürebilmesidir. Günümüzün en büyük güvenlik problemi, askeri kapasite eksikliği değil; tehditlerin nasıl tanımlanacağı konusunda ortaya çıkan siyasal ve stratejik ayrışmadır. Askeri güç üretmek teknik bir meseledir. Ancak farklı coğrafyalarda yaşayan otuzdan fazla devletin aynı tehdidi aynı öncelik sıralamasıyla değerlendirmesini sağlamak, güvenlik siyasetinin en karmaşık problemidir.

YENİ DÜNYA DÜZENİNİN GÜVENLİK MİMARİSİ

Soğuk Savaş boyunca NATO'nun stratejik bütünlüğünü sağlayan temel unsur son derece açıktı. Sovyetler Birliği bütün üyeler tarafından ortak ve varoluşsal tehdit olarak kabul ediliyordu. Bu ortak tehdit algısı, caydırıcılık doktrininden kuvvet planlamasına, savunma bütçelerinden siyasi karar alma süreçlerine kadar ittifakın bütün mekanizmalarını uyum içerisinde çalıştırıyordu. Bugün ise uluslararası sistem çok merkezli, çok katmanlı ve birbirini besleyen güvenlik riskleri

üretmektedir. Devletlerarası savaş ihtimali devam ederken aynı anda siber saldırılar, hibrit operasyonlar, enerji arz güvenliği, yapay zekâ kaynaklı güvenlik riskleri, kritik altyapılara yönelik sabotajlar, düzensiz göç, uluslararası terörizm ve uzay alanındaki rekabet de güvenlik denkleminin ayrılmaz parçaları hâline gelmiştir.

Ankara Zirvesi sonrasında kabul edilen NATO 3.0 yaklaşımı tam da bu nedenle güvenliği askeri kuvvet dengesi üzerinden okuma-

yan; bütüncül bir güvenlik mimarisi inşa etmektedir. Yeni konsept, güvenlik çalışmalarında giderek ağırlık kazanan "çok alanlı caydırıcılık" anlayışını kurumsallaştırmıştır. Artık kara, deniz ve hava kuvvetlerinin yanında siber uzay, uzay sistemleri, enerji altyapıları, veri güvenliği, deniz ticaret koridorları ve yapay zekâ destekli komuta-kontrol sistemleri de kolektif savunmanın ayrılmaz unsurları olarak kabul edilmektedir.

ANKARA DOKTRİNİ

Zirvede ortaya çıkan bir diğer stratejik sonuç ise tehditlerin hiyerarşik biçimde yeniden sınıflandırılması olmuştur. Rusya, Avrupa güvenlik düzenini doğrudan hedef alan kısa vadeli ve konvansiyonel askeri tehdit olarak tanımlanırken; Çin, teknolojik rekabet, ekonomik nüfuz, kritik tedarik zincirleri ve jeostratejik yayılım kapasitesi nedeniyle orta ve uzun vadeli sistemik meydan okuma şeklinde değerlendirilmiştir. Buna karşılık uluslararası terörizm, düzensiz göç hareketleri, hibrit savaş yöntemleri, kritik altyapılara yönelik saldırılar ve enerji güvenliği ise bütün üyeleri etkileyen ortak güvenlik riskleri olarak NATO'nun kurumsal

planlamasına dâhil edilmiştir.

Ankara Zirvesi'nin asıl başarısı, şüphesiz yeni tehdit başlıklarını listelemek değildir. Zirvenin en önemli kazanımı, farklı coğrafi öncelikleri bulunan müttefikleri ortak bir stratejik dil etrafında buluşturabilmiş olmasıdır. Baltık ülkeleri ve Polonya açısından Rusya'nın oluşturduğu doğrudan askeri baskı ile Akdeniz ülkelerinin düzensiz göç ve enerji güvenliği kaygıları veya Türkiye'nin terörle mücadele, Karadeniz güvenliği ve Orta Doğu kaynaklı istikrarsızlık eksenli güvenlik yaklaşımı, ilk kez aynı stratejik çerçeve içerisinde birbirini tamamlayan tehdit kümeleri olarak ele alınmıştır.

NATO’NUN YENİ STRATEJİK YÜZYILI

Bu yaklaşım, ittifakın güvenlik anlayışında önemli bir paradigma değişimine işaret etmektedir. Modern güvenlik literatürü göstermektedir ki tehditlerin birbirinden bağımsız değerlendirilmesi artık mümkün değildir. Düzensiz göç enerji krizlerini etkileyebilmekte, enerji güvenliği siber saldırılarla doğrudan bağlantılı hâle gelebilmekte, hibrit operasyonlar ise toplumsal dayanıklılığı zayıflatarak klasik askeri caydırıcılığı etkisizleştirebilmektedir. Ankara Zirvesi sonrasında NATO, güvenliği parçalı riskler üzerinden değil; birbirini besleyen stratejik sistemler bütünü olarak okumaya başlamıştır. Bu dönüşüm aynı zamanda ittifakın caydırıcılık anlayışını da

yeniden tanımlamaktadır. Artık caydırıcılık daha fazla asker konuşlandırmak veya daha gelişmiş silah sistemlerine sahip olmak anlamına gelmemektedir. Enerji hatlarının güvenliği, kritik limanların korunması, deniz ulaştırma koridorlarının sürekliliği, dijital altyapıların dayanıklılığı, yapay zekâ tabanlı erken uyarı sistemleri, stratejik iletişim kapasitesi ve toplumların krizlere karşı direnci de yeni nesil caydırıcılığın temel bileşenleri hâline gelmiştir. Böylece NATO 3.0, askeri güç ile ekonomik güvenliği, teknolojik üstünlüğü ve toplumsal direnç kapasitesini aynı güvenlik denkleminde birleştiren kapsamlı bir stratejik modele dönüşmektedir.

KOLEKTİF SAVUNMADAN KOLEKTİF GÜVENLİĞE

Türkiye açısından değerlendirildiğinde ise Ankara Zirvesi'nin ayrı bir sembolik ve stratejik değeri bulunmaktadır. Türkiye, uzun yıllardır terörizm, düzensiz göç, Karadeniz güvenliği, enerji koridorları ve Doğu Akdeniz'deki jeopolitik rekabetin NATO'nun ortak güvenlik gündeminde daha görünür hâle gelmesi gerektiğini savunuyordu. Zirvede kabul edilen yeni yaklaşım, bu başlıkların yalnızca bölgesel meseleler değil, ittifakın tamamını ilgilendiren müşterek güvenlik sorunları olduğunu kurumsal düzeyde teyit etmiştir. Bu durum Türkiye'nin güvenlik perspektifinin NATO'nun yeni stratejik vizyonu ile önemli ölçüde örtüştüğünü göstermektedir.

Bununla birlikte NATO 3.0'ın başarısı Ankara'da kabul edilen belgelerle ölçülmeyecektir. Asıl sınav, bu stratejik vizyonun savunma planlamasına, ortak tatbikatlara, kuvvet yapısına, teknoloji yatırımlarına, istihbarat paylaşımına ve siyasi karar alma süreçlerine ne ölçüde

yansıtılabileceğidir. Ortak tehdit algısının kurumsallaştırılması, ortak savunma refleksinin de kalıcı hâle gelmesini sağlayacaktır. Aksi durumda en kapsamlı stratejik belgeler dahi uygulama kapasitesi üretmeyen teorik metinler olmaktan öteye geçemeyecektir.

Ankara Zirvesi, bu yönüyle uluslararası güvenlik çalışmalarında yeni bir dönemin kapısını aralamıştır. Önümüzdeki yıllarda ittifakın başarısını belirleyecek temel unsur, sahip olduğu askeri envanterden çok, üyeleri aynı güvenlik tahayyülü etrafında bir arada tutabilme kabiliyeti olacaktır. Eğer Ankara'da ortaya konulan ortak stratejik akıl kurumsal reformlarla desteklenir ve çok alanlı güvenlik yaklaşımı somut kapasitelere dönüştürülebilirse, NATO 3.0 Soğuk Savaş sonrası dönemin en büyük dönüşümü olarak değil, 21. yüzyılın güvenlik mimarisini şekillendiren tarihsel bir paradigma değişimi olarak anılacaktır.

İrcan Şen

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA TÜRKİYE’NİN MECBURİ İSTİKAMETİ OLAN NATO

İkinci Dünya Savaşının ertesinde kurulan Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü’nün (NATO, Fransızcası OTAN); 4 Nisan 1949 ile SSCB’nin resmen dağıldığı 26 Aralık 1991 arasındaki dönemine NATO 1.0 denilmektedir. Bu dönem uluslararası ilişkiler literatüründe soğuk savaş dönemidir. NATO 2.0 ise 1991’de başladı ve Rusya’nın, Ukrayna’ya savaş ilan ettiği 24 Şubat 2022’ye kadar sürdü. Üçüncü dönem (NATO 3.0) ise NATO’nun yeni stratejisinin ilan edildiği 29 Haziran 2022’de başladı ve devam etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti 1948 San Francisco Konferansında tüm entelijansiyanın (CHP - DP) rızasıyla ABD’nin önderlik yaptığı Batı dünyasına katılmayı tercih etmiştir. Özellikle de Stalin’in Ardahan, Kars ve Boğazlar üzerinde hak talebi nedeniyle de Batı’nın askeri paktı olan NATO’ya gönüllü olmuştur. Malum

Kore Savaşına katılmamız da bu konuyla alakalıdır. 18 Şubat 1952’de NATO’ya üyeliğimiz sonrasında Soğuk Savaş’ın ideolojik rekabeti Türkiye’deki sağ ve sol hareketlerin örgütlenmesini ve kutuplaşmasını hızlandırmış ve ABD’nin çevreleme politikası ve NATO’nun Sovyet yayılcılığına karşı benimsediği güvenlik anlayışının etkisiyle Türkiye’de Komünizmle Mücadele Dernekleri kurulmuş ve antikomünist sivil örgütlenmenin unsurlarından biri hâline gelmişti. Fethi Tevetoğlu, Bekir Berk, Necip Fazıl Kısakürek, Osman Yüksel Serdengeçti, Galip Erdem, Nihal Atsız’ın kardeşi Necdet Sancar ve Erzurum Komünizmle mücadele derneğini daha askerken kuran Fethullah Gülen komünizm karşıtı düşüncenin ve oluşumların önde gelen isimleri arasında yer almıştı. (NATO gladyosu diyenler pek de haksız sayılmaz.)

İSLAMCILIK VE NATO

Sovyet komünizmi tehdidi, klasik Rus muhasımlığı, muhafazakâr çevrelerde NATO'yu "Batı emperyalizminin aracı" olmaktan ziyade "komünizme karşı güvenlik şemsiyesi" olarak görme eğilimini güçlendirdi. İslamcılık bu dönemde mu-kaddesatçı, muhafazakâr başlığı altında içkindi.1960'lardan sonra İslamcılık kris-

talize olmuş ve bu camiadan ayrıışmıştır. NE ABD NE RUSYA NE ÇİN bu dönemin sloganlarındandır. Şimdi baktığımızda ise Rusya'nın denklemdaki yerini kay-bettiğini görmekteyiz çünkü 50 yıl önce teknoloji ve askeri alandaki rekabeti sürdüren Rusya (SSCB) artık geride kal-mış ve onun yerini Çin almıştır.

7 Ekim 2024'de Hamasın İsrail saldırısı ilk başta İslam halklarında ve İslamcılarda farklı bir heyecana sebep olmuşsa da akabinde gelişen İsrail soykırımı tüm dünyada haklı bir tepkiye yol açmıştır. ABD'deki 11 Eylül 2001 saldırıları uluslararası güvenlik anlayışlarını nasıl derinden dönüştürdüyse 7 Ekim saldırıları da aynı etkiyi yapmıştır. Bununla birlikte İsrail ve Amerika 7 Ekim saldırılarından sorumlu olduğu gerekçesiyle İran'a iki kez savaş açtı. Gerek 12 gün savaşında gerekse 40 gün savaşında

Amerika ve İsrail stratejik hedeflerinden hiçbirine ulaşamadı. Son savaşın en önemli sonuçlarından biri İran halkının Amerika ve İsrail karşıtı dirençli tutumu oldu. İşte bu bağlamda bölge ülkeleri de başta Türkiye Cumhuriyeti Devleti olmak üzere İran'ın karşısında değil ama yanında da durmayan gri bir alanda mevzilendiler. Zaman zaman Türk hariciyesinden yükselen ABD'nin üstünlüğü yargısı genel arabulucu tavırla yumuşatıldıysa da İslamcılar tarafından da not edilmiştir.

TÜRKİYE’NİN KADERİ TEOPOLİTİK VE JEOPOLİTİK TERCİHİMİZ

Neticeyi kelimeler 2026 NATO Zirvesi, "Milli çıkarlar için NATO'da güçlü olmalıyız" diyen pragmatik muhafazakar demokrat çizgiyi destekleyenler ile "Batı'nın kanlı askeri örgütüne ev sahipliği yapılamaz" diyen sayıca az ama ilkesel ve Siyonist karşıtı İslamcı muhalefeti karşı konumlara yerleştirmiştir. Zirvede Ukrayna ve İran gibi konular geniş yer bulurken, Gazze'deki yıkım ve İsrail saldırganlığına karşı somut bir kınama metninin çıkarılmaması İslami çevreleri bu noktada haklı çıkarmıştır.

NATO Ankara Zirvesi, NATO'nun 3.0'a evrilmesi gerektiği kadar Türkiye'nin NATO içindeki stratejik özerkliği ile savunma sanayindeki gücünün de konuşulmasını sağladı. Savunma sanayindeki devasa gücü AK Parti iktidarları döneminde yapılan kararlı ve istikrarlı askeri yatırımlar ile gerçekleştiği bir gerçek. Bir başka gerçek

ise, bu hamlelerin motor gücü ve kaptanının Cumhurbaşkanı Erdoğan olduğudur. Erdoğan'ın Batı medyasının ifadesiyle İslamcı kimliği ve ajandası tedirginlikle karşılanırsa da artık anti NATO cephesine karşı zorunlu ve vazgeçilmez bir partnere dönüştüğü de bir gerçektir.. Bu dönüşüm, AK Parti'nin sosyolojik tabanında övgülere mazhar olsa da kimi tedirginlik ve itirazları da beraberinde getiriyor. Bu itirazlar NATO'nun Müslüman Coğrafya'da özellikle de Afganistan, Irak, Libya ve Bosna Hersek'te oluşturduğu işgal, katliam, sömürü ve milyonlarca Müslüman kanının dökülmesiyle oluşmakta. Bu yüzden Türkiyeli Müslümanların geneli NATO karşıtı olmasa da bir kısmı NATO'nun ve ABD'nin işgalci, soykırımcı ve katil karakterinden dolayı yazılarıyla, konuşmalarıyla ve protestolarıyla bunu göstermeye çalışmaktadır.

Süleyman Hakan

“TÜRKİYE’DEN UZAKTA HİÇBİR HESAP ANLAMLI BİR SONUCA ULAŞMAZ”

TÜRKİYE, bize uzunca bir süredir dikte edilenin algının aksine çok stratejiktir, çok güçlüdür, çok önemlidir. Burası yazılı tarih boyunca tüm küresel savaşların ve güç çekişmelerinin son perdesinin oynandığı bir yerdir. Ülkemizde sular hiç durulmuyorsa ve politik gündem hiç boş kalmıyorsa bunun nedenlerini bu kritik önemde aramak gerekir.

Örneğin, Batı Roma imparatorluğu yıkıldıktan sonra Doğu Roma İmparatorluğu bin yıl daha bu coğrafyada varlığını sürdürdü. Zamanın Almanya, Fransa ve İspanya kralları bu imparatorluğu devralmak için çok çalıştı ama Batı Roma yıkıldığında İmparatorluk alametleri Doğu Roma’ya geçti ve Doğu Roma yıkıldığında İmparatorluk Osmanlı Devleti’ne geçti. -tabi imparatorluğu bizim kültürümüz sömürgecilik olarak okumaz, uygulamaz- Gelgelelim ister kabul edin ister etmeyin; Türkiye Cumhuriyeti devleti bir im-

paratorluk bakiyesidir. Küresel iddiası olan tüm devletler ve oluşumlar da Türkiye’yi böyle görür, hesaplarını bu şekilde yapar. Diğer yandan ABD ve küreselciler için güç mücadelesinin en önemli ayağı sanılanın aksine gücünü göstermek değil rakibinin gücünü elinden almak üzerine kurgulanmıştır. Bu bazen halkını Hükümetine düşman etmek suretiyle toplum mühendisliği eseri sosyal ayaklanmalar şeklinde kendini gösterir, bazen hava savunma sistemi olmayan bir egemen ülkenin başına gelenler gibi güç gösterisi yaparak iktidar değişikliği şeklinde kendini gösterir. Bazen da egemen bir ülkenin kendi kendine yetemediği alanları bularak onu kendine bağımlı hale getirerek elini kolunu bağlanması olarak görürüz. Hatta bunu öyle yaparlar ki haşlanmış kurbağa deneyinde olduğu gibi suyu yavaş yavaş ısıtırlar ne olduğunu anlamazsınız bile.

Bunu şu şekilde yorumlamak da mümkün; rakibinin yumuşak karnına ve ihtiyaç duyduğu ne varsa oraya saldır, enerji kaynaklarını kontrol et, ihtiyaç duyduğu teknolojiyi ona sat ve üretme kabiliyetini elinden al, sonra algı üstünlüğü kurarak kendine bağımlı hale getir, bir şekilde tahakküm et, yönet. Denklem basit.

15 Temmuz 2016 öncesini bir hatırlayalım. Özel eğitim kurumları Osmanlı Devleti'nin son yüzyılından beri sorunlu bir alan. Aynı şekilde medya da öyle. Önceleri gazetelere ve gazete patronlarına güç yetmiyordu. Siyaseti dizayn etme hakkını bile kendilerinde buluyorlardı. Sonra bu hak bazı özel televizyonlara geçti. Oradan istedikleri toplumsal mühendisliği uygulamaya kalktılar. Özellikle benim akranlarım yani 28 Şubat sürecini yaşayanlar bunu iyi bilir. Ta ki tüm bunları iyi okuyan Milletimiz gönlündeki kadroları tek başına iktidar yapana

kadar. Ak Parti İktidarı ve Recep Tayyip Erdoğan özellikle Medya ve Eğitim alanlarındaki bu kanayan yaraya bir neşter atarak bu alandaki sorunu peyderpey gidermeye çözmeye çalıştı. Tabi bu Fetö ve fetövari oluşumları çok rahatsız etmişti. Hemen kumpaslar, şantajlar adımına geçildi. Sözü uzatmayayım bu konu çokça yazı yazıldı konuşuldu. Bu kirli süreç bir kanlı darbe kalkışması sonrası milletimizin tek yürek olması, demokrasisine sahip çıkması ve tankların önünde durmasıyla bu ihanet son buldu.

O yıllarda Beyaz Tv’de, Beyaz Radyo’da yönetici pozisyonundaydım. Ben de o gün çoğu Ankara’lı gibi biten mesai sonrası evimdeydim. Boğaz köprüsünün trafiğe kapatılması sonrası Binali Yıldırım’ın bir Tv programına telefonla katılarak bunun bir kalkışma olduğunu söylemesiyle irkildim. Ne olduğunu anlamak için telefon görüşmeleri ve mesajlaşmalar devam ederken görevimin başında olmam gerektiğiyle ilgili duygularım ağır bastı. Duygularım diyorum çünkü yarınlarla ilgili içimde bir boşluk gitgide büyüyordu. Kendimi dışarı attım ve arabama koştum. Benden evvel dışarı çıkanlar olmuştu ama onların içindeki bazılarının kucaklarında koli koli su olduğunu görünce buna inanamadım. Yol üzerindeki akaryakıt istasyonlarının önünde kuyruklar vardı, bu sırada kendi aracımın yakıt kadranına baktım, çeyrek depo vardı. Hiç durmadan ilerledim, Ankara emniyetine giden yollarda kalabalık toplanmıştı. Köprü’nün tam üzerinde aracımı durdurdum, kalabalığın

arasına karıştım. Bilen bilir Ankara Emniyetine giden iki köprü vardır, bunların biri gidiş biri geliş içindir. Ben İstanbul yolu istikametinden gelen ve Samsun yoluna bağlanan tarafındaydım. Diğer tarafta bir tank ve etrafında sekiz on kadar asker geçişi kapatmıştı. Ara sıra ateş de açıyorlardı. Ateş açılınca bir geri çekilme oluyordu ama hemen ardından insanlar geri toplanıyordu. Bu sırada bir patlama sesi oldu, hatta bu patlamanın sıcaklığını ensemde hissettim. Patlama toplanan halkı daha da heyecanlandırdı. Tekbir sesleri ve sloganlarla emniyete doğru ilerlemeye çalışılıyor. Bir medya yayıncısı olarak bu olan biteni herkesle paylaşmam gerektiğini ve yayınının bu şekilde devam etmesi gerektiğini düşündüm. Ankara emniyete çok yakın bir noktada olan Beyaz Radyoya hızlıca ulaşmam gerektiğine karar verdim. Telefon bağlantıları, naklen yayınlar, milli duygulu müziklerle sabaha kadar aralıksız yayın yaptık. Vesselam. Bunun için yanlış anlamayın ama çok gururluyum.

Buraya kadar olan kısım benimle ilgiliydi. Şimdi size bu hain kalkışmanın ve karanlık gecenin ülkemiz, gönül coğrafyamız ve dünya ile ilgili olan kısmına değineyim istiyorum.

Meselenin ortasında NATO var. Bildiğimiz kadarıyla Brüksel'de NATO karargahında bulunan belge arşivine ulaşamıyoruz. Buradaki belgelerin 1969'da Yunanistan'daki albaylar darbesine, 1974'deki ulusal devrim ve devrim sonrası faaliyetlere ışık tutacağı konuşuluyor. NATO, Türkiye'de 27 Mayıs 1960, 12 Eylül 1980 darbeleri, 12 Mart 1971, 28 Şubat 1997 ve 27 Nisan 2007 muhtırasında bir şekilde etkili olduğu çok konuşuldu. Hükümet karşıtı ayaklanmalarda bu ilişki zincirinin dışında değildir.

Çok uzağa gitmeyelim. Bir süre önce Avrupa ne konuşuyordu. AVRUPA ORDUSU! Pek tabii Avrupa Ordusu kurulursa NATO'ya olan ihtiyaç azalacak, bir süre sonrada Avrupa ülkelerinde NATO'nun bir parçası olma fikri tartışılır hale gelecekti. Türkiye bu anlamda kilit rol oynuyordu. Eğer AB üyeliği ile beraber NATO'nun ikinci en büyük ordusuna sahip Türkiye, Avrupa Ordusu'na dâhil olursa NATO'nun hiçbir caydırıcılığı kalmayacaktı. Bu yeni bir şey

değil. ABD, kendine bağımlılığını korumak istediği Türkiye'yi 1940'lardan beri Avrupa'dan uzak tutuyor. NATO sayesinde Rusya'ya kafa tutabilen Amerika'nın yüz yıllık tüm hesapları Türkiye'nin bu oyuna dâhil olmasıyla çöp olmak üzereydi. Amerika bunu görmezden gelemezdi, NATO'yu ve AB'yi kendi yanında tutmalıydı ve nihayetinde Küçük Avrupa Savaşı diyebileceğimiz Ukrayna-Rusya savaşını çıkardı. Ukrayna savaşını bu eksenle anlamak da mümkündür. Ukrayna'nın özgürlüğü ya da toprak bütünlüğünün Amerika'nın umurunda olduğunu sanıyorsanız çok yanılıyorsunuz. Ukrayna savaşı ile Rusya'yı zayıflatmak hedeflerden birisi olabilir ama asıl hedef bu değil. Asıl hedef Rusya'yı Ortadoğu'dan ve Orta Asya'dan çekilmeye zorlamak. Türkiye de bu hesabın bir parçası olarak görülüyordu, zayıflatılmalıydı ve iradesi kırılmalıydı. Hatırlayın, soğuk savaş döneminin bitmesiyle iki kutuplu olarak nitelendirilen dünya iki emperyalist gücün arasında kalmıştı.

Bir tarafta komünizm diğer tarafta kapitalizm. Yüz yılın başında günyüzüne çıkan kapital düzenin devamlılığı için hep bir düşman lazımdır. Sonuçta kurulan global kapital düzen kargaşadan ve buhrandan besleniyordu. Önce yıllarca komünizm ile tüm dünya meşgul edildi sonra İslamofobyaya... Barış, aslında kapital düzenin ya da diğer adıyla faiz lobisinin baş düşmanıdır. Bir örnekle anlatayım, hem de böylece konuyu Ukrayna savaşına bağlayalım. ABD Kuzey Akım Boru hatlarına ta en başından beri itiraz etmişti. Bir düşünün. Batı

diye özetlediğimiz Avrupalının daha kolay ve ucuz doğalgaza sahip olması Amerika'yı neden rahatsız ediyordu ki? Hem de Avrupa'yı bu kadar seiyor, kolluyor görünürken. Gel gelelim sonuç olarak ne oldu, Kuzey Akım Boru Hattı vuruldu ve Avrupa ile Rusya arasındaki en güçlü köprü böylece yıkıldı. Büyük bir enerji krizi çıktı. Rusya önemli bir gelirden oldu AB ise yeni enerji kaynağı arayışına itildi. Kimse sesini bile çıkaramadı. Bundan en çok etkilenen ALMANYA bile.

Diğer yandan şunu iyi anlamak gerekir ki Ukrayna-Rusya savaşı öyle konuşulduğu gibi Amerika ve Rusya arasında yapılmıyor. Bakış açımızı değiştirirsek bu savaşın Amerika ile Avrupa arasındaki bir savaş olduğunu da hemen görebiliriz. Şunu da söyleyerek bu konuyu kapatayım, Amerika'nın Ukrayna eksenli AB operasyonu daha büyük bir savaş için ön hazırlıktır. Öncesinde Amerika doğal müttefiki olan AB'yi kendi yanından ayrılmaması gerektiğine ikna etmeye çalışıyor. Düğümün bağlandığı yer burası. BREXİT'e de bu açıdan bakabilirsiniz. Boris Johnson son konuşmasında ne demişti: "ABD'ye yakın olun ve Ukrayna'ya sahip çıkın!" İngiltere ve ABD ortak hareket ediyor. Şunu bir kenara yazın: AB eğer ABD yanında konumlanırsa Birleşik Krallık'ta AB'ye geri dönebilir. Yoksa zamanından Avrupa'yı kasıp kavuran YÜZYIL SAVAŞI tekrar nüksedecektir. İngiltere-Fransa-İspanya ilişkilerine bakınız ne demeye çalıştığımı daha iyi anlayacaksınız.

Türkiye'ye dönersek, şunun altını çizmek lazım. Olan bitenin NATO ile olan ilişkisini çözemezsek çok yanılırız. Türkiyesiz NATO düşünülemez. Ülkemizde bazı yazar-konuşurların çarpık düşüncelerinin aksine NATO bırakın Türkiye'yi birlikten atmayı Türkiye'siz adım bile atamaz. En son Nato zirvesinde bunu çok net gördük. Yalnız şunu iyi bilmek gerekir ki ABD ve NATO, güçlü ve milli hedefleri olan bir siyasi otoriteyi istemez. Türkiye'deki darbelerin, muhtıraların ve kalkışmalarının tamamını bu açıdan okumak lazım. Amerika hem Avrupa'da hem Asya'da hem de Afrika'da Türkiye'den uzakta hiçbir hesabını sonuca erdiremez. Biz tam olarak bunu kavrayamasak da Amerika ve Batı bunu gayet iyi biliyor. Bu yüzden Türkiye'yi hizada tutabilmek için elindeki tüm kartları bir bir masaya koyarken de çok agresif davranabiliyorlar. F35 kriziyle başlattıkları süreci Dolar kartıyla devam ettirerek anlamlı bir sonuca ulaşmak istediler. Gelgelelim Cumhurbaşkanlığı seçimi ve ardından izlenen denge siyaseti onların bu hesabını boşa çıkardı. Bizim tek bir çıkış yolumuz var; birliğimizi beraberliğimizi korumak ve güçlü Türkiye'yi inşa etmek. Bunu başaracağız. Yeter ki İstiklal Şairi Mehmet Akif Ersoy'un "Korkma!" diyerek İstiklal Marşı'na başlamış olmasının içerdiği mesajı gereğince idrak edelim. Bu mesaj 100 yıl öncesini olduğu gibi bugün de kapsıyor. Unutmayın tarih; korkanları, ürkenleri ve sinip kalanları yazmaz. Korkarak

sinip kalanlar ancak tarihin tozlu raflarındaki yerini alacaktır. Büyük oyunları bu şekilde görmeli pozisyonumuzu buna göre tekrar gözden geçirmeliyiz.

Türkiye'nin stratejik konumu, insan kaynağı, gün geçtikçe artan teknolojik üstünlüğü, siyasi istikrarı velhasıl özgüveni küresel güçleri çok korkutuyor. Ülkemizdeki suni kavgalara ve kaynağının tam olarak ne olduğu hakkındaki kimsenin net bir fikri olmadığı garabet siyasi çatışmalara birde bu gözle bakmak lazım. TÜRKİYE YÜZYILI'nı birde böyle okumak lazım. Politik farklılıklarımızı bir kenara bırakıp çok çalışarak yenedünya düzeninde onurlu yerimizi biran önce almak lazım.

ABD'ye göre NATO, Rusya'ya karşı kullanışlı ve işlevsel önemli bir enstrüman olma özelliğini sürdürüyor. NATO'nun Rusya sınırlarına kadar dayanmasının en önemli sebebi, kabul edilen ülkelerin NATO'ya sağlayacağı askeri katkı olmadığını kolaylıkla söyleyebiliriz. Vietnam, Irak ve Afganistan'daki tecrübelerinden sonra ABD'nin yeni stratejisi gereği, ABD ordusu asla direk olarak piyade savaşına girmek istemiyor. Kaçınılamaz bir Çin- a hazırlıkla uğraşırken ABD'nin yeni hedefi, İran'ı başını kaldıramaz bir hale getirmek ve NATO'yu Rusya ile savaştırmak. Bu aşamada AB'nin ABD'ye destek olup olmayacağı çok önemli. İngiltere monarşi sistemin bir gereği olarak iç siyasette demir yumruk hakkını daha kullanmadı gibi görünüyor.

İngiltere ne Ukrayna savaşında ne de ABD-Çin savaşında bir pozisyon belirleyememesine rağmen şu bir gerçektir ki İngiltere, ABD'nin ruh ikizidir. Almanya, ABD'ye rağmen bir pozisyon geliştiremedi. Fransa tüm olan biten karşısında sessizliğini koruyor. Lübnan'ın hamisi olarak kendisini görmesine rağmen yaşanan İsrail-Lübnan krizinde sesi çıkmıyor. Diğer yandan Fransa'nın karın ağrısı Afrika'dır. Yapabilirse Afrika'da gücünü göstermek kendini orada ispat etmek ister. Hatta Afrika'yı ona kim verirse onun tarafında yer alabilir. Fransa'nın nasıl bir pozisyon alacağı dünya

kamuoyu için tam bir sürpriz olabilir. Hatırlayın, Macron üç dört yıl önce "NATO'nun beyin ölümü gerçekleşti" demişti, şimdi ne diyor: "Putin, NATO'yu elektroşokla uyandırdı." ABD için verdiği görüntünün tam aksine NATO çok önemlidir. Türkiye'ye de bu açıdan bakar. Dünya'ya silah satmak ve doların tahtını korumak içindir her şey, kendi hegemonyasına tehdit olarak gördüğü her şeyi düşmanı olarak tanımlar. Son söz: Kartlar yeniden dağıtıldı ama kimse elindeki kartı peşinen açık etmek istemiyor. Asıl hedefler belli değil. Hesaplar çok derin.

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Doç. Dr. Galip Çağ

Srebrenitsa'nın Şehitlerine

BOSNA: GECİKMİŞ İNSANİ MÜDAHALE'NİN ANATOMİSİ

Bosna Savaşı (1992–1995), Soğuk Savaş sonrasında uluslararası sistemin karşı karşıya kaldığı ilk büyük güvenlik krizlerinden biri olmuştur. Yugoslavya'nın dağılmasıyla başlayan süreçte Bosna-Hersek'in bağımsızlığını ilan etmesi, Bosnalı Sırpların askerî müdahalesiyle geniş çaplı bir savaşa dönüşmüş; etnik temizlik, sistematik kuşatmalar ve kitlesel katliamlar Avrupa'nın II. Dünya Savaşı'ndan sonraki en ağır insani trajedilerinden birini ortaya çıkarmıştır. Bu süreçte Birleşmiş Milletler (BM) ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO/OTAN) kriz yönetimindeki performansı yoğun biçimde tartışılmıştır. Özellikle NATO'nun etkili askerî müdahaleyi ancak savaşın son yılında gerçekleştirmesi, uluslararası ilişkiler literatüründe "gecikmiş insani müdahale" (delayed humanitarian intervention veya delayed humanitarian response) tartışmalarının merkezinde yer almaktadır.

Savaşın ilk yıllarında NATO, doğrudan çatışmaya müdahil olmaktan kaçınmış ve daha çok BM Güvenlik Konseyi kararlarının uygulanmasına destek veren sınırlı görevler üstlenmiştir. Adriyatik Denizi'nde silah ambargosunun denetlenmesi, Bosna hava sahasında uçuşa yasak bölgenin uygulanması ve insani yardım faaliyetlerinin korunması bu dönemin temel faaliyetleri olmuştur. Ancak bu tedbirler, Bosnalı Sırp kuvvetlerinin sistematik saldırılarını durdurmaya yetmemiştir. Özellikle

1991 yılında yürürlüğe giren silah ambargosu, görünüşte tüm tarafları kapsamına rağmen fiiliyatta en çok Bosna-Hersek'i olumsuz etkilemiştir. Çünkü Bosnalı Sırplar, Yugoslav Halk Ordusu'nun ağır silahlarını devralırken, Bosna hükümeti yeterli askerî kapasite oluşturamamıştır. Bu nedenle birçok araştırmacı, ambargonun tarafsız bir uygulama olmaktan çok saldırgan lehine işleyen bir politika hâline geldiğini savunmuştur.

NATO'nun bu dönemde etkisiz kalmasının temel nedeni askerî yetersizlik değil, siyasi karar alma süreçlerindeki isteksizliktir. Özellikle ABD, İngiltere ve Fransa arasında ortak bir müdahale stratejisinin geliştirilememesi, ittifakın caydırıcılığını önemli ölçüde zayıflatmıştır. Ayrıca NATO ile BM arasında uygulanan "çifte anahtar" (dual-key) sistemi, hava operasyonlarının hem NATO hem de BM makamlarının onayına bağlanmasına neden olmuş; bu bürokratik yapı acil askerî kararların gecikmesine yol açmıştır. Sonuç olarak NATO, sahip olduğu üstün askerî kapasiteyi uzun süre etkin biçimde kullanamamış ve Bosnalı Sırp kuvvetleri uluslararası toplumun kararsızlığından yararlanarak sahadaki üstünlüklerini sürdürmüştür.

1993 yılında BM tarafından Srebrenitsa, Žepa, Gorajde, Bihać, Tuzla ve Saraybosna'nın "güvenli bölge" ilan edilmesi de beklenen sonucu vermemiş; güvenli bölgeleri koruyacak yeterli askerî güç tahsis edilmediğinden bu kararlar büyük ölçüde sembolik kalmıştır. Özellikle Gorajde ve Bihać'a yönelik saldırılar sırasında NATO'nun sınırlı hava operasyonları caydırıcılık oluşturamamış, Bosnalı Sırp kuvvetleri saldırılarını sürdürmüştür. Bu durum, BM'nin klasik barışı koruma anlayışının aktif savaş koşullarında yetersiz kaldığını göstermiştir.

Bosna Savaşı'nın en trajik olayı Srebrenitsa Soykırımı, NATO ve BM'nin müdahale politikalarına yönelik eleştirilerin odak noktasıdır. Temmuz 1995'te BM tarafından güvenli

bölge ilan edilen Srebrenitsa'nın Bosnalı Sırp kuvvetleri tarafından ele geçirilmesi ve yaklaşık sekiz bin –son araştırmalar bu rakamın oldukça üzerinde veriler sunmaktadır– Boşnak erkek ile erkek çocuğunun sistematik biçimde katledilmesi, uluslararası toplumun en ağır başarısızlıklarından biri olarak kabul edilmektedir. Hollandalı BM Barış Gücü'nün NATO'dan talep ettiği hava desteğinin bürokratik süreçler nedeniyle gecikmesi, katliamın önlenememesinde belirleyici etkenlerden biri olmuş, bu nedenle birçok araştırmacı, Srebrenitsa'nın askerî yetersizlikten değil, siyasi irade eksikliğinden kaynaklanan bir başarısızlık olduğunu ileri sürmüştür.

Srebrenitsa Soykırımı ile hemen ardından gerçekleşen ikinci Markale Pazarı saldırısı (28 Ağustos 1995), Batılı devletlerin Bosna politikasında önemli bir değişime yol açmıştır. NATO, 30 Ağustos 1995 tarihinde Kararlı Güç Harekâtı (Operation Deliberate Force) adı verilen kapsamlı hava harekâtını başlatmış; Bosnalı Sırp kuvvetlerinin komuta merkezleri, mühimmat depoları, hava savunma sistemleri ve ağır silah mevzileri yoğun biçimde hedef alınmıştır. Yaklaşık üç hafta süren operasyon sonucunda Bosnalı Sırp ordusunun askerî kapasitesi önemli ölçüde zayıflamış, aynı dönemde Bosna-Hersek ve Hırvat kuvvetlerinin kara harekâtlarıyla birlikte savaşın dengesi değişmiştir. Bu gelişmeler, Kasım 1995'te Dayton Barış Görüşmeleri'nin başlamasında belirleyici rol oynamıştır.

Bununla birlikte, NATO'nun askerî başarısı müdahalenin zamanlamasına ilişkin eleştirileri ortadan kaldırmamıştır. Richard Holbrooke, Samantha Power, Brendan Simms ve James Gow gibi araştırmacılar, 1995 yılında başarıyla uygulanan askerî stratejinin savaşın ilk yıllarında da gerçekleştirilebileceğini savunmuştur. Bu görüşe göre Bosna'da eksik olan unsur askerî kapasite değil, siyasi iradedir. Eğer aynı kararlılık 1992 veya 1993 yıllarında gösterilmiş olsaydı, savaşın uzaması, sistematik etnik temizlik ve Srebrenitsa Soykırımı büyük ölçüde önlenebilirdi.

Uluslararası ilişkiler teorileri açısından değerlendirildiğinde ise Bosna müdahalesi farklı yorumlara konu olmaktadır. Liberal yaklaşım, NATO'nun müdahalesini sivilleri koruma sorumluluğunun önemli bir örneği olarak değerlendirirken; realist yaklaşım müdahalenin esas nedeninin insan haklarından ziyade NATO'nun kurumsal güvenilirliğini ve Avrupa güvenlik düzenini koruma isteği olduğunu ileri sürmektedir. Gerçekten de ABD'nin daha aktif bir politika benimsemesi, yalnızca insani kaygılarla değil, NATO'nun caydırıcılığının sorgulanmaya başlanması ve Avrupa'nın krizi tek başına yönetemediğinin anlaşılmasıyla da yakından ilişkilidir. Bu nedenle Bosna örneği, insani değerler ile stratejik çıkarların birlikte şekillendirdiği karmaşık bir müdahale modeli olarak değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak; NATO'nun Bosna Savaşı'ndaki rolü, hem başarı hem de başarısızlık unsurlarını aynı anda barındırmaktadır. Operation Deliberate Force harekâtı savaşın sona ermesinde ve Dayton Barış Anlaşması'nın imzalanmasında belirleyici rol oynamış olsa da, bu müdahalenin savaşın son aşamasında gerçekleşmiş olması ciddi eleştirilere neden olmaktadır. Bosna deneyimi, uluslararası toplumun kitlesel insan hakları ihlalleri karşısında yalnızca askerî kapasiteye değil, zamanında ortaya konulan siyasi iradeye de ihtiyaç duyduğunu göstermiştir. Bu yönüyle Bosna Savaşı, yalnızca NATO'nun ilk büyük askerî operasyonu değil; aynı zamanda Soğuk Savaş sonrası uluslararası düzenin ahlaki, hukuki ve siyasi sınırlarını ortaya koyan tarihsel bir dönüm noktası olarak değerlendirilmelidir.

Kaynaklar

- Brendan Simms, *Unfinest Hour: Britain and the Destruction of Bosnia*, Penguin Global, 2003.
- <https://www.carnegiecouncil.org/media/series/39/20020411-a-problem-from-hell-america-and-the-age-of-genocide> (et. 03.06.2026)
- James Gow, *The Serbian Project and Its adversaries: A Strategy of War Crimes*, C. Hurst & Co. Publishers, 2003

Prof. Dr.
AHBVÜ Tarih Bölümü

Mustafa Alkan

NATO ÜYESİ ÜLKELERİN DEVLET VEYA HÜKUMET BAŞKANLARININ TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI SARAYINDA KARŞILANMASI

7-8 Temmuz 2026 tarihlerinde NATO'nun 36. zirvesi Ankara'da yapıldı. Bu zirvede ev sahibi Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, üye ülkelerinin devlet başkanlarını Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde karşıladı. Bu karşılama töreninde Mehteran Bölüğü "Ceddin Deden" Marşını çaldı. Çok renkli görüntüler vardı. Bu karşılamada, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı forundaki 16 yıldızın her birinin temsil ettiği Türk devletlerinin bayraklarıyla bir Yeniçeri bölüğü yer aldı. Bugün Türkiye Cumhuriyeti NATO ülkeleri arasında nüfus ve asker sayısı olarak Amerika Birleşik Devletleri'nden sonra ikinci sıraya yerleşmiştir. Bu çok önemli bir seviyedir. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra yapılan, 28 Ekim 1927 tarihli, nüfus sayımına göre Türkiye'nin nüfusu 13.648.270 kişidir. Aynı yıllarda NATO ülkesi ABD'nin nüfusu 119.035.000, Almanya'nın 63.940.000, İngiltere'nin 45.400.000, Fransa'nın 40.743.000, İtalya'nın 39.926.000, Polonya'nın 30.302.000, İspanya'nın 22.610.000, Osmanlı Devleti'nden ayrılan Romanya'nın ise 17.800.000'dir. Bunların dışındaki diğer NATO üyesi ülkelerin nüfusu o zaman da Türkiye'den daha azdı. Bugünden geriye doğru, yani 1923 Türkiye'sine bakıldığında nüfus potansiyeli buydu. Nüfus bir ülke için çok önemlidir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 10. Yıl kutlamaları vesilesiyle

bestelenen 10. Yıl Marşı'nda "On yılda on beş milyon genç yarattık her yaştan" dizesi, o günün yöneticilerinin bu konunun farkında olduğunu şahitlik etmektedir. Pek çok konuda olduğu gibi, 10. Yıl Marşı da ideolojiye kurban edilmişti. 28 Şubat'ın soğuk ikliminde bir kesim miting meydanlarda ve konferans salonlarında "10. Yıl Marşı" söyleyerek karşı kesimi baskı altına almaya çalışmıştı. Bugün artık Türkiye, nüfusu ve asker sayısı itibarıyla NATO Avrupası'nın en büyük ülkesidir. Evet, Türkiye büyük bir ülkedir. Cumhuriyetin kuruluşundan 2000'li yıllara kadar Türkiye, en üst idare olarak, Çankaya Köşkü'nden yönetilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, 9 Kasım 2018 tarihi itibarıyla parlamenter hükümet sisteminden Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçmiştir. Bu yeni hükümet sisteminin merkezi artık Beştepe'deki Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'dir. Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nın protokol kuralları ve karşılama merasimleri de buna göre yeniden tanzim edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye'nin NATO zirvesine katılan üye ülkelerin devlet ve hükümet başkanlarını karşılama törenini bu çerçevede görmek gerekir. Yani nüfusu 85 milyonu, nominal milli geliri 1,36 trilyon doları, ordusunun (TSK) envanterindeki yerlilik oranı % 80'i aşmış bir ülke olarak, Türkiye tarafından tarihiyle ve tarihî değerleriyle misafir ülkelere ve halklarına mesafeli bir tanıtım yapılmış gibi görünmektedir.

Mehteranın temeli Osmanlılara dayanıyor bunu biliyoruz. Wolfgang Amadeus Mozart, meşhur Türk Marşı'nı bestelemiş, muhteşem. II. Mahmud, Yeniçeri Ocağı ile Mehterân-ı Hümayûn'u da kaldırmış.

Mehterân Osmanlılara Türkiye Selçuklu Devleti'nden geçmiştir. Devlet-i 'Aliye-yi Osmaniye'nin [yâni Osmanlı Devleti'nin] ve Hanedân-ı Âl-i Osman'ın [yâni Osmanlı hânedan ailesinin] kurucusu Osman Bey'dir. Osman Bey, 1299 yılında Karacahisar'ı fethedince o zamanki Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Mesud'a bir fetihnâme ile bazı hediyeler [yâni elde edilen ganimetin 1/5'ini] göndermiştir. Bu aslında Osmanlıların hâlen Türkiye Selçuklu Devleti'ne bağlılığının da bir göstergesidir. O sıradaki Selçuklu Sultanı Mesud da yazdırdığı bir menşurla Osman Gazi'nin Söğüt ve havalisindeki "Uç Beyliğini" tanımış, Osman Gazi'ye hâkimiyet sembolü olarak; bir tuğ, bir alem (bayrak), menşur (ber'at), kılıç, hil'at, tabl ve nakkare takımı (yâni mehterân) göndermiştir. Osmanlı'nın ilk tarihçilerinden Âşıkpaşa-zâde bu olayın Hicretin 699'nda [yani Milâdî 28 Eylül 1299] vâki olduğunu yazar. Bu tarih aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin Türkiye Selçuklu Devleti'nden bağımsız olduğu tarih olarak kayıtlara geçmiştir. Bu "Uç Beyliği" menşuru Osman Bey'e bir ikinci vaktinde gelmiştir. Yine tarihçi Âşıkpaşa-zâde bu olayı şöyle anlatmaktadır; "İkinci vakti nevbet uruldu. Osman Gazi ayağın durdu. Tâ şimdiye değin kim Âl-i

Osman Gâzi seferde nevbet urulsa ayağın durulur". Dolayısıyla "mehterânı urdurmak (çaldırmak) bir "âdet-i kadîme-i saltanat" olmuştur. Bu Selçuklulardan Osmanlılara bir adet olarak süregelmiştir. İlk zamanlar mehterânın sayısı sınırlı iken, zamanla büyüdü ve genişledi. En şümüllü olanları Saray-ı Hümayûna ait olmaktadır. Fatih Sultan Mehmed devrinden itibaren mehterân, 8 zilzen (zil çalan), 1 zilzen başı, 8 nekkârezen (küçük davul çalan) ile 1 nekkârezen başı, 8 zurnazen (zurna çalan), 1 zurnazen başı, 8 boruzen (boru çalan) ile 1 boruzen başı, 8 tablzen (davul çalan) ile 1 tablzen başından ve maiyetinde 9 çavuş bulunan iç oğlan başından ibaretti. Bir şey çalmayan 9 çavuşun ellerinde "çevkân" (çatal değnek) bulunurdu. Bu şekilde mehterân dokuz kat, 64 kişiden oluşuyordu. Bu 64 kişinin sorumlusu "Mehterbaşı Ağa" idi. Saray-ı Hümayûn Mehterhânesi her gün ikinci vakti çalardı. Ordu-yı Hümayûn Mehterhânı, orduyla sefere giderdi. Mehterânın etkili olduğu an seferlerdeki hücum marşını çaldıkları andır. Nihayet Mehterân 1826 yılında Yeniçeri Ocağı ile ilişkili olması sebebiyle kapatılmış, yerine batı tarzında Muzika-i Hümayûn (askerî bando) kurulmuştur.

II. Mahmud'un, Yeniçeri Ocağını kaldırması "Vak'a-yı Hayriye (=Hayırlı Vak'a) olarak adlandırılmıştır. Öyle ki Yeniçeri Ocağı ile ilişkili diğer pek çok kurum kapatıldığı gibi, Mehterhâne-i Hümayun da kapatıyor.

Arka planında pek çok hadise var. Bunlar ayaklanmalar, çarşı ve pazarlarda halkın mallarını yağmalamaları, düşman ilan ettikleri devlet adamalarının evlerini basıp onları öldürmeleri, hatta Topkapı Sarayını işgal edip padişahları tahttan indirmeleri sıralanabilir. En önemlisi de 20 Mayıs 1622 tarihinde bir Yeniçeri isyanıyla Sultan II. Osman (Genç)'in tahttan indirilip feci şekilde Yedikule Zindanı'nda öldürülmesi vardır. Bu tarihten sonra geçen 204 yıl Osmanlı Devleti'nde Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması gündeme getirilememiştir. Bununla birlikte Yeniçerilerin tarihleri sadece

kanlı olaylar tarihi değildir. Ancak Genç Osman'ın dört yıllık saltanatının sonunda 18 yaşında öldürülmesine sebep olarak, Lalası Hoca Ömer Efendi'nin tavsiyelerine uyarak, Yeniçeri Ocağını lağvedip (kaldırıp) ilmiye teşkilâtında reform yapmak istemesi olarak bilinir. Tabi Yeniçeri Ocağı kaldırılamamış, ilmiye sınıfında istenen reformlar yapılamamıştır. Bunlar da Osmanlı Devleti'nin sonunu hazırlayacaktır. Osmanlı Devleti'nin kendini yenileyememesi, dünyadaki gelişmelere kapalı kalması gibi siyasi, iktisadi ve askeri sebepler sonunu getirmiştir.

Yeniçeriler, Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş asırlarında bambaşka roller üslenmiştir. Dünyanın en düzenli modern ordusu olarak bilinir.

1230'lu yıllardan 1326 yılında Bursa'nın fethine kadar geçen ilk yüzyılda Osmanlı beyliğinin ordusu; aşiret kuvvetleri, abdalân-ı rûm denilen değişik sufi gruplara bağlı dervişler ve gönüllü savaşçılardan oluşan gazilere, alplere ve abdallara dayanıyordu. Orhan Gazi tarafından Bursa'nın fethinden sonra artık Osmanlı payitahtında yaya (piyade) ve müselleme (atlı) birliklerden oluşan düzenli askeri birlikler oluşturuldu.

Ayrıca tımarlı sipahi teşkilâtı da oluşmaya başlamıştı. Bursa'nın fethinden (1326) Edirne'nin fethine (1361) geçen süreçte bu birlikler büyüdü. Edirne'nin Fethi'nden sonra Sultan I. Murad'ın saltanatının ilk yıllarında Yaya teşkilâtının yerine Yeniçeri Ocağı, Müselleme teşkilâtının yerine de Kapıkulu Sipahileri Ocağı kuruldu. Bu yeni dönem Ankara Savaşına (1402) kadar sürdü. Bu dönemde Kapıkulu Ocaklarına alınan acemi oğlanları (yanipençik oğlanları) savaşlarda elde edilen esirlere dayanıyordu. Fetret Devrinde (1402-1413) fetihler durunca "devşirme sistemine" geçildi. Osmanlı Devleti, asker ihtiyacını, 1420'li yıllardan itibaren Anadolu ve Rumeli'de teb'ası gayrimüslim ailelerden devşirilerek giderilme yoluna gidilmiştir. Devşirme, kuralları olan önemli bir sistemdir. Bütün büyük devletler her alanda daima devşirme yapmıştır. Devşirme 17. yüzyılın ikinci yarısına kadar sürmüştür. Devşirilen çocuklar, önce Türk ailelerin yanında yerleştirilerek Türkleştirilip sonra eğitilerek Yeniçeri yapılmışlardır. Yeniçeriler, Osmanlı Devleti'nin

merkez ordusudur. Sultan I. Murad devrinden II. Osman'ın öldürülmesine, IV. Murad'ın Revan (1635) ve Bağdat (1640) seferlerine yaklaşık üç asır, Osmanlı Devleti'nin bileği bükülmez, teknik ordusu olmuştur. İmparatorluğun büyük savaşlarında onlar inanılmaz roller üstlenmişlerdir. Yeniçeriler, bir mülakatta birkaç soru ile anlatılabilecek bir askeri teşkilât değildir. Avrupa'nın ilk düzenli modern ordusudur. Cumhurbaşkanlığında NATO üyesi ülkelerin devlet veya hükümet başkanlarının karşılanmasındaki görünüşleri başka bir veçheleridir. Osmanlı Devleti, yabancı elçilerin kabullerini Yeniçerilerin üç ayda bir aldıkları "ulufe" denilen maaşlarını alış törenlerine rast getirirlerdi. Onların ulufe törenleri çok özeldi. Yeniçerileri bu törenle tasavvur ederseniz, onlar yalnız tören için yetiştirilmiş olağanüstü bir askeri sınıftı, dersiniz. O gün, Yeniçeri ortalarının çavuşlarının katıldığı tören Topkapı Sarayı'nın selamlık kısmında yani devletin yönetildiği Divan-ı Hümayûn'un da açıldığı meydana yapılırdı. Ulufe törenleri çok özeldi. Yabancı elçiler, bu törenleri ürpererek seyretmişlerdir. Yeniçeri ortalarının maaşlarını almaya gelen Yeniçerilerin merasimlerinde uçan kelebek görülür, vızıldayan sinek duyulurdu. Ortaların arasında aslanlar dolaştırılır, Yeniçeri gülbanğı bütün saray burnunda duyulurdu. Tören, her ortanın maaş kesesi, o ortanın çavuşuna teslim edilmesiyle son bulurdu. Bu muhteşem törenler, NATO ülkelerinin devlet ve hükümet başkanlarına hatırlatılmak istenmiş olmalıdır.

Cumhurbaşkanlığı forundaki güneş ve 16 yıldızın temsil ettiğı Türk devletlerinin bayrakları da temsilde yerini almış görünüyor.

Cumhurbaşkanlığı forsu Atatürk'ün talimatıyla hazırlanmış, forsa Türkün inancı, tarihi ve misyonu yüklenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Türk Tarihi ve Medeniyetinin üzerinde kurulmuştur. Fors, Türk bayağı ve cumhurbaşkanlığı armasının birleşiminden oluşmaktadır. Forsun ortada yer alan güneş Türkiye Cumhuriyeti'ni ve güneşin ışınları devletin sonsuzluğunu temsil eder. 16 yıldız, bilinen ilk Türk devletinden Türkiye Cumhuriyetine kadar kesintisiz uzanan bağımsız 16 Türk devletleri temsil eder. Bunlar; Büyük Hun, Batı Hun, Avrupa Hun ve Ak Hun imparatorlukları, Göktürk, Avar, Hazar ve Uygur kağanlıkları, Karahanlılar, Gazeliler ve Harezmişahlar devletleri, Altın Orda Hanlığı, Büyük Selçuklu, Timur, Babür ve Osmanlı imparatorluklarıdır. Aslında bu 16 Türk devletinin kurulup hâkimiyetini sürdürdüğü coğrafyayı bir an için hayal ettiğinizde Atatürk'ün "Yüksel Türk! Senin için yükselmenin hududu yoktur" ve "Türk çocuğu kendini tanıdıkça daha büyük işler yapmak azim ve kararında olacaktır" sözü yerli yerine oturmaktadır. Bu büyük âlem, Orta Avrupa içlerinden Bering Boğazına ve Çin seddine, Atlantik ve Hint okyanusu kıyılarından Kuzey Buz Denizine uzanan, içinde devasa sıradağlar, ovalar ve nehirler bulunan bir dünya uzanmaktadır. İşte bu 16 Türk devletinin bayrakları, askerlerinin kıyafetleri tarih araştırmalarına dayanarak hazırlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Cumhurbaşkanlığının karşılama merasim-

lerinde 16 Türk devletlerinin bayrakları, atlı karşılama ve selamlama bölümü 2010'lu yıllardan beri uygulanmaktadır. Biliyor musunuz? Cumhurbaşkanlığı Külliyesine yönelik eleştirel tartışmaların olduğu günlerde, her Pazar İstanbul'da Sultan Ahmed Meydanında, Ayasofya'nın önünde konser veren mehterân bölümü gibi, bir mehterân bölümünün Ankara'da Cumhurbaşkanlığı Külliyesinin önünde de konser vermesini tavsiye eden bir e-mail yazmıştım. Osmanlı Saray-ı Hümayûnu veya Ordu-yu Hümayûn Mehterhân bölüklerinin kapatılmasından sonra 1952 yılında Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde Mehteran Birlik Komutanlığı, tarihi yapıya uygun olarak yeniden kurulmuştur. Sultan Ahmed Meydanı'nda her Pazar konser veren bu birliktir. Böyle bir mehterân takımı her Pazar Ankara'nın belli meydanlarında da konser vermesi çok özel olabilir. 1952 yılından sonra Türk Silahlı Kuvvetlerinin dışına bazı belediyeler mehterân takımları oluşturmuşlardı. Bunlar 12 Eylül 1980'de kapatılmıştı. İstanbul'daki Mehteân Birlik Bölümü 1991 yılında Kızılay'da bir konferans verdi. O gün Ankara ayağa kalkmıştı. Aslında Cumhurbaşkanlığında NATO ülkelerinin devlet veya hükümet başkanlarının karşılanmasındaki seremoni, Türkiye'nin en üst yönetim katmanında da tarihi kökleleriyle bütünleşmesi olarak bakılabilir. Bunlar Türkiye'nin medeniyet kökleri ve kültürel birikimleridir.

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mustafa ALKAN

Ostim Organize Sanayi Bölgesi Başkanı

Orhan Aydın

OSTİM VE SAVUNMA SANAYİ

OSTİM bir Ahi teşkilatı; ahilerin kurduğu bir sanayi bölgesi. Kıbrıs Barış Harekatı'nda, Türkiye bir farkındalığı yaşamış. Dost bildiklerimiz, bize her türlü imkanlarını seferber edeceklerini söyleyenlerin hiçbirisi ortalıkta olmadığı için başımızın çaresine bakmak durumunda kalmışız. Ahilerin kurduğu sistem farklı bir şey yapmış. Türkiye Cumhuriyeti Milli Savunma Bakanlığı'na başvurmuşlar OSTİM'i kuranlar. Demişler ki, "Bizim takımımız, tezgâhımız, imkan ve kabiliyetlerimiz bunlar. Size lazım olan her ne ihtiyacınız varsa emrinize amadeyiz."

Ahilik kültürüyle büyüyen insanların vatani için milleti için yapamayacağı bir şey yok. Bugün de aynı şuurla, OSTİM'de biz bunu yaşıyoruz ve görüyoruz. Ülkemiz için istiklal ve istikbalimiz için yine aynı şuur ve aynı düşünceyle Savunma Sanayii Başkanlığımızın ve Milli Savunma Bakanlığımızın ve ülkemizin emrinize amadeyiz OSTİM olarak. Sadece savunma sanayii firmalarımız değil diğer sektörlerdeki firmalarımızla da aynı şuurla emirlerine amade olduğumuzu belirtmek istiyoruz. Bu şuurla biz kümelenmeleri kuruyoruz. Bu coğrafyada, bu ülkede istiklal ve istikbalimiz için başka yol yok! Mutlaka başarmamız, mutlaka çalışmamız, teknolojiye ve üretimde ön

almamız gerekiyor. Bu şuurla bunları yapmaya çalışıyoruz

1974 yılından bugüne geldiğimiz zaman mukayese ederseniz; Türkiye'de bir de kırılma noktası 1985 yılında Savunma Sanayii Başkanlığının kurulmasıdır. Ülkemiz için çok kritik çok önemli. Kuranlardan Allah razı olsun. İyi ki kurmuşlar iyi ki yapmışlar ve o günden bugüne de Savunma Sanayii Başkanlığımızla gurur duyuyoruz.

Savunma Sanayii Başkanlığımız göğsümüzü kabartıyor, kendilerine minnettarız. Yaptığı çalışmalar bölgemizdeki KOBİ'ye ulaşıyor. Bu bizim için çok değerli. Dolayısıyla firmalarımız Savunma Sanayii Başkanlığımız sayesinde sahiplenme duygusu yaşıyor. Sorunlarımızla ilgilenen, meramımızı anlatabileceğimiz, bizi destekleyen ve takip eden, teknolojimizi geliştirmemize katkı sağlayan bir kurum.

İş birliği güç birliği ve ortaklaşa rekabeti gerçekleştiren mekanizma bu. Üniversitelerle, sanayiyile ve teknoloji firmalarımızla iş birliği ve güç birliği yaparak topyekûn bir sinerji oluşturmak zorundayız. Bunu yapabildiğimiz zaman çok daha farklı işleri Allah'ın izniyle yapacağımızı düşünüyoruz.

OSTİM Hakkında

İş birliği, Güç Birliği, Ortaklaşa Rekabet

Ankara'nın öncü sanayi bölgelerinden biri olarak yarım asrı geride bırakan OSTİM, 17 sektör ve 139 işkolunda, 7.000'den fazla işletme, 70.000'den fazla çalışanın faaliyet gösterdiği, milli ihtiyaçların karşılanmasında bir çözüm merkezi olarak uluslararası marka değerine sahip bir KOBİ kentidir.

Merhum Cevat Dünder ve bir grup müteşebbisin 1967'de temellerini attığı OSTİM, günümüzde KOBİ'lerin ideallerini büyüterek Türkiye'de ortaklaşa rekabet ve güç birliği kavramlarını belleklere yerleştirmiştir.

OSTİM, 1997 yılında OSB statüsü alarak bölge işletmelerinin sorun ve ihtiyaçlarına yönelik kaliteli ve düşük maliyetli altyapı, girdi ve üstyapı üretim ekosistemini güçlendirmiştir. OSTİM'de üretim ortamında ihtiyaç duyduğunuz her türlü yatırım, izin, alt yapı temini vb. hizmetlere tek adımda erişebilirsiniz, hızlı ve kaliteli bir şekilde temin edebilirsiniz. 7/24 yaşamın sürdüğü; üretim tesisleri, kamu hizmet birimleri, yaşam alanları, sağlık, eğitim ve sivil toplum kurumlarıyla farklılıklarını ortaya koyan bu büyük yapıda; güvenli ve verimli bir üretim ortamında yer alabilirsiniz.

7/24 yaşamın sürdüğü OSTİM; üretim tesisleri, kamu hizmet birimleri, yaşam alanları, sağlık, eğitim ve sivil toplum kurumlarıyla farklılıklarını ortaya koymakta, güvenli ve verimli bir üretim ortamı bulunmaktadır.

İşletmelerin gelişimlerine yönelik ihtiyaçlarınız için uzmanlaşmış OSTİM kurumlarından eğitim, danışmanlık, istihdam, rehberlik, Ar-Ge, teknoloji transferi, pazarlama, tanıtım vb. alanlarda destek alınabilmekte, iş birliği yapılabilmektedir.

Kuruluşundan bu yana dayanışma ve iş birliği ruhuyla hep birlikte üreten OSTİM, sadece fiziki bir sanayi bölgesini değil rekabetçi bir milli sanayi ve teknoloji için çalışma ve başarıya azmini ifade eder. Ülkemizin kalbi Başkent Ankara'nın ilk sanayi bölgesi olarak kamu, üniversite, teknopark, araştırma merkezleri, ulusal ve uluslararası ana sanayi, sivil toplum kuruluşları ve ilgili diğer sektörlerle yakınlığının avantajını yaşayan OSTİM, kurduğu iş birliği ağlarını kurumsallaştırıyor ve sürdürülebilir hale getiriyor.

Yaşam ve üretim biçimlerimiz hızla dönüşürken dünyanın neresinde olduğumuzdan çok, neyi nasıl yaptığımızın önem taşıdığı günümüzde OSTİM, bölge üreticilerimiz ve ülkemiz için ekonomik değer üreten bir ekosistemi oluşturuyor. Çünkü OSTİM'li firmalar sadece bölgemizin sahip olduğu üretim/hizmet altyapısı ve imkanlardan değil iş birliği kültürü ve ekosistemin sağladığı değer ve avantajlarla çeşitli üretim desteklerine kolayca ulaşıyor. Bu ekosistem yenilikçi, iş birliğine açık ve rekabetçi işletmelerin yaşayabilmesi için verimli bir zemin oluşturuyor.

Sektörel uzmanlaşma

Bölge işletmelerinin rekabetçiliğinin artırılması amacıyla stratejik sektörler çeşitli modellerle desteklenen bölgede, üretim ve tasarım yeteneklerinin gelişmesi ve özellikle savunma, havacılık, raylı sistemler, medikal, iş ve inşaat makineleri, haberleşme teknolojileri, enerji, kauçuk teknolojileri alanlarında uzmanlaşma sağlanmıştır. Yüksek tasarım ve üretim kabiliyetine sahip işletmeler, bölgede bulunan çok sayıda iş kolunun altyapısını ve donanımını kullanarak büyük hacimli işlere imzalarını atmaktadır.

Bu stratejik sektörlerde bölgede yer alan 7 farklı başlıktaki kümelenme, bölgenin tüm Ankara sanayisi başta olmak üzere ulusal üretim yetenekleriyle de iş birliği imkanı sağlamaktadır. Zaman içinde faaliyet gösterdikleri

sektör içinde bir bilgi ve tecrübe odağı halini alan kümeler, yenilikçi ürün ve projelerin geliştirilmesi için en verimli iletişim ve etkileşim ortamı sağlamaktadır.

Üretim tecrübesi ve yeteneği, bütünlükçü, yenilikçi ve sürdürülebilir çalışmalarıyla uluslararası bir örnek ve ilham kaynağı OSTİM, ülke sanayinin rekabet gücüne hizmet vermeye, oluşturduğu özgün modeliyle dost ve kardeş ülkelerin sanayileşmesine katkı sağlamaya devam etmektedir.

İşletmelerin gelişimlerine yönelik ihtiyaçlarınız için uzmanlaşmış OSTİM kurumlarından eğitim, danışmanlık, istihdam, rehberlik, Ar-Ge, teknoloji transferi, pazarlama, tanıtım vb. alanlarda destek alabilir, iş birliği yapabilirsiniz.

7 sektörde kümelenme

Üretim tecrübesi ve yeteneği; bütünlükçü, yenilikçi ve sürdürülebilir çalışmalarıyla uluslararası bir örnek ve ilham kaynağı OSTİM, ülke sanayinin rekabet gücüne hizmet vermeye devam etmektedir.

Bölge işletmelerinin rekabetçiliğinin artırılması amacıyla stratejik sektörler çeşitli modellerle desteklenmiş, bölgede üretim ve tasarım yeteneklerinin gelişmesini ve özellikle savunma, havacılık, raylı ulaşım sistemleri, medikal, iş ve inşaat makineleri, haberleşme teknolojileri, enerji ve kauçuk teknolojileri alanlarında uzmanlaşma sağlanmıştır. Yüksek tasarım ve üretim kabiliyetine sahip işletmelerimiz, bölgede bulunan çok sayıda iş kolunun altyapısını ve donanımını kullanarak büyük hacimli işlere imzalarını atmaktadır.

Bu stratejik sektörlerde, bölgede yer alan; İş ve İnşaat Makineleri, Savunma ve Havacılık, Medikal Sanayi, Raylı Ulaşım Sistemleri, Haberleşme Teknolojileri, Kauçuk Teknolojileri, Yenilenebilir Enerji ve Çevre Teknolojileri olmak üzere toplamda 7 farklı başlıktaki kümelenme, bölgenin tüm Ankara sanayisi başta olmak üzere ulusal üretim yetenekleriyle de iş birliği imkânı sunmaktadır. Zaman içinde faaliyet gösterdikleri sektör içinde bir bilgi ve tecrübe odağı halini alan kümeler, yenilikçi ürün ve projelerin geliştirilmesi için en verimli iletişim ve etkileşim ortamı sağlamaktadır.

NATO ZİRVESİ GASRONOMİ

NATO liderlerine sunulan menüde Türkiye'nin farklı bölgelerinden lezzetler yer aldı.

Menüde başlangıç olarak Trabzon tereyağı ve Hizan karakovan balı eşliğinde taş fırın pide ile yanık Denizli yoğurdu eşliğinde zeytinyağlı sebze sote sunuldu.

Ara sıcak olarak Kayseri mantısı servis edildi. Mantıya yanık Denizli yoğurdu ve isli Ayaş salçası eşlik etti.

Ana yemekte ise liderlere iki seçenek sunuldu. İlk seçenek, tarama, Urla sakız enginarı ve Tokat yaprağı ile hazırlanan deniz levreği oldu. Diğer

seçenek ise yanık Trabzon tereyağı, köz patlıcan ve kuzugöbeği mantarlı firik pilavı eşliğinde ağır ateşte pişmiş dana kaburgaydı.

Yemeğin tatlı bölümünde ise Süt-lü Nuriye servis edildi. Tatlıya Antep fıstığı köpüğü, Maraş dondurması ve bergamot eşlik etti.

Zirve için kurulan medya merkezinde de yerli ve yabancı gazetecilere Türk mutfağından geniş bir seçki sunuldu. Menüde Türkiye'nin farklı bölgelerinden çorbalar, zeytinyağlılar, kebablar, yöresel ana yemekler, tatlılar ve şarküteri ürünleri yer aldı.

BASINA GENİŞ TÜRK MUTFAĞI

Gazeteciler için hazırlanan çorba çeşitleri arasında çeşminigar, enginar, Anadolu aşı, ezogelin, Erzincan, şehzade aşı, Uşak tarhanası ve mercimek çorbası yer aldı.

Kahvaltı bölümünde ise Hatay kırma zeytini, zeytinyağlı yaprak sarma, zeytinyağlı taze fasulye, mutabbel, Antep usulü kuru dolma, Antalya usulü hibeş, Trabzon tereyağı, gözleme ve sigara böreği sunuldu.

Şarküteri ve peynir çeşitleri arasında Ezine peyniri, İzmir tulumu, Kars gravyeri ve Ege zeytin çeşitleri öne çıktı.

Ana yemek ve mezelerde de oldukça geniş bir menü hazırlandı. Adana kebabı, mantı, Karadeniz usulü dana kavurma, hünkar beğendi, döner, kuzu tandır, etli ispir kuru fasulye, etli kara lahana dolması, sebzeli bulgur pilavı, Antep usulü nakış dolma, İzmir köfte, keşkek, tantuni ve kıymalı pide gibi lezzetler gazetecilere ikram edildi.

Menüde ayrıca çiğ köfte, fava, Beypazarı taratoru, kabak çiçeği dolması, zeytinyağlı rezene, enginar, babagannuş, muhammara, acılı ezme, haydari, erik cacığı, Ege ot-

ları taratoru, Antalya piyazı, Çerkez tavuğu, şakşuka, kuru cacık ve atom gibi soğuk lezzetler de yer aldı.

Pastane bölümünde ise baklava, kalburabastı, tulumba, sütlaç, çifte kavrulmuş Türk lokumu çeşitleri, şekerpare, hoşmerim, sakızlı muhallebi, trileçe, zerde, şambali, fıstıklı kadayıf, incir uyutması, lokma, Kemalpaşa tatlısı, kaymaklı ekmek kadayıfı, aşure, revani, kazandibi ve kabak

AY YILDIZ MÜŞTEREK KARARGAHI ANKARA ETİMESGUT

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
SAVUNMA SANAYİİ
BAŞKANLIĞI

40. yıl

40. yıl

